

Inspiracja Wizja Rozwiązanie

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe GK Atrem
na dzień oraz za rok zakończony 31 grudnia 2018 r.

Sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami
Sprawozdawczości Finansowej

Złotniki, dnia 12 marca 2019 r.

SPIS TREŚCI

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	4
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	5
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans)	6
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	7
Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	8
Dodatkowe informacje i objaśnienia	9
1. Informacje o jednostce dominującej	9
2. Informacje o Grupie Kapitałowej	9
3. Zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdania do publikacji	10
4. Oświadczenie o zgodności	10
5. Założenie kontynuacji działalności	10
6. Waluta funkcjonalna i waluta sprawozdawcza	11
7. Zasady konwersji złotych na EUR	11
8. Korekta błędów	11
9. Zmiany szacunków	11
10. Zmiany prezentacji danych	11
11. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach	12
12. Nowe standardy i interpretacje	13
13. Zasady (polityka) rachunkowości	14
14. Segmenty operacyjne	32
15. Pozostałe przychody operacyjne	35
16. Pozostałe koszty operacyjne	35
17. Przychody finansowe	36
18. Koszty finansowe	36
19. Koszty rodzajowe	37
20. Amortyzacja i utrata wartości	37
21. Koszty świadczeń pracowniczych	37
22. Podatek dochodowy	37
23. Podatek odroczony	39
24. Zysk przypadający na jedną akcję	40
25. Pożyczki udzielone	41
26. Pozostałe aktywa finansowe	41
27. Nieruchomości inwestycyjne	41
28. Rzeczowe aktywa trwałe	42
29. Wartości niematerialne	44
30. Wartość firmy z konsolidacji	46
31. Należności pozostałe długoterminowe	46
32. Zapasy	46
33. Należności handlowe oraz pozostałe należności	47
34. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	48
35. Rozliczenia międzyokresowe czynne	48
36. Kapitał podstawowy i pozostałe kapitały	48
37. Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki	50
38. Rezerwy	51
39. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	52
40. Pozostałe zobowiązania finansowe długoterminowe	52
41. Pozostałe zobowiązania długoterminowe	52
42. Umowy o budowę	53
43. Dywidendy wypłacone i zaproponowane do wypłaty	54
44. Działalność zaniechana	54
45. Zobowiązania warunkowe	54
46. Zobowiązania inwestycyjne	54
47. Sprawy sądowe	54
48. Transakcje z jednostkami powiązаныmi	57
49. Wynagrodzenie głównej kadry kierowniczej	58
50. Struktura zatrudnienia	58
51. Zarządzanie ryzykiem finansowym	58
52. Umowy z firmą audytorską	66

53. Istotne zdarzenia po dniu bilansowym.....	67
54. Informacje o znaczących zdarzeniach dotyczących lat ubiegłych nieuwjętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.....	68
55. Wybrane dane finansowe: Grupa Kapitałowa Atrem	69

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
<i>Działalność kontynuowana</i>			
Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów		553	769
Przychody ze sprzedaży usług		132 276	77 108
Przychody ze sprzedaży		132 829	77 877
Koszt własny sprzedaży		(119 547)	(68 686)
Zysk/strata brutto ze sprzedaży		13 282	9 191
Pozostałe przychody operacyjne	15	1 044	1 290
Koszty sprzedaży		(2 549)	(2 499)
Koszty ogólnego zarządu		(12 619)	(12 489)
Pozostałe koszty operacyjne	16	(2 035)	(805)
Zysk/strata z działalności operacyjnej		(2 877)	(5 312)
Przychody finansowe	17	25	95
Odpis aktualizujący wartość firmy		(1 092)	–
Koszty finansowe	18	(688)	(679)
Zysk/strata brutto		(4 632)	(5 896)
Podatek dochodowy	23	149	(1 305)
Zysk/strata netto		(4 483)	(7 201)
<i>Działalność zaniechana</i>			
		–	–
Zysk/strata netto		(4 483)	(7 201)
Przypisany:			
Akcjonariuszom jednostki dominującej		(4 483)	(7 201)
Akcjonariuszom niesprawującym kontroli		–	–
Zysk/strata na jedną akcję przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	24		
– podstawowy		(0,49)	(0,78)
– rozwodniony		(0,49)	(0,78)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Zysk/strata netto	(4 483)	(7 201)
Inne całkowite dochody		
Podlegające przekwalifikowaniu w późniejszym terminie do wyniku finansowego	–	–
<i>Podatek dochodowy odnoszący się do elementów innych całkowitych dochodów podlegających przekwalifikowaniu do wyniku finansowego</i>	–	–
Nie podlegające przekwalifikowaniu w późniejszym terminie do wyniku finansowego	–	–
<i>Sprzedaż nieruchomości inwestycyjnych</i>	–	–
<i>Podatek dochodowy odnoszący się do elementów innych całkowitych dochodów niepodlegających przekwalifikowaniu do wyniku finansowego</i>	–	–
Całkowite dochody razem	(4 483)	(7 201)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ (BILANS)

	Nota	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
AKTYWA			
Aktywa trwałe (długoterminowe)		33 209	35 026
Rzeczowe aktywa trwałe	28	26 189	27 672
Wartość firmy z konsolidacji	30	–	1 092
Wartości niematerialne	29	969	1 880
Pożyczki udzielone	25	11	13
Pozostałe aktywa finansowe	26	259	259
Należności pozostałe długoterminowe	31	778	855
Rozliczenia międzyokresowe długoterminowe	35	150	183
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	23	4 853	3 072
Aktywa obrotowe (krótkoterminowe)		49 292	39 437
Zapasy	32	1 496	2 221
Należności handlowe oraz pozostałe należności	33	41 642	34 096
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	22	–	–
Pożyczki udzielone	25	10	11
Rozliczenia międzyokresowe	35	622	622
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	34	5 522	2 487
Aktywa trwałe zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży		311	311
SUMA AKTYWÓW		82 812	74 774
PASYWA			
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej		42 429	46 911
Kapitał podstawowy	36	4 615	4 615
Nadwyżka ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	36	19 457	19 457
Kapitał zapasowy (płatności w formie akcji)	36	1 466	1 466
Kapitał zapasowy (zyski zatrzymane)	36	5 212	10 288
Kapitał rezerwowy (zyski zatrzymane)	36	16 162	18 286
Wynik finansowy za okres sprawozdawczy		(4 483)	(7 201)
Kapitał akcjonariuszy niesprawujących kontroli		–	–
Kapitał własny ogółem		42 429	46 911
Zobowiązania długoterminowe		5 700	3 808
Pozostałe zobowiązania finansowe	40	–	–
Pozostałe zobowiązania	41	587	358
Rezerwy	38	145	114
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	23	4 968	3 336
Zobowiązania krótkoterminowe		34 683	24 055
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	39	29 909	17 592
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	22	–	–
Oprocentowane kredyty i pożyczki	37	2 866	5 136
Pozostałe zobowiązania finansowe	40	–	–
Rezerwy	38	1 908	1 327
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami trwałymi sklasyfikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży		–	–
Zobowiązania razem		40 383	27 863
SUMA PASYWÓW		82 812	74 774

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLÝWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk/strata netto		(4 483)	(7 201)
<i>Korekty o pozycje:</i>		<i>10 824</i>	<i>2 051</i>
Amortyzacja		2 024	2 077
Dywidendy netto		–	–
Odsetki netto		301	171
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych		–	–
Zysk/strata na działalności inwestycyjnej – środki trwałe		(79)	(72)
Zysk/strata na działalności inwestycyjnej – odpisy aktualizujące		2 242	–
Zmiana stanu należności handlowych i pozostałych		(7 469)	(1 074)
Zmiana stanu zapasów		725	388
Zmiana stanu zobowiązań handlowych i pozostałych		12 584	(198)
Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych		(1 748)	531
Zmiana stanu rezerw		2 244	(24)
Podatek dochodowy otrzymany		–	252
Podatek dochodowy zapłacony		–	–
Pozostałe		–	–
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		6 341	(5 150)
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		491	111
Sprzedaż nieruchomości inwestycyjnych		–	–
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		(1 228)	(1 437)
Nabycie udziałów w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych		–	–
Pożyczki udzielone		(20)	–
Spłata pożyczek		22	3
Dywidendy otrzymane		–	–
Odsetki otrzymane		9	87
Pozostałe (lokaty długoterminowe)		–	–
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(726)	(1 236)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji akcji		–	–
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu finansowego		–	–
Wpływy z tytułu zaciągnięcia pożyczek/kredytów		–	–
Spłata pożyczek/kredytów		(2 270)	(3 311)
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom jednostki dominującej		–	–
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom niesprawującym kontroli		–	–
Odsetki zapłacone		(310)	(258)
Spłata pozostałych zobowiązań finansowych		–	–
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(2 580)	(3 569)
Zmiana netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		3 035	(9 955)
Środki pieniężne, ekwiwalenty środków pieniężnych oraz kredyty w rachunku bieżącym na początek okresu	34	(2 649)	12 442
Środki pieniężne, ekwiwalenty środków pieniężnych oraz kredyty w rachunku bieżącym na koniec okresu	34	2 656	(2 649)
Kredyty w rachunku bieżącym na koniec okresu	37	2 866	5 136
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych na koniec okresu	34	5 522	2 487

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Płatności w formie akcji własnych	Kapitał zapasowy (zyski zatrzymane)	Kapitał rezerwowy (zyski zatrzymane)	Kapitał rezerwowy (nabycie akcji własnych)	Zysk/strata netto za okres sprawozdawczy	Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny ogółem
1 stycznia 2018	4 615	19 457	1 466	10 288	18 286		(7 201)	46 911	–	46 911
Korekta błędu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 stycznia 2018 po korekcie	4 615	19 457	1 466	10 288	18 286		(7 201)	46 911	–	46 911
Zysk/strata netto za okres	–	–	–	–	–	–	(4 483)	(4 483)	–	(4 483)
Całkowite dochody za okres	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Razem całkowite dochody za okres	–	–	–	–	–	–	(4 483)	(4 483)	–	(4 483)
Wyplata dywidendy	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Podział wyniku finansowego	–	–	–	(5 077)	(2 124)	–	7 201	–	–	–
Inne korekty	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
31 grudnia 2018	4 615	19 457	1 466	5 212	16 162	–	(7 201)	42 429	–	42 429
1 stycznia 2017	4 615	19 457	1 466	10 703	20 291	4 000	(6 420)	54 112	–	54 112
Korekta błędu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 stycznia 2017 po korekcie	4 615	19 457	1 466	10 703	20 291	4 000	(6 420)	54 112	–	54 112
Zysk/strata netto za okres	–	–	–	–	–	–	(7 201)	(7 201)	–	(7 201)
Całkowite dochody za okres	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Razem całkowite dochody za okres	–	–	–	–	–	–	(7 201)	(7 201)	–	(7 201)
Emisja akcji	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Wyplata dywidendy	–	–	–	–	4 000	(4 000)	–	–	–	–
Podział wyniku finansowego	–	–	–	(415)	(6 005)	–	6 420	–	–	–
31 grudnia 2017	4 615	19 457	1 466	10 288	18 286	–	(7 201)	46 911	–	46 911

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA

1. INFORMACJE O JEDNOSTCE DOMINUJĄCEJ

Grupa Kapitałowa Atrem („Grupa”) składa się z jednostki dominującej Atrem S.A. („Emitent”, „spółka dominująca”, „Spółka”) i jej spółki zależnej.

Atrem S.A. powstała w wyniku przekształcenia spółki Atrem sp. z o.o. w spółkę Atrem S.A., na mocy uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników spółki Atrem sp. z o.o. z dnia 17 grudnia 2007 roku sporządzonej w formie aktu notarialnego przed notariuszem Maciejem Celichowskim (Rep. A nr 20.378/2007).

Poprzedniczka prawna spółki Atrem S.A. została utworzona aktem notarialnym z dnia 27 września 1999 roku sporządzonym przez notariusza Andrzeja Adamskiego w Kancelarii Notarialnej Piotr Kowandy, Andrzej Adamski w Poznaniu (Rep. A nr 10.634/1999) i zarejestrowana w dniu 24 listopada 1999 roku w Sądzie Rejonowym w Poznaniu w Wydziale XIV Gospodarczym - Rejestrowym pod numerem RHB 13313. Następnie w dniu 20 czerwca 2002 roku została wpisana do Rejestru Przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Poznaniu XXI Wydział Gospodarczy KRS, pod numerem KRS 0000118935.

Rejestracja spółki Atrem S.A. nastąpiła w dniu 03 stycznia 2008 roku w Rejestrze Przedsiębiorców pod numerem KRS 0000295677.

Sądem rejestrowym spółki Atrem S.A. jest Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego.

Siedziba spółki Atrem S.A. mieści się w Złotnikach k. Poznania, przy ul. Czołgowej 4 (62-002 Suchy Las).

Spółce dominującej nadano numer statystyczny REGON 639688384.

Czas trwania spółki dominującej oraz jednostki wchodzącej w skład Grupy jest nieoznaczony.

2. INFORMACJE O GRUPIE KAPITAŁOWEJ

PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI

Grupa Kapitałowa Atrem prowadzi działalność w następujących podstawowych segmentach:

- Automatyka i klimatyzacja (Atrem S.A.)
- Elektroenergetyka (Contrast sp. z o.o.)

SKŁAD GRUPY

Skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym za 2018 r. została objęta spółka dominująca oraz następujące spółki zależne:

Jednostka	Siedziba	Podstawowy przedmiot działalności	Procentowy udział spółki w kapitale	
			31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Contrast Sp. z o.o.	Ostrów Wlkp.	Elektroenergetyka	100,0%	100,0%

Na dzień 31 grudnia 2018 r. udział w ogólnej liczbie głosów posiadanych przez Emitenta w podmiocie zależnym jest równy udziałowi Atrem S.A. w kapitale tej jednostki.

ZARZĄD

Na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Zarządu Emitenta („Zarząd”) przedstawiał się następująco:

Konrad Śniatała	Prezes Zarządu
Marek Korytowski	Wiceprezes Zarządu
Łukasz Kalupa	Członek Zarządu, Dyrektor ds. Ekonomicznych
Przemysław Szmyt	Członek Zarządu, Dyrektor ds. Technicznych

W okresie od 01 stycznia 2018 r. do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego do publikacji nie nastąpiły zmiany w składzie Zarządu Emitenta.

RADA NADZORCZA

Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania skład Rady Nadzorczej Emitenta przedstawiał się następująco:

Dariusz Grzybek	Przewodniczący Rady Nadzorczej
Gabriela Śniatała	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej
Mikołaj Śniatała	Sekretarz Rady Nadzorczej
Barbara Będowska-Sójka	Członek Rady Nadzorczej
Radosław Mrowiński	Członek Rady Nadzorczej
Piotr Tański	Członek Rady Nadzorczej

W okresie od 01 stycznia 2018 r. do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 r. do publikacji nie nastąpiły zmiany w składzie Rady Nadzorczej jednostki dominującej.

KOMITET AUDYTU

W okresie od 01 stycznia 2018 roku do dnia publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Komitetu Audytu Emitenta nie uległ zmianie i przedstawiał się następująco:

Barbara Będowska-Sójka	Przewodnicząca Komitetu Audytu
Mikołaj Śniatała	Członek Komitetu Audytu
Radosław Mrowiński	Członek Komitetu Audytu

3. ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA DO PUBLIKACJI

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Atrem S.A. w dniu 12 marca 2019 r.

4. OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2018 r.

Na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, biorąc pod uwagę proces adaptacji MSSF przez Unię Europejską, nie występują różnice w zakresie zasad rachunkowości przyjętych przez Grupę zgodnie z MSSF a MSSF, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMSF”).

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej ATREM za 2018 rok zostało sporządzone zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018, poz. 757).

Na podstawie art. 55 ust. 2a Ustawy o rachunkowości, w związku z § 71 ust. 8 wyżej wymienionego rozporządzenia Emitent przygotował sprawozdanie Zarządu z działalności Atrem S.A. oraz Grupy Kapitałowej Atrem za rok 2018 w formie jednego dokumentu.

5. ZAŁOŻENIE KONTYNUACJI DZIAŁALNOŚCI

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej wszystkich spółek Grupy przez okres co najmniej 12 miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, tj. od dnia 31 grudnia 2018 roku.

Podstawą przyjętych przez Zarządy spółek założeń są budżety projektów i plany finansowe oraz poniżej przedstawione okoliczności.

Kluczową kwestią z perspektywy możliwości kontynuowania działalności przez spółki Grupy jest zapewnienie przez Grupę wystarczających źródeł finansowania realizowanych kontraktów (płynność finansowa). Zarządy spółek Grupy w II kwartale 2018 roku przedłużyły finansowanie bieżącej działalności

w formie kredytu w rachunku bieżącym w kwocie 12.500 tys. zł na okres kolejnych 12 miesięcy. Zgodnie z zapisami umowy kredytowej nr 06/131/07/Z/VU o kredyt w rachunku bieżącym Umbrella Facility z dnia 04 września 2007 roku wraz z późniejszymi zmianami okres, w którym spółki Grupy są uprawnione do wykorzystania kredytu upływa w dniu 20.06.2019 roku. Zarządy spółek Grupy nie identyfikują przesłanek, które świadczyłyby o istnieniu istotnego ryzyka nieprzedłużenia kredytu na kolejny okres, pomimo niespełnienia na dzień 31.12.2018 roku przez Grupę wymaganego przez Bank kowenantu kredytowego zysku netto Grupy na poziomie nie mniejszym niż 0,00 zł.

Na dzień bilansowy tj. na dzień 31.12.2018 roku Grupa dysponowała środkami pieniężnymi w rachunku bieżącym w wysokości 5.522 tys. zł oraz kwotą 9.634 tys. zł do wykorzystania z tytułu kredytu w rachunku bieżącym (Umowa kredytowa nr 06/131/07/Z/VU o kredyt w rachunku bieżącym Umbrella Facility z dnia 04 września 2007 roku wraz z późniejszymi zmianami).

W 2019 roku spółki Grupy planują zapewnić także finansowanie działalności poprzez przedłużenie większości obowiązujących linii gwarancyjnych, co umożliwi spółkom pozyskiwanie i realizację nowych kontraktów oraz wnoszenie zabezpieczenia należytego wykonania kontraktów, zabezpieczenia z tytułu rękojmi i gwarancji, wadium czy zwrotu zaliczki, w formie gwarancji bankowych, ubezpieczeniowych.

Ponadto na dzień sporządzenia sprawozdania Grupa posiadała w portfelu zleceń kontrakty o wartości ok. 124 mln na rok 2019 oraz 64 mln na lata kolejne, co oznacza, iż jest on znacznie większy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Biorąc pod uwagę wyżej opisane działania zmierzające do wzrostu przychodów ze sprzedaży i osiągniętych wyników oraz dążenie do poprawy sytuacji płynnościowej Grupy, Spółki przygotowały załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe w oparciu o zasadę kontynuacji.

6. WALUTA FUNKCJONALNA I WALUTA SPRAWOZDAWCZA

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w polskich złotych.

Polski złoty jest walutą funkcjonalną i sprawozdawczą Grupy.

Dane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zostały wykazane w tysiącach złotych, chyba że w konkretnych sytuacjach zostały podane z większą dokładnością.

7. ZASADY KONWERSJI ZŁOTYCH NA EUR

Dla celów ustalenia podstawowych wielkości w EUR zastosowano następujące kursy:

- dla pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:
 - kurs NBP z dnia 31.12.2018 r.: 1 EUR=4,3000 zł;
 - kurs NBP z dnia 31.12.2017 r.: 1 EUR=4,1709 zł;
- dla pozycji rachunku zysków i strat oraz pozycji sprawozdania z przepływów pieniężnych kurs stanowiący średnią arytmetyczną ze średnich kursów NBP obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca, objętego prezentowanym okresem:
 - za okres 12 miesięcy od 01 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2018 r.: 1EUR=4,2669 zł,
 - za okres 12 miesięcy od 01 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r.: 1EUR=4,2447 zł.

8. KOREKTA BŁĘDU

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy sporządzonym za 2018 r. nie wystąpiła korekta błędu.

9. ZMIANY SZACUNKÓW

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy sporządzonym za 2018 r. nie wystąpiły zmiany w sposobie dokonywania szacunków. Zmiany wartości szacunków zostały zaprezentowane w notach dotyczących pozycji wycenianych w wartościach oszacowanych, o których mowa w punkcie 11 poniżej.

10. ZMIANY PREZENTACJI DANYCH

Istotne zmiany w sposobie prezentacji danych nie wystąpiły.

11. ISTOTNE WARTOŚCI OPARTE NA PROFESJONALNYM OSADZIE I SZACUNKACH

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy zgodnie z MSSF wymaga stosowania szacunków i założeń, które wpływają na wielkości wykazane w sprawozdaniu finansowym, w tym w notach objaśniających do sprawozdania finansowego.

Mimo, iż przyjęte założenia i szacunki opierają się na najlepszej wiedzy Zarządu na temat bieżących działań i zdarzeń, rzeczywiste wyniki mogą różnić się od przewidywanych.

Oszacowania i założenia dokonywane przez Zarząd niosą za sobą znaczące ryzyko konieczności wprowadzenia istotnej korekty wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego.

Poniżej przedstawiono główne obszary, w których w procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości, oprócz szacunków księgowych, duże znaczenie miał profesjonalny osąd kierownictwa.

- *przyjęte przepływy operacyjne do wyceny umów (kontraktów) długoterminowych oraz pomiar stopnia ich zaawansowania, estymowanie kosztów pozostałych do zakończenia umów długoterminowych oraz ustalanie marż na kontraktach*

Grupa realizuje szereg umów (kontraktów) długoterminowych. Wycena kontraktów wymaga ustalenia przyszłych przepływów operacyjnych, w celu ustalenia wartości godziwej przychodów i kosztów oraz dokonania oceny stopnia zaawansowania prac na realizowanym kontrakcie. Stopień zaawansowania ustala się jako stosunek poniesionych kosztów (zwiększających postęp realizowanych kontraktów) do kosztów planowanych. Marże brutto na realizowanych umowach długoterminowych ustalane są na podstawie sformalizowanych procedur jako różnica między ceną sprzedaży a szacowanymi kosztami umów długoterminowych. Weryfikacja estymowanych kosztów do zakończenia kontraktu odbywa się podczas miesięcznych lub kwartalnych (lub innych w zależności od okoliczności) przeglądów umów długoterminowych. Szacowane do poniesienia koszty projektu określane są przez osoby merytorycznie odpowiedzialne za realizację danego obszaru, na podstawie ich wiedzy i doświadczenia.

- *wycena rezerw na straty na kontraktach długoterminowych*

Na każdy dzień bilansowy Grupa dokonuje aktualizacji szacunków całkowitych przychodów i kosztów z tytułu realizowanych umów (kontraktów) długoterminowych. Przewidywana strata na kontrakcie ujmowana jest w kosztach okresu, w którym została rozpoznana.

- *wycena rezerw na świadczenia emerytalne*

Grupa utworzyła rezerwę na wypłatę odpraw emerytalnych. Założenia przyjęte do przeprowadzonej wyceny są następujące: stopa dyskontowa: 3,0%, przewidywana stopa inflacji: 1,0%, przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń powyżej inflacji: 2,0%. Wycena została dokonana według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. W związku ze zmianami makroekonomicznymi wartość rezerwy może ulec zmianie w kolejnym roku obrotowym.

- *stawki amortyzacyjne*

Wysokość stawek amortyzacyjnych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego oraz wartości niematerialnych.

Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

- *składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego*

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego, bazując na założeniu, iż w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, iż założenie to w przyszłości stałoby się nieuzasadnione.

- *koszty rozwoju*

Koszty rozwoju są kapitalizowane zgodnie z zasadami (polityką) rachunkowości Grupy. Pierwsze skapitalizowanie kosztów wynika z osądu kierownictwa dotyczącego potwierdzenia istnienia technicznych i ekonomicznych możliwości mającego miejsce zwykle wtedy, gdy projekt osiągnął już pewien etap zgodnie z ustalonym wcześniej planem. Ustalenie kwot podlegających kapitalizacji wymaga przyjęcia przez kierownictwo pewnych założeń dotyczących prognozowanego zwrotu z aktywów oraz stopy dyskontowej, które zostały i będą stosowane przez prognozowany okres uzyskiwania korzyści.

- *roszczenia gwarancyjne*

Grupa realizuje szereg umów długoterminowych, z którymi wiąże się ryzyko przeprowadzenia ewentualnych napraw gwarancyjnych. Zarząd szacuje rezerwy na przyszłe koszty z tytułu napraw gwarancyjnych na podstawie historycznych danych na temat faktycznych roszczeń gwarancyjnych, a także przewidywanych trendów, które mogą wskazywać na to, iż informacje z przeszłości mogą odbiegać od przyszłych roszczeń.

12. NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE

Standardy opublikowane i zatwierdzone przez Unię Europejską, jeszcze nieobowiązujące

Grupa postanowiła nie skorzystać z możliwości wcześniejszego zastosowania nowych standardów oraz zmian do istniejących standardów.

Standardy przyjęte przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, niezastosowane przez Grupę:

- MSSF 16, który zastąpił MSR 17 Leasing, KIMSF 4 „Ustalenie, czy umowa zawiera leasing”, SKI 15 Leasing operacyjny – specjalne oferty promocyjne oraz SKI 27 „Ocena istoty transakcji wykorzystujących formę leasingu”, obowiązujący za okresy roczne rozpoczynające się z dniem 01 stycznia 2019 r. MSSF 16 określa zasady ujmowania dotyczące leasingu w zakresie wyceny, prezentacji i ujawniania informacji.
MSSF 16 wprowadza jednolity model rachunkowości leasingobiorcy i wymaga, aby leasingobiorca ujmował aktywa i zobowiązania wynikające z każdego leasingu z okresem przekraczającym 12 miesięcy, chyba że bazowy składnik aktywów ma niską wartość. W dacie rozpoczęcia leasingobiorca ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania bazowego składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu, które odzwierciedla jego obowiązek dokonywania opłat leasingowych. Zgodnie z założeniami ww. standardu, leasingobiorca odrębnie ujmuje amortyzację składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odsetki od zobowiązania z tytułu leasingu.

Na podstawie przeprowadzonych analiz Grupa ocenia, że wprowadzenie MSSF 16 nie wpłynie istotnie na sprawozdanie finansowe.

Standardy przyjęte przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB), oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską

Opublikowane Standardy i Interpretacje, które jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę:

- Zmiana do MSSF 3 – Połączenie jednostek, mająca zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie,
- Zmiany do MSR 1 i MSR 8 – Definicja materiału, obowiązujące do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie,
- Zmiany do MSSF 9 – Instrumenty finansowe, obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie,
- MSSF 14 – Odroczone salda z regulowanej działalności, obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie,
- MSSF 17 – Umowy ubezpieczeniowe, obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2021 roku lub po tej dacie,
- Zmiany do MSSF 10 – Skonsolidowane sprawozdania finansowe oraz MSR 28 – Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach; Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem oraz późniejsze zmiany, termin obowiązywania nie został ustalony,
- Zmiany do MSR 19 – Świadczenia pracownicze: zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu, obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie,

- Zmiany do MSR 28 – Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach: Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach, obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie,
- Zmiany do odniesień do założeń koncepcyjnych MSSF obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie,
- Zmiany do różnych standardów – Poprawki do MSSF (cykl 2015-2017): Dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 11, MSR 12) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa, obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie,
- Interpretacja KIMSF 23 – Niepewność w zakresie rozliczania podatku dochodowego, obowiązująca w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.

Grupa oczekuje, iż wyżej wymienione standardy nie będą miały istotnego wpływu na jej sprawozdania finansowe. Grupa zamierza przyjąć wymienione wyżej nowe standardy MSSF opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, lecz nieobowiązujące do dnia zatwierdzenia do publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, zgodnie z datą ich wejścia w życie.

13. ZASADY (POLITYKA) RACHUNKOWOŚCI

Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2018 r. oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2017 r. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z koncepcją kosztu historycznego.

Zasady (polityka) rachunkowości zastosowane do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony 31 grudnia 2018 r. są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzeniu rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2017 r. z wyjątkiem zastosowania zmian standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu lub po 01 stycznia 2018 r.:

- *Zmiany do MSSF 2 Płatności w formie akcji*
- *Zmiany do MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe*
- *Zmiany do MSSF 40 Nieruchomości inwestycyjne*
- *Zmiany do KIMSF 22 Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe*
- *Zmiany do różnych standardów wynikające z przeglądu MSSF 2014-2016 (obowiązujące do MSSF 1 i MSSF 28)*
- *MSSF 15 przychody z tytułu umów z klientami*

Standard ten zawiera zasady, które zastąpiły większość dotychczasowych szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów zgodnie z MSSF. Zgodnie z nowym standardem jednostka stosuje obecnie pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Zakłada on, iż przychody powinny być ujęte wówczas (oraz w jakim stopniu), gdy jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad usługami czy towarami, oraz w kwocie do jakiej jednostka oczekuje być uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę lub ujmowane jednorazowo, w momencie, gdy kontrola nad dobrami lub usługami jest przeniesiona na klienta.

Grupa wdrożyła nowy standard zgodnie z wymaganą datą wejścia w życie, dlatego po raz pierwszy standard został zastosowany za okres sprawozdawczy rozpoczynający się 01 stycznia 2018 r.

Spółki zastosowały zmodyfikowane podejście retrospektywne, które polega na ujęciu w sprawozdaniu finansowym za okresy sprawozdawcze rozpoczynające się po 01 stycznia 2018 r. korekty salda początkowego zysków zatrzymanych. W ramach tego podejścia zasady wynikające z nowego standardu stosowane są wyłącznie do umów, które w rozumieniu MSSF 15 spełniają definicję umów niezakończonych na dzień pierwszego zastosowania tj. na 01 stycznia 2018 r.

W związku z nieistotnym wpływem MSSF 15 na rozpoznanie przychodów Grupy z umów niezakończonych na dzień 01 stycznia 2018 r., saldo początkowe zysków zatrzymanych nie podlegało korekcie.

- *MSSF 9 Instrumenty finansowe*

Nowy standard wyeliminował dotychczasową klasyfikację aktywów finansowych na: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności oraz zastąpił je nową klasyfikacją obejmującą: aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy oraz aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. MSSF 9 wprowadził również zmianę w zakresie pomiaru wartości utraty wartości aktywów finansowych. Zgodnie z nowymi założeniami jednostki zobowiązane są do rozpoznawania i pomiaru utraty wartości w oparciu o „koncepcję strat oczekiwanych” w miejsce dotychczasowej „koncepcji strat poniesionych”.

W związku z zastosowaniem MSSF 9 od 01 stycznia 2018 r. nie uległa zmianie metoda klasyfikacji i wyceny aktywów oraz zobowiązań finansowych. Aktywa finansowe wyceniane dotychczas w zamortyzowanym koszcie oraz w wartości godziwej przez wynik finansowy lub przez pozostałe dochody całkowite od dnia 01 stycznia 2018 roku ujmowane są w analogiczny sposób.

Powyżej wymienione standardy oraz zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej:

Zasada przewagi treści nad formą

Zasada przewagi treści nad formą oznacza, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe powinno przedstawiać informacje odzwierciedlające ekonomiczną treść zdarzeń i transakcji, a nie tylko ich formę prawną.

Zasada istotności

Zgodnie z par. 7 MSR 1 pominięcia lub zniekształcenia pozycji są istotne, jeżeli mogą pojedynczo lub razem wpłynąć na decyzje gospodarcze podejmowane przez użytkowników na podstawie sprawozdania finansowego. Istotność uzależniona jest od wielkości i rodzaju pominięcia lub zniekształcenia w kontekście towarzyszących okoliczności. Czynnikiem rozstrzygającym może być wielkość lub rodzaj pozycji lub kombinacja obu tych czynników.

Prezentacja sprawozdań finansowych

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest zgodnie z MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*. Grupa prezentuje odrębnie rachunek zysków i strat, który zamieszczany jest bezpośrednio przed skonsolidowanym sprawozdaniem z pełnego dochodu. Rachunek zysków i strat prezentowany jest w wariantie kalkulacyjnym. Rachunek przepływów pieniężnych sporządzany jest metodą pośrednią.

Waluty obce

Transakcje przeprowadzane w walucie innej niż waluta funkcjonalna wykazuje się po kursie waluty obowiązującym na dzień transakcji. Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane w walutach obcych są przeliczane według kursu obowiązującego na ten dzień. Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej i denominowane w walutach obcych wycenia się po kursie obowiązującym w dniu ustalenia wartości godziwej. Pozycje niepieniężne wyceniane są według kosztu historycznego.

Różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat w okresie, w którym powstają, z wyjątkiem:

- różnic kursowych dotyczących aktywów w budowie przeznaczonych do przyszłego wykorzystania produkcyjnego, które włącza się do kosztów tych aktywów i traktuje, jako korekty kosztów odsetkowych kredytów w walutach obcych,
- różnic kursowych wynikających z transakcji przeprowadzonych w celu zabezpieczenia przed określonym ryzykiem walutowym zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń,
- różnic kursowych wynikających z pozycji pieniężnych należności lub zobowiązań względem jednostek zagranicznych, z którymi nie planuje się rozliczeń lub też takie rozliczenia nie są prawdopodobne, stanowiących część inwestycji netto w jednostkę zlokalizowaną za granicą i ujmowanych w kapitale rezerwowym z przeliczenia jednostek zagranicznych oraz w zysku/stracie ze zbycia inwestycji netto.

Przy konsolidacji aktywa i zobowiązania jednostek zlokalizowanych za granicą przelicza się na walutę polską po kursie obowiązującym na dzień bilansowy. Przychody i koszty są przeliczane przy użyciu kursu średniego dla danego okresu sprawozdawczego, z wyjątkiem sytuacji, gdy wahania kursów są bardzo znaczne (wtedy stosuje się kursy wymiany z dat dokonania transakcji). Wszelkie różnice kursowe klasyfikuje się jako kapitał własny i ujmuje w kapitale rezerwowym Grupy z tytułu przeliczenia jednostek zagranicznych. Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań jednostki zlokalizowanej za granicą i podlegają przeliczeniu przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu bilansowym.

Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie finansowe Spółki oraz sprawozdania finansowe jej jednostki zależnej sporządzone na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa sprawuje kontrolę w przypadku, gdy z tytułu swojego zaangażowania w jednostkę, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe, lub gdy ma prawa do zmiennych wyników finansowych oraz ma możliwość wywierania wpływu na wysokość tych wyników finansowych poprzez sprawowanie władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji. W związku z powyższym Grupa sprawuje kontrolę nad inwestycją wtedy i tylko wtedy, gdy Grupa:

- sprawuje władzę nad jednostką, w której dokonano inwestycji (np. istnieje zapis, który daje jej bieżącą możliwość kierowania działalnością jednostki, w której dokonano inwestycji),
- z tytułu swojego zaangażowania w jednostkę, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych,
- posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji, do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

W sytuacji, gdy Grupa nie posiada większości głosów bądź podobnych praw w jednostce, w której dokonano inwestycji, Grupa rozważa wszystkie fakty i okoliczności mające zastosowanie do oceny czy sprawuje władzę nad jednostką, w której dokonano inwestycji, w tym:

- ustalenia umowne z posiadaczami pozostałych głosów w jednostce, w której dokonano inwestycji,
- prawa wynikające z innych ustaleń umownych,
- prawa głosu Grupy oraz potencjalne prawa głosu.

Grupa dokonuje ponownej oceny czy sprawuje kontrolę nad jednostką, w której dokonano inwestycji, czy też nie, w sytuacji, gdy fakty i okoliczności wskazują, że zmienił się jeden bądź kilka elementów kontroli. Konsolidacja jednostki zależnej zaczyna się, gdy Grupa zyskuje kontrolę nad jednostką zależną i kończy się, gdy Grupa traci nad nią kontrolę. Aktywa, zobowiązania, przychody i koszty jednostki zależnej nabytej bądź sprzedanej w trakcie roku są włączane do sprawozdania z całkowitych dochodów od dnia, w którym Grupa uzyskała kontrolę nad jednostką zależną do dnia, w którym tę kontrolę utraciła.

Zysk lub strata oraz każdy składnik innych całkowitych dochodów są przypisane do właścicieli jednostki dominującej oraz do udziałów niekontrolujących, nawet gdy w rezultacie udziały niekontrolujące przyjmują wartość ujemną. W sytuacji, gdy zachodzi taka potrzeba, wprowadza się korekty w sprawozdaniach finansowych jednostek zależnych w celu doprowadzenia ich polityk rachunkowości do zgodności z politykami rachunkowości Grupy. Wszystkie wewnętrzgrupowe aktywa i zobowiązania, kapitały, przychody, koszty i przepływy pieniężne wynikające z transakcji pomiędzy członkami Grupy są w całości eliminowane na poziomie konsolidacji.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. Jeśli jednostka dominująca utraci kontrolę nad jednostką zależną, to:

- wyłącza aktywa (w tym wartość firmy) oraz zobowiązania jednostki zależnej,
- wyłącza wartość bilansową udziałów niekontrolujących,
- wyłącza zagregowane różnice kursowe z przeliczenia jednostek ujęte w kapitale,
- ujmuje wartość godziwą otrzymanej zapłaty,
- ujmuje inwestycje utrzymane w byłej jednostce zależnej w ich wartości godziwej,
- ujmuje powstałe różnice w zysku lub stracie,
- kwoty ujęte w innych całkowitych dochodach związane z jednostką zależną przeklasyfikowuje odpowiednio do zysku lub straty lub do zysków zatrzymanych, tak jak byłoby to wymagane w sytuacji, gdyby Grupa dokonała bezpośredniego zbycia odpowiednich aktywów i zobowiązań.

Połączenia przedsięwzięć i wartość firmy

Połączenia przedsięwzięć rozlicza się metodą przejęcia (acquisition method). Na koszt połączenia składa się łączna kwota zapłaty, według wartości godziwej na dzień nabycia, oraz wartość wszelkich dotychczasowych udziałów niekontrolujących w nabywanej jednostce. W przypadku każdego połączenia przedsięwzięć,

Grupa wybiera, czy będzie wyceniać udziały niekontrolujące w jednostce przejmowanej w wartości godziwej czy też w wartości proporcjonalnego udziału niekontrolujących udziałów w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto jednostki przejmowanej. Wydatki poniesione w związku z transakcją nabycia kontroli ujmują się w zysku lub stracie w ramach kosztów ogólnego zarządu.

Na dzień nabycia Grupa dokonuje oceny nabywanych aktywów finansowych i przejmowanych zobowiązań finansowych dla celów odpowiedniego ich zakwalifikowania i wyznaczenia. Ocena ta dokonywana jest na podstawie postanowień umowy, sytuacji gospodarczej oraz innych odpowiednich warunków istniejących na dzień nabycia. Analiza ta obejmuje wydzielenie przez jednostkę nabywaną instrumentów pochodnych wbudowanych w umowy zasadnicze.

W połączeniu przedsięwzięć realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały zysk lub stratę w rachunku zysków i strat. Na tej podstawie określana jest wartość firmy.

Wszelkie zapłaty warunkowe stanowiące element rozliczenia połączenia przedsięwzięć wyceniane są na dzień nabycia w wartości godziwej. Zapłata warunkowa zaklasyfikowana jako składnik aktywów lub zobowiązań będący instrumentem finansowym w zakresie MSR 39 Instrumenty finansowe: Ujmowanie i wycena, jest wyceniana w wartości godziwej ze zmianami wartości godziwej odnoszonymi do zysku lub straty lub innych całkowitych dochodów. Jeżeli zapłata warunkowa jest poza zakresem MSR 39, wówczas jest wyceniana zgodnie z właściwym MSSF. Jeżeli zapłata warunkowa jest zaklasyfikowana jako składnik kapitału własnego, jej wartość nie podlega aktualizacji wyceny. Późniejsze rozliczenie rozlicza się w ramach kapitału własnego.

Wartość firmy początkowo wycenia się według ceny nabycia stanowiącej nadwyżkę kwoty przekazanej zapłaty powiększonej o wartość rozpoznanych udziałów niekontrolujących oraz posiadane wcześniej udziały ponad wartość netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań. Jeżeli wartość godziwa aktywów netto przewyższa kwotę przekazanej zapłaty, Grupa ponownie ocenia, czy poprawnie zidentyfikowała wszystkie nabyte aktywa i wszystkie przejęte zobowiązania i dokonuje przeglądu procedur stosowanych do określenia wartości na dzień przejęcia. Jeśli po dokonaniu ponownej oceny nadal występuje nadwyżka wartości godziwej przejętych aktywów netto nad zagregowaną wartością przekazanej zapłaty, różnicę taką ujmują się w zysku lub stracie.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy wycenia się według ceny nabycia, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości. Dla potrzeb testów na utratę wartości, wartość firmy nabytą w ramach połączenia przedsięwzięć przyporządkowuje się z dniem nabycia do poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które zgodnie z oczekiwaniami mają odnieść korzyści w wyniku takiego połączenia, niezależnie od tego, czy do tych ośrodków zostały przypisane także inne składniki aktywów lub zobowiązań jednostki przejmowanej.

W sytuacji, gdy wartość firmy została przypisana do ośrodka wypracowującego środki pieniężne, a część działalności tego ośrodka zostanie zbyta, przy ustalaniu zysku lub straty na tej transakcji wartość firmy odnosząca się do zbywanej działalności jest uwzględniana w wartości bilansowej tej działalności. Zbywaną wartość firmy wycenia się w takiej sytuacji na podstawie względnej wartości zbywanej działalności i zachowanej części ośrodka wypracowującego środki pieniężne.

Inwestycja w jednostce stowarzyszonej i udział we wspólnym przedsięwzięciu

Jednostka stowarzyszona jest to jednostka, na którą Grupa wywiera znaczący wpływ. Znaczący wpływ jest to zdolność do uczestniczenia w podejmowaniu decyzji dotyczących polityki finansowej i operacyjnej jednostki, w której dokonano inwestycji, nie oznacza on jednak sprawowania kontroli lub współkontroli nad tą polityką.

Wspólne przedsięwzięcie jest wspólnym ustaleniem umownym, w którym strony sprawujące współkontrolę nad ustaleniem mają prawa do aktywów netto wynikających z ustalenia umownego. Współkontrola jest to określony w umowie podział kontroli nad ustaleniem umownym, który występuje tylko wówczas, gdy decyzje odnośnie tej działalności wymagają jednomyślnej zgody stron sprawujących współkontrolę.

Ustalenie, czy mamy do czynienia ze znaczącym wpływem czy też ze wspólnym przedsięwzięciem jest oparte na przesłankach podobnych do tych służących określeniu, czy jednostka sprawuje kontrolę nad jednostkami zależnymi. Grupa ujmuje inwestycję w jednostce stowarzyszonej i udział we wspólnym przedsięwzięciu metodą praw własności. Zgodnie z metodą praw własności inwestycja w jednostce stowarzyszonej i udział we wspólnym przedsięwzięciu są początkowo ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia, korygowanej następnie o zmiany w udziale Grupy w aktywach netto jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia. Wartości firmy dotyczące jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia ujmują się w wartości bilansowej inwestycji. Nie podlega ona amortyzacji ani nie jest poddawana osobnym testom na utratę wartości. Rachunek zysków i strat odzwierciedla udział Grupy w wyniku finansowym jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia.

Każda zmiana w innych całkowitych dochodach jednostek, w których dokonano inwestycji jest prezentowana jako część innych całkowitych dochodów Grupy. W przypadku jakiegokolwiek zmiany ujętej bezpośrednio w kapitale własnym jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia, Grupa ujmuje swój udział w tych zmianach, o ile ma to zastosowanie, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Niezrealizowane zyski i straty na transakcjach pomiędzy Grupą a jednostkami stowarzyszonymi i wspólnym przedsięwzięciem są eliminowane do wysokości udziału Grupy w jednostce stowarzyszonej i we wspólnym przedsięwzięciu. Zagregowany udział Grupy w zysku lub stracie jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia jest wykazywany w rachunku zysków i strat i reprezentuje zysk lub stratę po opodatkowaniu i odliczeniu udziałów niekontrolujących w jednostkach zależnych jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia.

Jednostka stowarzyszona, wspólne przedsięwzięcie oraz Grupa sporządzają swoje sprawozdania finansowe na ten sam dzień sprawozdawczy. W celu ujednoczenia stosowanych zasad rachunkowości, dla celów ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy dokonuje się korekt danych finansowych jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia. Po zastosowaniu metody praw własności Grupa ustala, czy konieczne jest ujęcie odpisu z tytułu utraty wartości inwestycji Grupy w jednostkach stowarzyszonych i we wspólnym przedsięwzięciu. Na każdy dzień sprawozdawczy Grupa ustala, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości inwestycji w jednostce stowarzyszonej i we wspólnym przedsięwzięciu.

Jeżeli tak jest, Grupa oblicza kwotę odpisu z tytułu utraty wartości jako różnicę pomiędzy odzyskiwalną wartością jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia a ich wartością bilansową i ujmuje go w pozycji „udział w zyskach jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia” w rachunku zysków i strat.

W przypadku utraty znaczącego wpływu na jednostkę stowarzyszoną lub współkontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, Grupa dokonuje wyceny i ujmuje pozostającą inwestycję według wartości godziwej. Wszelkie różnice pomiędzy wartością bilansową jednostki stowarzyszonej i wspólnego przedsięwzięcia na dzień utraty znaczącego wpływu bądź zaprzestania sprawowania wspólnej kontroli a wartością godziwą pozostałej inwestycji oraz wpływów ze zbycia ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Segmenty operacyjne zostały zaprezentowane analogicznie jak w wewnętrznych raportach dostarczanych głównemu organowi odpowiedzialnemu za podejmowanie decyzji operacyjnych. Za główny organ operacyjny uznano Zarząd jednostki dominującej, który alokuje zasoby pomiędzy segmenty oraz ocenia wyniki ich działalności.

Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują środki trwałe i nakłady na środki trwałe w budowie, które jednostka zamierza wykorzystywać w swojej działalności w okresie dłuższym niż 1 rok, a które w przyszłości spowodują wpływ korzyści ekonomicznych do jednostki. Nakłady na środki trwałe obejmują poniesione nakłady inwestycyjne jak również poniesione wydatki na przyszłe dostawy maszyn, urządzeń i usług związanych z wytworzeniem środków trwałych (przekazane zaliczki). Środki trwałe obejmują istotne specjalistyczne części zamienne, które funkcjonują jako element środka trwałego. Środki trwałe oraz środki trwałe w budowie ujmowane są pierwotnie w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Jako odrębne pozycje środków trwałych ujmowane są także istotne komponenty, również o charakterze niematerialnym. Koszt wytworzenia obejmuje opłaty oraz dla odpowiednich aktywów koszty finansowania zewnętrznego skapitalizowane zgodnie z zasadami rachunkowości Grupy. Amortyzacja dotycząca tych aktywów trwałych rozpoczyna się w momencie rozpoczęcia ich użytkowania, zgodnie z zasadami dotyczącymi pozostałych aktywów trwałych Grupy. Amortyzacja środków trwałych, w tym komponentów odbywa się według stawek odzwierciedlających przewidywany okres ich użytkowania. Szacunki okresu użytkowania rewidowane są corocznie. Dla celów amortyzacji środków trwałych stosowana jest metoda amortyzacji liniowej.

Okresy użytkowania dla poszczególnych składników środków trwałych są następujące:

Budynki i budowle	5-50 lat
Maszyny i urządzenia techniczne	1,5-15 lat
Środki transportu	2-10 lat
Pozostałe	2-10 lat

Grunty własne nie podlegają amortyzacji. Grupa traktuje nadane prawa wieczystego użytkowania gruntów jako leasing finansowy. W przypadku nabycia takich praw na rynku wtórnym prezentowane są one jako wartości niematerialne i amortyzowane w okresie przewidywanego ich użytkowania. Środki trwałe oraz środki trwałe w budowie poddawane są testowi na utratę wartości, jeśli istnieją przesłanki wskazujące na

występowanie utraty wartości, przy czym dla środków trwałych w budowie w okresie ich realizacji ewentualna utrata wartości określana jest na każdy dzień bilansowy. Skutki utraty wartości środków trwałych oraz środków trwałych w budowie odnoszone są w pozostałe koszty operacyjne. Aktywa utrzymywane na podstawie umowy leasingu finansowego amortyzuje się przez okres ich przewidywanego użytkowania ekonomicznego na takich samych zasadach jak aktywa własne. Środki trwałe oraz środki trwałe w budowie spełniające kryteria zakwalifikowania ich jako przeznaczone do sprzedaży lub ujęte w grupie do zbycia wycenia się zgodnie z zasadami opisanymi w nocie dotyczącej aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia. Zyski lub straty wynikłe ze sprzedaży lub likwidacji lub zaprzestania użytkowania pozycji rzeczowych aktywów trwałych określa się jako różnicę między przychodami ze sprzedaży a wartością bilansową tych pozycji i ujemne się je w rachunku zysków i strat. Na dzień bilansowy środki trwałe oraz środki trwałe w budowie wyceniane są według kosztu pomniejszonego o dokonane odpisy amortyzacyjne oraz ewentualne odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Nieruchomości inwestycyjne

Za nieruchomości inwestycyjne uznaje się nieruchomości, które Grupa jako właściciel lub leasingobiorca w leasingu finansowym traktuje jako źródło przychodów z czynszów i/lub są utrzymywane ze względu na spodziewany przyrost ich wartości. Nieruchomości inwestycyjne wycenia się początkowo po koszcie uwzględniając koszty transakcji. Po ujęciu początkowym nieruchomości te wycenia się w wartości godziwej. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są w rachunku zysków i strat w okresie, w którym powstały. Nieruchomości spełniające kryteria zakwalifikowania ich jako przeznaczone do sprzedaży, lub ujęte w grupie do zbycia wycenia się zgodnie z zasadami opisanymi w nocie dotyczącej aktywów trwałych do zbycia. Zyski lub straty wynikłe ze sprzedaży lub likwidacji lub zaprzestania użytkowania nieruchomości określa się jako różnicę między przychodami ze sprzedaży a wartością bilansową tych pozycji i ujemne się je w rachunku zysków i strat.

Wartości niematerialne

Wartości niematerialne obejmują aktywa Grupy, które nie posiadają postaci fizycznej, są identyfikowalne oraz które można wiarygodnie wycenić i które w przyszłości spowodują wpływ korzyści ekonomicznych do jednostki. Wartości niematerialne ujmowane są pierwotnie w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Wartości niematerialne powstałe na skutek prowadzenia prac rozwojowych, ujmowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po spełnieniu następujących warunków:

- z technicznego punktu widzenia istnieje możliwość ukończenia składnika wartości niematerialnych, tak aby nadawał się do sprzedaży lub użytkowania,
- istnieje możliwość udowodnienia zamiaru ukończenia składnika oraz jego użytkowania i sprzedaży,
- składnik będzie zdolny do użytkowania lub sprzedaży,
- znany jest sposób w jaki składnik będzie wytwarzał przyszłe korzyści ekonomiczne,
- zapewnione zostaną środki techniczne oraz finansowe konieczne do ukończenia prac rozwojowych oraz jego użytkowania i sprzedaży,
- istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych.

Nakłady poniesione w okresie prowadzenia prac badawczych oraz nakłady niespełniające wyżej wymienionych warunków ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat w dacie ich poniesienia, w pozycji kosztów ogólnego zarządu. Do pozycji wartości niematerialnych Grupa zalicza także wydatki poniesione na nabycie prawa wieczystego użytkowania gruntu. Wieczyste użytkowanie gruntu traktowane jest jako leasing finansowy.

Wydatki na nabycie takich praw na rynku wtórnym (od innych podmiotów) oraz wydatki związane z nadaniem takich praw przez właściwe urzędy państwowe ujmowane są jako wartości niematerialne i amortyzowane w okresie umownym, w jakim Grupa może te prawa wykorzystywać. Amortyzacja wartości niematerialnych odbywa się według stawek odzwierciedlających przewidywany okres ich użytkowania. Szacunki okresu użytkowania weryfikowane są corocznie. Grupa nie posiada wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Dla celów amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania stosowana jest metoda amortyzacji liniowej. Okresy użytkowania dla poszczególnych składników wartości niematerialnych są następujące:

Wartości niematerialne amortyzowane przez okres od 2 do 20 lat.

Wieczyste użytkowanie gruntów amortyzowane jest przez okres 80 lat.

Wartości niematerialne poddawane są testowi na utratę wartości, jeśli istnieją przesłanki wskazujące na występowanie utraty wartości, przy czym dla wartości niematerialnych w okresie ich realizacji ewentualna utrata wartości określana jest na każdy dzień bilansowy. Skutki utraty wartości, wartości niematerialnych i prawnych jak również ich amortyzacji odnoszone są w koszty działalności podstawowej. Wartości

niematerialne utrzymywane na podstawie umowy leasingu finansowego amortyzuje się przez okres ich przewidywanego użytkowania ekonomicznego na takich samych zasadach jak aktywa własne. Wartości niematerialne spełniające kryteria zakwalifikowania ich jako przeznaczone do sprzedaży, lub ujęte w grupie do zbycia wycenia się zgodnie z zasadami zawartymi w nocie dotyczącej aktywów trwałych do zbycia. Zyski lub straty wynikłe ze sprzedaży lub likwidacji lub zaprzestania użytkowania pozycji wartości niematerialnych określa się jako różnicę między przychodami ze sprzedaży a wartością bilansową tych pozycji i ujmuje się je w rachunku zysków i strat. Na dzień bilansowy wartości niematerialne wyceniane są według kosztu po pomniejszeniu o dokonane odpisy amortyzacyjne oraz ewentualne odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

Na każdy dzień bilansowy Grupa dokonuje przeglądu wartości bilansowych posiadanego majątku trwałego i wartości niematerialnych i prawnych w celu stwierdzenia, czy nie występują przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. Jeżeli stwierdzono istnienie takich przesłanek, szacowana jest wartość odzyskiwalna danego składnika aktywów, w celu ustalenia potencjalnego odpisu z tego tytułu. W sytuacji, gdy składnik aktywów nie generuje przepływów pieniężnych, które są w znacznym stopniu niezależne od przepływów generowanych przez inne aktywa, analizę przeprowadza się dla grupy aktywów generujących przepływy pieniężne, do której należy dany składnik aktywów. Jeśli możliwe jest wskazanie wiarygodnej i jednolitej podstawy alokacji, składniki majątku trwałego Grupy alokowane są do poszczególnych jednostek generujących przepływy pieniężne lub do najmniejszych grup jednostek generujących takie przepływy, dla których można wyznaczyć wiarygodne i jednolite podstawy alokacji. W przypadku wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, test utraty wartości przeprowadzany jest corocznie oraz dodatkowo wtedy, gdy występują przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia utraty wartości. Wartość odzyskiwalna ustalana jest, jako wyższa spośród dwóch wartości: wartość godziwa pomniejszona o koszty sprzedaży lub wartość użytkowa. Ta ostatnia wartość odpowiada wartości bieżącej szacunku przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy użyciu stopy dyskonta przed opodatkowaniem uwzględniającej aktualną rynkową wartość pieniądza w czasie oraz ryzyko specyficzne dla danego składnika aktywów. Jeżeli wartość odzyskiwalna jest niższa od wartości bilansowej składnika aktywów (lub jednostki generującej przepływy pieniężne), wartość bilansową tego składnika lub jednostki pomniejsza się do wartości odzyskiwalnej. Stratę z tytułu utraty wartości ujmuje się niezwłocznie, jako koszt okresu, w którym wystąpiła, za wyjątkiem sytuacji, gdy składnik aktywów wykazywany był w wartości przeszacowanej (wówczas utrata wartości traktowana jest, jako obniżenie wcześniejszego przeszacowania). Jeśli strata z tytułu utraty wartości ulega następnie odwróceniu, wartość netto składnika aktywów (lub jednostki generującej przepływy pieniężne) zwiększana jest do nowej oszacowanej wartości odzyskiwalnej, nieprzekraczającej jednak wartości bilansowej tego składnika aktywów, jaka byłaby ustalona, gdyby w poprzednich latach nie ujęto straty z tytułu utraty wartości składnika aktywów/jednostki generującej przepływy pieniężne. Odwrócenie straty z tytułu utraty wartości ujmuje się niezwłocznie w rachunku zysków i strat, o ile składnik aktywów nie podlegał wcześniej przeszacowaniu – w takim przypadku, odwrócenie straty z tytułu utraty wartości traktuje się jak zwiększenie z aktualizacji wyceny.

Leasing

Leasing klasyfikuje się, jako leasing finansowy, gdy w ramach zawartej umowy zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko obciążające podmiot, któremu przysługuje prawo własności przedmiotu leasingu przenoszone jest na leasingobiorcę. Wszelkie pozostałe rodzaje leasingu traktowane są, jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego traktuje się jak aktywa Grupy i wycenia w wartości godziwej w momencie ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych. Powstające z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji zobowiązań z tytułu leasingu finansowego. Płatności leasingowe dzielone są na część odsetkową i zmniejszenie zobowiązania z tytułu leasingu. Koszty finansowe odnosi się bezpośrednio do rachunku zysków i strat. Płatności warunkowe z tytułu leasingu ujmuje się w kosztach w okresie ich ponoszenia. Płatności z tytułu leasingu operacyjnego odnosi się w rachunek zysków i strat metodą liniową przez okres leasingu, z wyjątkiem przypadków, kiedy inna, systematyczna podstawa rozliczenia jest bardziej reprezentatywna dla wzorca czasowego rządzącego konsumpcją korzyści ekonomicznych wypływających z leasingu danego składnika aktywów. Płatności warunkowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmuje się w kosztach w okresie ich ponoszenia. W przypadku wystąpienia specjalnych zachęt motywujących do zawarcia umowy leasingu operacyjnego, ujmuje się je

jako zobowiązania. Zagregowane korzyści z tytułu takich zachęt ujmuje się, jako pomniejszenie kosztów wynajmu metodą liniową, z wyjątkiem sytuacji, gdy inna systematyczna podstawa jest bardziej reprezentatywna dla wzorca czasowego rządzącego konsumpcją korzyści ekonomicznych dostarczanych przez składnik aktywów objęty leasingiem.

Aktywa trwale przeznaczone do zbycia

Aktywa trwale i grupy do zbycia klasyfikuje się, jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów, jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa Grupy do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji.

Aktywa trwale (i grupy do zbycia) sklasyfikowane, jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa przeznaczone do zbycia (lub grupa do zbycia) prezentowane są w osobnej pozycji aktywów obrotowych. Jeżeli z grupą do zbycia związane są zobowiązania, jakie będą przekazane w transakcji sprzedaży łącznie z grupą do zbycia, zobowiązania te prezentowane są, jako osobna pozycja zobowiązań krótkoterminowych.

Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego bezpośrednio związanego z nabyciem lub wytworzeniem składników majątku wymagających dłuższego czasu, aby mogły być zdadne do użytkowania lub odsprzedaży dodaje się do kosztów wytworzenia takich aktywów aż do momentu, w którym aktywa te są zasadniczo gotowe do zamierzonego użytkowania lub odsprzedaży. Na koszty finansowania zewnętrznego składają się odsetki oraz zyski lub straty z tytułu różnic kursowych do wysokości odpowiadającej korekcie kosztu odsetek.

Zapasy

Zapasy są aktywami, przeznaczonymi do sprzedaży w toku zwykłej działalności gospodarczej, będącymi w trakcie produkcji przeznaczonej na sprzedaż oraz mającymi postać materiałów lub surowców zużywanych w procesie produkcyjnym lub w trakcie świadczenia usług. Zapasy obejmują materiały, towary, produkty gotowe, produkcję w toku oraz zaliczki na zakup materiałów i towarów zaliczonych do kategorii zapasów. Materiały i towary wycenia się pierwotnie w cenach nabycia. Na dzień bilansowy wycena materiałów i towarów odbywa się z zachowaniem zasad ostrożnej wyceny, tzn. kategorie te wyceniane są według ceny nabycia lub ceny sprzedaży możliwej do uzyskania w zależności od tego, która z nich jest niższa. Produkty gotowe oraz produkty w toku wycenia się pierwotnie na poziomie rzeczywistego kosztu wytworzenia.

Na dzień bilansowy wycena produktów gotowych i produkcji w toku odbywa się z zachowaniem zasad ostrożnej wyceny. Wartość rozchodu zapasów ustala się z zastosowaniem metody cen średnioważonych dla materiałów, towarów i produktów gotowych.

Odpisy aktualizujące dotyczące zapasów, wynikające z ostrożnej wyceny oraz odpisy aktualizujące dla pozycji zalegających, jak i ich odwrócenia, odnoszone są w pozostałe koszty operacyjne.

Ustalanie wartości godziwej

Grupa wycenia instrumenty finansowe, takie jak instrumenty pochodne, oraz aktywa trwale, takie jak nieruchomości inwestycyjne, według wartości godziwej na każdy dzień bilansowy.

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by ze sprzedaży składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny. Ustalanie wartości godziwej opiera się na założeniu, że transakcja sprzedaży składnika aktywów lub przeniesienie zobowiązania odbywa się na głównym rynku dla danego składnika aktywów lub zobowiązania, lub w przypadku braku głównego rynku, na najkorzystniejszym rynku dla danego składnika aktywów lub zobowiązania. Zarówno główny jak i najkorzystniejszy rynek muszą być dostępne dla Grupy.

Wartość godziwa składnika aktywów lub zobowiązania jest mierzona przy założeniu, że uczestnicy rynku przy ustalaniu ceny składnika aktywów lub zobowiązania działają w swoim najlepszym interesie gospodarczym.

Wycena wartości godziwej składnika aktywów niefinansowych uwzględnia zdolność uczestnika rynku do wytworzenia korzyści ekonomicznych poprzez jak największe i najlepsze wykorzystanie składnika aktywów lub jego zbycie innemu uczestnikowi rynku, który zapewniłby jak największe i jak najlepsze wykorzystanie tego składnika aktywów.

Grupa stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych.

Wszystkie aktywa oraz zobowiązania, które są wyceniane do wartości godziwej lub ich wartość godziwa jest ujawniana w sprawozdaniu finansowym są klasyfikowane w hierarchii wartości godziwej w sposób opisany poniżej na podstawie najniższego poziomu danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość:

Poziom 1 – Notowane (nieskorygowane) ceny rynkowe na aktywnym rynku dla identycznych aktywów lub zobowiązań,

Poziom 2 – Techniki wyceny, dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości, jest bezpośrednio bądź pośrednio obserwowalny,

Poziom 3 – Techniki wyceny, dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości, jest nieobserwowalny.

Na każdą datę bilansową, w przypadku aktywów i zobowiązań występujących na poszczególne daty bilansowe w sprawozdaniu finansowym Grupa ocenia, czy miały miejsce transfery między poziomami hierarchii poprzez ponowną ocenę klasyfikacji do poszczególnych poziomów, kierując się istotnością danych wejściowych najniższego poziomu, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość.

Aktywa finansowe

Inwestycje ujmuje się w dniu zakupu i usuwa ze sprawozdania finansowego w dniu sprzedaży, jeśli umowa wymaga dostarczania ich w terminie wyznaczonym przez odpowiedni rynek, a ich wartość początkową wycenia się w wartości godziwej pomniejszonej o koszty transakcji, z wyjątkiem tych aktywów, które klasyfikuje się jako aktywa finansowe wyceniane początkowo w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Grupa zalicza swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności. Klasyfikacja zależy od charakteru i przeznaczenia aktywów finansowych, a określa się ją w momencie początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Do tej grupy zalicza się aktywa finansowe przeznaczone do zbycia lub wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Składnik aktywów finansowych klasyfikuje się, jako przeznaczony do zbycia, jeżeli:

- został zakupiony przede wszystkim w celu odsprzedaży w niedalekiej przyszłości,
- stanowi część określonego portfela instrumentów finansowych, którymi Grupa zarządza łącznie, zgodnie z bieżącym i faktycznym wzorcem generowania krótkoterminowych zysków,
- jest instrumentem pochodnym niewyznaczonym i niedziałającym, jako zabezpieczenie.
- Składnik aktywów finansowych inny niż przeznaczony do zbycia może zostać sklasyfikowany jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy przy ujęciu początkowym, jeżeli:
- taka klasyfikacja eliminuje lub znacząco redukuje niespójność wyceny lub ujęcia występującą w innych okolicznościach,
- składnik aktywów finansowych należy do grupy aktywów lub zobowiązań finansowych, lub do obu tych grup objętych zarządzaniem, a jego wyniki wyceniane są w wartości godziwej zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub inwestycjami Grupy, w ramach której informacje o grupowaniu aktywów są przekazywane wewnątrz,
- składnik aktywów stanowi część kontraktu zawierającego jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, a MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” dopuszcza klasyfikację całego kontraktu (składnika aktywów lub zobowiązań) jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wykazuje się w wartości godziwej, a zyski lub straty ujmuje się w rachunku zysków i strat. Zysk lub strata netto ujęte w rachunku zysków lub strat uwzględniają dywidendy lub odsetki wygenerowane przez dany składnik aktywów finansowych.

Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności

Inwestycje oraz inne aktywa finansowe, z wyłączeniem instrumentów pochodnych, o stałych lub negocjowalnych warunkach płatności oraz stałych terminach wymagalności, które Grupa chce i może utrzymywać do momentu osiągnięcia wymagalności klasyfikuje się, jako inwestycje utrzymywane do terminu

wymagalności. Wykazuje się je po zamortyzowanym koszcie stosując metodę efektywnego oprocentowania po pomniejszeniu o utratę wartości, zaś przychody ujmuje się metodą efektywnego dochodu.

Pożyczki i należności

Należności z tytułu dostaw i usług, pożyczki i pozostałe należności o stałych lub negocjowalnych warunkach płatności niebędące przedmiotem obrotu na aktywnym rynku klasyfikuje się, jako pożyczki i należności. Wycenia się je po koszcie zamortyzowanym, metodą efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem utraty wartości. Dochód odsetkowy ujmuje się przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej z wyjątkiem należności krótkoterminowych, gdzie ujęcie odsetek byłoby nieistotne.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zakwalifikowane jako dostępne do sprzedaży lub nienależące do żadnej z wcześniej wymienionych trzech kategorii aktywów. Aktywa dostępne do sprzedaży wykazuje się w wartości godziwej.

Zyski i straty wynikające ze zmian wartości godziwej ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym, w kapitale z tytułu aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, odsetek obliczonych przy użyciu efektywnej stopy procentowej oraz ujemnych i dodatnich różnic kursowych dotyczących aktywów pieniężnych, które ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat. W przypadku zbycia inwestycji lub stwierdzenia utraty jej wartości, skumulowany zysk lub stratę ujętą uprzednio w kapitale z tytułu aktualizacji wyceny ujmuje się w rachunku zysków i strat danego okresu. Dywidendy z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w rachunku zysków i strat w chwili uzyskania przez Grupę prawa do ich otrzymania. Wartość godziwą aktywów pieniężnych dostępnych do sprzedaży denominowanych w walutach obcych określa się przeliczając te waluty po kursie spot na dzień bilansowy. Zmiana wartości godziwej przypadająca na różnice kursowe wynikające ze zmiany zamortyzowanego kosztu historycznego danego składnika aktywów wykazywana jest w rachunku zysków i strat, zaś pozostałe zmiany ujmuje się w kapitale własnym.

Utrata wartości aktywów finansowych

Aktywa finansowe, oprócz tych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, ocenia się pod względem utraty wartości na każdy dzień bilansowy. Aktywa finansowe tracą wartość, gdy istnieją obiektywne przesłanki, że zdarzenia, które wystąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów wpłynęły niekorzystnie na związane z nim szacunkowe przyszłe przepływy pieniężne. W przypadku akcji nienotowanych na giełdzie, sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, znaczny lub długotrwały spadek wartości godziwej papierów wartościowych poniżej ich kosztu uznaje się za obiektywny dowód utraty wartości. W przypadku niektórych kategorii aktywów finansowych, np. należności handlowych, poszczególne aktywa ocenione jako te, które nie utraciły wartości, bada się pod kątem utraty wartości łącznie. Obiektywne dowody utraty wartości dla portfela należności obejmują doświadczenie Grupy w procesie windykacji należności oraz wzrost liczby nieterminowych płatności. Przesłankami wskazującymi, że należności handlowe utraciły wartość są w szczególności: poważne problemy finansowe dłużnika, prawdopodobieństwo, że dłużnik ogłosi upadłość lub opóźnienia w spłatach. W przypadku aktywów finansowych wykazywanych po amortyzowanym koszcie, kwota odpisu z tytułu utraty wartości stanowi różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością szacunkowych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o pierwotną efektywną stopę procentową składnika aktywów finansowych.

Wartość bilansową składnika aktywów finansowych pomniejsza się o odpis z tytułu utraty wartości bezpośrednio dla wszystkich aktywów tego typu, z wyjątkiem należności handlowych, których wartość bilansową pomniejsza się stosując konto korygujące ich pierwotną wartość. W przypadku stwierdzenia nieściągalności danej należności handlowej, odpisuje się ją właśnie w ciężar konta odpisu aktualizującego. Jeśli uprzednio odpisane kwoty zostaną później odzyskane, dokonuje się odpowiedniego uznania konta odpisu aktualizującego. Zmiany wartości bilansowej konta odpisu aktualizującego ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych. Z wyjątkiem instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, jeśli w kolejnym okresie obrachunkowym kwota odpisu z tytułu utraty wartości ulegnie zmniejszeniu, a zmniejszenie to można racjonalnie odnieść do zdarzenia mającego miejsce po ujęciu utraty wartości, uprzednio ujęty odpis z tytułu utraty wartości odwraca się w rachunku zysków i strat, jeżeli wartość bilansowa inwestycji w dniu odwrócenia utraty wartości nie przekracza kwoty zamortyzowanego kosztu, powstającego gdyby utrata wartości nie została ujęta. Odpisy z tytułu utraty wartości kapitałowych papierów wartościowych przeznaczonych do sprzedaży ujęte uprzednio przez wynik finansowy nie podlegają odwróceniu poprzez ten rachunek. Wszelkie zwiększenia wartości godziwej

następujące po wystąpieniu utraty wartości ujmuje się bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny.

Reklasyfikacje aktywów finansowych

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży mogą podlegać reklasyfikacji do pożyczek udzielonych i należności własnych, jeżeli na dzień przekwalifikowania aktywa te spełniałyby definicję pożyczek udzielonych i należności własnych, a jednostka ma zamiar i możliwość utrzymania aktywa w przyszłości lub do terminu wymagalności.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy inne niż instrumenty pochodne oraz aktywa wyceniane według wartości godziwej według opcji wyceny w wartości godziwej, mogą zostać przekwalifikowane na następujących zasadach:

Przeniesione do aktywów dostępnych do sprzedaży, jeżeli (a) instrument nie jest już przeznaczony do sprzedaży lub odkupu w krótkim terminie, (b) na dzień przekwalifikowania aktywa te spełniałyby definicję pożyczek udzielonych i należności własnych oraz (c) jednostka ma zamiar i możliwość utrzymania aktywa w przyszłości lub do terminu wymagalności. Jeżeli instrument nie spełnia definicji pożyczek udzielonych i należności własnych, reklasyfikacja do aktywów dostępnych do sprzedaży lub aktywów utrzymywanych do terminu wymagalności, jest możliwa w rzadkich okolicznościach, przez które rozumie się udokumentowaną przez Grupę incydentalną sytuację, w stosunku do której nie należy oczekiwać, że pojawi się w przyszłości lub regularnie. Powyższe reklasyfikacje odbywają się po wartości godziwej z dnia reklasyfikacji. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży mogą także podlegać reklasyfikacji do aktywów utrzymywanych do terminu wymagalności i odwrotnie.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty obejmują środki pieniężne w kasie, depozyty bankowe płatne na żądanie, inne krótkoterminowe inwestycje o wysokim stopniu płynności i o pierwotnym terminie wymagalności do trzech miesięcy, a także kredyty w rachunku bieżącym.

Saldo środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wykazane w rachunku przepływów pieniężnych składa się z określonych powyżej środków pieniężnych i ich ekwiwalentów, pomniejszonych o niespłacone kredyty w rachunkach bieżących.

Kapitały

Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy spółki dominującej jest wykazywany w wartości nominalnej zarejestrowanych akcji i wynika z zapisów statutu Spółki i postanowień wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej przedstawia wartość godziwą kwot wpłaconych do Spółki przez akcjonariuszy, powyżej wartości nominalnej wyemitowanych akcji.

Kapitały zapasowy i rezerwy

Kapitały zapasowy i rezerwy stanowią zakumulowane zyski (straty) z lat ubiegłych.

Pozostałe kapitały

Pozostałe kapitały obejmują równowartość kosztów płatności w formie papierów wartościowych rozpoznaných zgodnie z MSSF 2 – Płatności w formie akcji oraz kapitał rezerwy utworzony na nabycie akcji własnych.

Zobowiązania finansowe oraz instrumenty kapitałowe wyemitowane przez Grupę

Instrumenty dłużne i kapitałowe klasyfikuje się jako zobowiązania finansowe lub jako kapitał własny, w zależności od treści ustaleń umownych.

Instrumenty kapitałowe

Instrumentem kapitałowym jest każdy kontrakt, który poświadcza udział w aktywach podmiotu po odjęciu wszystkich jego zobowiązań. Instrumenty kapitałowe wyemitowane przez Grupę ujmuje się w kwocie otrzymanych wpływów po odjęciu bezpośrednich kosztów emisji. Instrumenty finansowe z opcją sprzedaży mogą być prezentowane jako kapitał własny wtedy i tylko wtedy, gdy spełniają wszystkie poniższe warunki:

- a) ich posiadacz ma prawo do proporcjonalnego udziału w aktywach netto jednostki w przypadku jej likwidacji,
- b) dany instrument należy do klasy instrumentów najbardziej podporządkowanych i wszystkie instrumenty w tej klasie mają identyczne cechy,
- c) instrument nie posiada innych cech, które odpowiadałyby definicji zobowiązania finansowego,

d) suma przewidywanych przepływów pieniężnych przypadających na ten instrument w okresie jego spłaty opiera się przede wszystkim o wynik finansowy, zmianę w ujętych aktywach netto lub zmianę wartości godziwej ujętych i nieujętych aktywów netto jednostki (z wyłączeniem oddziaływania samego instrumentu). Wynik finansowy lub zmianę ujętych aktywów netto wycenia się w tym celu zgodnie z odpowiednimi MSSF. Podmiot nie może posiadać innych instrumentów, które znacząco zawężyłyby lub wyznaczały stałą kwotę zwrotu dla posiadacza instrumentu finansowego z opcją sprzedaży.

Kryteria klasyfikacji jako kapitału własnego instrumentów zobowiązujących do przekazania ich posiadaczowi proporcjonalnego udziału w aktywach netto jednostki w przypadku likwidacji oparte są na tych samych zasadach, co przedstawione powyżej, z wyjątkiem punktów (c) i (d), które nie mają zastosowania.

Złożone instrumenty finansowe

Składniki złożonych instrumentów wyemitowanych przez Grupę klasyfikuje się oddzielnie jako zobowiązania finansowe i kapitał własny, zgodnie z treścią zawartej umowy. Wartość godziwą składników stanowiących zobowiązania na dzień emisji szacuje się przy użyciu dominującej rynkowej stopy procentowej stosowanej do podobnych, niezamiennych instrumentów. Kwotę tę ujmuje się jako zobowiązanie po zamortyzowanym koszcie przy użyciu efektywnej stopy procentowej do momentu wygaśnięcia tej kwoty związanego z zamianą lub do dnia wymagalności instrumentu. Komponent kapitałowy określa się odejmując wartość zobowiązania od ogólnej wartości godziwej złożonego instrumentu kapitałowego. Wartość tę ujmuje się w kapitale własnym po uwzględnieniu podatku dochodowego i nie podlega ona późniejszemu przeszacowaniu.

Zobowiązania wynikające z umów gwarancji finansowej

Zobowiązania z tytułu gwarancji finansowej wycenia się początkowo w wartości godziwej, a następnie według wyższej z dwóch następujących wartości:

- kwoty zobowiązania umownego określonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”,
- początkowo ujętej wartości pomniejszonej w odpowiednich przypadkach o umorzenie ujęte zgodnie z zasadami ujmowania przychodów.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe klasyfikuje się jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy albo jako pozostałe zobowiązania finansowe.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Do tej kategorii zalicza się zobowiązania finansowe przeznaczone do zbycia lub zdefiniowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązanie finansowe klasyfikuje się jako przeznaczone do zbycia, jeżeli:

- zostało podjęte przede wszystkim w celu odkupu w krótkim terminie,
- stanowi część określonego portfela instrumentów finansowych, którymi Grupa zarządza łącznie zgodnie z bieżącym i faktycznym wzorcem generowania krótkoterminowych zysków, lub
- jest instrumentem pochodnym niesklasyfikowanym i niedziałającym jako zabezpieczenie.

Zobowiązanie finansowe inne niż przeznaczone do zbycia może zostać sklasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy w chwili początkowego ujęcia, jeżeli:

- taka klasyfikacja eliminuje lub znacząco redukuje niespójność wyceny lub ujęcia, jaka wystąpiłaby w innych warunkach, lub
- składnik aktywów finansowych należy do grupy aktywów lub zobowiązań finansowych, lub do obu tych grup objętych zarządzaniem, a jego wyniki wyceniane są w wartości godziwej zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub inwestycjami Grupy, w ramach której informacje o grupowaniu aktywów są przekazywane wewnętrznie, lub
- stanowi część kontraktu zawierającego jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, a MSR 39 dopuszcza klasyfikację całego kontraktu (składnika aktywów lub zobowiązań) do pozycji wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wykazuje się w wartości godziwej, a wynikające z nich zyski lub straty finansowe ujmuje się w rachunku zysków i strat z uwzględnieniem odsetek zapłaconych od danego zobowiązania finansowego.

Pozostałe zobowiązania finansowe

Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym kredyty bankowe i pożyczki, wycenia się początkowo w wartości godziwej pomniejszonej o koszty transakcji. Następnie wycenia się je po zamortyzowanym

koszcie historycznym metodą efektywnej stopy procentowej, a koszty odsetkowe ujmuje się metodą efektywnego dochodu. Metoda efektywnej stopy procentowej służy do obliczania zamortyzowanego kosztu zobowiązania i do alokowania kosztów odsetkowych w odpowiednim okresie. Efektywna stopa procentowa to stopa faktycznie dyskontująca przyszłe płatności pieniężne w przewidywanym okresie użytkowania danego zobowiązania lub, w razie potrzeby, w okresie krótszym.

Wyksięgowanie zobowiązań finansowych

Grupa wyksięguje zobowiązania finansowe wyłącznie wówczas, gdy odpowiednie zobowiązania Grupy zostaną wykonane, unieważnione lub gdy wygasną.

Instrumenty pochodne

Instrumenty pochodne ujmuje się w wartości godziwej na dzień zawarcia kontraktu, a następnie przeszacowuje do wartości godziwej na każdy dzień bilansowy. Wynikowy zysk lub stratę ujmuje się niezwłocznie w rachunku zysków i strat, chyba że dany instrument pochodny pełni funkcję zabezpieczenia. W takim przypadku moment wykazania zysku lub straty zależy od charakteru powiązania zabezpieczającego. Grupa definiuje określone instrumenty pochodne jako zabezpieczenia wartości godziwej wykazanych aktywów i zobowiązań lub uprawdopodobnionych przyszłych zobowiązań (zabezpieczenia wartości godziwej), zabezpieczenia wysoce prawdopodobnych transakcji prognozowanych, zabezpieczenia od ryzyka różnic kursowych uprawdopodobnionych przyszłych zobowiązań (zabezpieczenia przepływów pieniężnych) lub też jako zabezpieczenia inwestycji netto w jednostki działające za granicą. Instrumenty prezentuje się jako aktywa trwałe lub zobowiązania długoterminowe, jeśli okres pozostały do wymagalności instrumentu przekracza 12 miesięcy i nie przewiduje się, że zostanie on zrealizowany lub rozliczony w ciągu 12 miesięcy. Pozostałe instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa obrotowe lub zobowiązania krótkoterminowe.

Wbudowane instrumenty pochodne

Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty finansowe lub w umowy niebędące instrumentami finansowymi traktowane są jako oddzielne instrumenty pochodne, jeżeli charakter instrumentu wbudowanego oraz ryzyko z nim związane nie jest ściśle powiązane z charakterem umowy bazowej i ryzykiem z niej wynikającym i jeżeli umowy bazowe nie są wyceniane według wartości godziwej, której zmiany ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa definiuje określone zabezpieczenia od ryzyka różnic kursowych obejmujące instrumenty pochodne, wbudowane instrumenty pochodne oraz inne instrumenty jako zabezpieczenia wartości godziwej, przepływów pieniężnych lub inwestycji netto w jednostki działające za granicą. Zabezpieczenia ryzyka różnic kursowych w odniesieniu do uprawdopodobnionych przyszłych zobowiązań rozliczane są jako zabezpieczenia przepływów pieniężnych. Przy rozpoczęciu powiązania zabezpieczającego podmiot dokumentuje tę relację między instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną oraz cele zarządzania ryzykiem, a także strategię realizacji różnych transakcji zabezpieczających. Ponadto Grupa dokumentuje efektywność z jaką zastosowany instrument zabezpieczający kompensuje zmiany wartości godziwej lub przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej, zarówno w chwili zaistnienia powiązania, jak i na bieżąco w późniejszych okresach.

Zabezpieczenia wartości godziwej

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych jako zabezpieczenia wartości godziwej wykazuje się niezwłocznie w rachunku zysków i strat, wraz z wszelkimi zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej przypadającymi na ryzyko objęte zabezpieczeniem. Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz zmiany pozycji zabezpieczanej przypadające na zabezpieczane ryzyko ujmowane są w pozycji rachunku zysków i strat dotyczącej tej zabezpieczanej pozycji. Grupa przestaje stosować rachunkowość zabezpieczeń, jeżeli rozwiązuje powiązanie zabezpieczające, instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, zakończony lub zrealizowany lub nie spełnia kryteriów rachunkowości zabezpieczeń.

Korektę wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej wynikającą z zabezpieczanego ryzyka amortyzuje się w rachunku zysków i strat począwszy od chwili, gdy rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana.

Zabezpieczenia przepływów pieniężnych

Efektywna część zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest odraczana w kapitale własnym. Zysk lub strata związane z częścią nieefektywną ujmuje się niezwłocznie w wyniku finansowym.

Kwoty odroczone w kapitale własnym są przywracane w rachunku zysków i strat w okresie, w którym ujmuje się zabezpieczaną pozycję, w tej samej pozycji rachunku zysków i strat, w której ujęto zabezpieczaną pozycję. Jeśli jednak prognozowana zabezpieczana transakcja skutkuje ujęciem niefinansowego składnika aktywów lub zobowiązania, zyski i straty odroczone uprzednio w kapitale własnym uwzględnia się w początkowej wycenie kosztów danego składnika aktywów lub zobowiązań.

Grupa zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń, jeżeli instrument zabezpieczający wygaśnie, zostanie sprzedany, zakończony lub zrealizowany lub nie spełnia kryteriów rachunkowości zabezpieczeń. W takiej sytuacji skumulowane zyski lub straty z tytułu instrumentu zabezpieczającego ujęte w kapitałach pozostają w nich do momentu, gdy transakcja zabezpieczana zostanie zrealizowana. Jeżeli transakcja zabezpieczana nie będzie realizowana, skumulowany wynik netto ujęty w kapitałach przenoszony jest niezwłocznie do rachunku zysków i strat.

Zabezpieczenia inwestycji netto w jednostkach działających za granicą

Zabezpieczenia takie rozlicza się podobnie jak zabezpieczenia przepływów pieniężnych. Zyski lub straty na instrumentach zabezpieczających związane z efektywną częścią zabezpieczenia ujmuje się w kapitale własnym jako kapitał rezerwowy na przeliczenie walut obcych. Zysk lub stratę związaną z nieefektywną częścią zabezpieczenia ujmuje się niezwłocznie w rachunku zysków i strat. W momencie zbycia jednostki działającej za granicą zyski i straty odnoszone z odroczeniem w kapitał rezerwowy na przeliczenia walut obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są w przypadku, kiedy na Grupie ciąży istniejący obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany, wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego zobowiązania, przy czym kwoty tego zobowiązania lub termin jego wymagalności nie są pewne. Ujmowana kwota rezerwy odzwierciedla możliwie najdokładniejszy szacunek kwoty wymaganej do rozliczenia bieżącego zobowiązania na dzień bilansowy, z uwzględnieniem ryzyka i niepewności związanej z tym zobowiązaniem. W przypadku wyceny rezerwy metodą szacunkowych przepływów pieniężnych koniecznych do rozliczenia bieżącego zobowiązania, jej wartość bilansowa odpowiada wartości bieżącej tych przepływów. Jeśli zachodzi prawdopodobieństwo, że część lub całość korzyści ekonomicznych wymaganych do rozliczenia rezerwy będzie można odzyskać od strony trzeciej, należność tę ujmuje się, jako składnik aktywów, jeśli prawdopodobieństwo odzyskania tej kwoty jest odpowiednio wysokie i da się ją wiarygodnie wycenić.

Umowy rodzące zobowiązania

Bieżące zobowiązania wynikające z umów rodzących zobowiązania ujmuje się jako rezerwy. Za umowę rodzącą zobowiązania uważa się umowę zawartą przez Grupę, wymuszającą nieuniknione koszty realizacji zobowiązań umownych, których wartość przekracza wysokość korzyści ekonomicznych przewidywanych w ramach umowy.

Gwarancje

Rezerwy na koszty napraw gwarancyjnych ujmowane są w momencie sprzedaży produktów, zgodnie z najlepszym szacunkiem Zarządu, co do przyszłych kosztów koniecznych do poniesienia przez Grupę w okresie gwarancji.

Koszty świadczeń pracowniczych

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze w tym wpłaty do programów określonych składek, ujmowane są w okresie, w którym Grupa otrzymała przedmiotowe świadczenie ze strony pracownika, a w przypadku wypłat z zysku lub premii, gdy spełnione zostały następujące warunki:

- na jednostce ciąży obecne prawne lub zwyczajowo oczekiwane zobowiązanie do dokonania wypłat z wyniku zdarzeń przeszłych, oraz
- można dokonać wiarygodnej wyceny tego zobowiązania.

W przypadku świadczeń z tytułu płatnych nieobecności (rezerwa na niewykorzystane urlopy), świadczenia pracownicze ujmowane są w zakresie kumulowanych płatnych nieobecności, z chwilą wykonania pracy, która zwiększa uprawnienia do przyszłych płatnych nieobecności.

W przypadku niekumulowanych płatnych nieobecności świadczenia ujmuje się z chwilą ich wystąpienia. Świadczenia po okresie zatrudnienia w formie programów określonych świadczeń (koszty świadczeń emerytalnych) ustalane są przy użyciu metody prognozowanych uprawnień jednostkowych, z wyceną przeprowadzaną na każdy dzień bilansowy. Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w rachunku zysków i strat. Koszty przeszłego zatrudnienia rozpoznawane są natychmiast w stopniu, w jakim dotyczą świadczeń już nabytych, a w pozostałych przypadkach amortyzuje się je metodą liniową przez średni okres, po którym świadczenia zostają nabyte. Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych ujmowane są jako koszt, chyba że stanowią koszt wytworzenia składników aktywów. Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy ujmuje się jako zobowiązanie i koszt, gdy Grupa jest zdecydowana w możliwy do udowodnienia sposób:

- rozwiązać stosunek pracy z pracownikiem lub grupą pracowników przed osiągnięciem przez nich wieku emerytalnego,
- zapewnić świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy w następstwie złożonej przez siebie propozycji zachęcającej ich do dobrowolnego rozwiązania stosunku pracy.

Ponadto Grupa ujmuje zobowiązania i koszty z tytułu premii i nagród. Grupa ujmuje tego rodzaju rezerwę, jeżeli podlega obowiązkowi wynikającemu z umowy lub jeżeli dotychczasowa praktyka zrodziła zwyczajowo oczekiwany obowiązek.

Rezerwy na straty z tytułu realizowanych umów długoterminowych

Rezerwy na straty z tytułu umów długoterminowych tworzy się, kiedy istnieje prawdopodobieństwo, iż łączne koszty umowy przewyższają łączne przychody z tytułu realizacji umowy. Przewidywaną stratę ujmuje się niezwłocznie w rachunku zysków i strat. Wysokość straty ustala się niezależnie od faktu rozpoczęcia prac wynikających z umowy, stanu zaawansowania prac wynikających z umowy, wysokości przewidywanych zysków z tytułu umów, które nie są pojedynczymi umowami.

Ujęcie przychodów ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej zapłaty otrzymanej lub należnej, po pomniejszeniu o przewidywane rabaty, zwroty klientów i podobne pomniejszenia, w tym podatek od towarów i usług VAT oraz inne podatki związane ze sprzedażą, za wyjątkiem podatku akcyzowego.

Przychody ze sprzedaży koryguje się o wynik rozliczenia instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne, zgodnie z zasadą, że wycenę pochodnego instrumentu zabezpieczającego w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie ujmuje się w tej samej pozycji rachunku zysków i strat, w której ujmowana jest wycena pozycji zabezpieczanej w momencie, kiedy pozycja zabezpieczana wpływa na rachunek zysków i strat. Przy ujmowaniu przychodów obowiązują również kryteria przedstawione poniżej.

Sprzedaż towarów i produktów

Przychody ze sprzedaży towarów i produktów ujmowane są po spełnieniu wszystkich następujących warunków:

- przeniesienia na nabywcę znaczącego ryzyka i korzyści wynikających z prawa własności towarów,
- scedowania przez Grupę funkcji kierowniczych w stopniu związanym, na ogół, z prawem własności oraz efektywnej kontroli nad sprzedanymi towarami,
- możliwości dokonania wiarygodnej wyceny kwoty przychodów,
- wystąpienia prawdopodobieństwa, że jednostka otrzyma korzyści ekonomiczne związane z transakcją,
- możliwości wiarygodnej wyceny kosztów poniesionych lub przewidywanych w związku z transakcją.

Świadczenie usług

Przychody ze sprzedaży usług eksploatacyjnych ujmowane są w momencie wykonania usługi lub liniowo przez okres trwania umowy.

Przychody z tytułu świadczenia usług długoterminowych są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Procentowy stan zaawansowania realizacji usługi ustalany jest jako stosunek kosztów poniesionych do szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania zlecenia. Jeżeli wyniku kontraktu nie można wiarygodnie oszacować, wówczas przychody uzyskiwane z tytułu tego kontraktu są ujmowane tylko do wysokości poniesionych kosztów, które Grupa spodziewa się odzyskać.

Odsetki

Przychody z tytułu odsetek są ujmowane sukcesywnie w miarę ich narastania (z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej, stanowiącej stopę dyskontującą przyszłe wpływy gotówkowe przez

szacowany okres użytkowania instrumentów finansowych) w stosunku do wartości bilansowej netto danego składnika aktywów finansowych.

Przychody z tytułu wynajmu

Przychody z tytułu wynajmu nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są metodą liniową przez okres wynajmu w stosunku do otwartych umów.

Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w momencie nabycia prawa do otrzymania płatności.

Dotacje rządowe

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje rządowe są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana na koncie przychodów przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do rachunku zysków i strat przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

Zasady ujmowania i wyceny przychodów z umów z klientami – kontraktów długoterminowych

Grupa stosuje MSSF 15 z uwzględnieniem modelu 5 kroków:

Krok 1: Identyfikacja umowy z klientem

Umowa z klientem spełnia swoją definicję, gdy zostaną spełnione wszystkie następujące kryteria:

- strony umowy zawarły umowę i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków,
- Grupa jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane,
- Grupa jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane,
- umowa ma treść ekonomiczną oraz jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie, które będzie jej przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi.

Krok 2: Identyfikacja zobowiązań do wykonania świadczenia

W momencie zawarcia umowy Grupa dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta: dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić lub grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

Krok 3: Określenie ceny transakcyjnej

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Grupa uwzględnia warunki umowy oraz stosowane przez nią zwyczajowe praktyki handlowe. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem Grupy – będzie jej przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich (na przykład niektórych podatków od sprzedaży, opłaty paliwowej, akcyzy). Wynagrodzenie określone w umowie z klientem może obejmować kwoty stałe, kwoty zmienne lub oba te rodzaje kwot.

Krok 4: Alokacja ceny transakcyjnej do poszczególnych zobowiązań do wykonania świadczenia

Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem Grupy – przysługuje jej w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Krok 5: Ujęcie przychodów w momencie spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia

Grupa ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi (tj. składnika aktywów) klientowi (klient uzyskuje kontrolę nad tym składnikiem aktywów). Przychody ujmowane są jako kwoty równe cenie transakcyjnej, która została przypisana do danego zobowiązania do wykonania świadczenia. Grupa

przenosi kontrolę nad dobrem lub usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia oraz ujmuje przychody w miarę upływu czasu, jeśli spełniony jest jeden z następujących warunków:

- klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczenia w miarę jego wykonywania,
- w wyniku wykonania świadczenia powstaje lub zostaje ulepszony składnik aktywów, a kontrolę nad tym składnikiem aktywów – w miarę jego powstawania lub ulepszania – sprawuje klient,
- w wyniku wykonania świadczenia nie powstaje składnik o alternatywnym zastosowaniu dla Grupy, a Grupa przysługuje egzekwowne prawo do zapłaty za dotychczas wykonane świadczenie.

Koszty związane z umową o usługę długoterminową ujmuje się z chwilą ich poniesienia.

Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować wyniku umowy o usługę długoterminową, przychody ujmuje się wyłącznie do wysokości poniesionych kosztów, których odzyskanie jest prawdopodobne.

Jeżeli wynik umowy o usługę długoterminową można wiarygodnie oszacować i jest prawdopodobne, że jednostka osiągnie zysk z tytułu realizacji umowy, przychody z tytułu umowy uznaje się przez okres jej obowiązywania.

Jeżeli jest prawdopodobne, że łączne koszty z tytułu umowy przekroczą łączne przychody z tytułu umowy przewidywaną stratę ujmuje się od razu.

Zmiany w pracach na mocy umów, roszczenia i świadczenia motywacyjne są włączone do przychodów z tytułu umów w takim zakresie, w jakim może to być uzgodnione z klientem i wiarygodnie zmierzone.

Grupa stosuje metodę procentowego stopnia zaawansowania prac przy ustalaniu, jaką kwotę powinna w danym okresie ująć.

Stopień zaawansowania prac mierzy się według wyrażonego procentowo stosunku: kosztów z tytułu umowy poniesionych do dnia bilansowego do łącznych szacowanych kosztów z tytułu poszczególnych kontraktów. Koszty poniesione w trakcie roku w związku z przyszłymi działaniami w ramach umowy wyłącza się z kosztów z tytułu umowy dla potrzeb ustalenia stopnia zaawansowania prac.

W zależności od ich charakteru, przedstawia się je w zapasach, rozliczeniach międzyokresowych (czynnych) lub innych aktywach.

Grupa prezentuje w aktywach w pozycji *Należności od klientów z tytułu realizacji umów długoterminowych* – kwotę brutto należną od klientów z tytułu prac wynikających z umowy, w odniesieniu do wszystkich umów w trakcie realizacji, w przypadku, których poniesione koszty – plus ujęte zyski (pomniejszone o ujęte straty) – przewyższają kwoty zafakturowane.

Nieuregulowane kwoty zafakturowane za wykonaną pracę w ramach umowy oraz kwoty zatrzymane (kauce) ujmuje się w pozycji *Należności handlowe oraz pozostałe należności*.

Grupa prezentuje w zobowiązaniach w pozycji *Zobowiązania na rzecz klientów z tytułu realizacji umów długoterminowych* kwotę brutto należną kontrahentom z tytułu prac wynikających z umowy, w odniesieniu do wszystkich umów w trakcie realizacji, w przypadku których zafakturowane kwoty przewyższają poniesione koszty powiększone o ujęte zyski (pomniejszone o ujęte straty).

Koszty

Za koszty uznaje się uprawdopodobnione zmniejszenie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych o wiarygodnie określonej wartości w formie zmniejszenia wartości aktywów netto albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez właścicieli.

Koszty ujmuje się w rachunku zysków i strat na podstawie bezpośredniego związku pomiędzy poniesionymi kosztami a osiągnięciem konkretnych przychodów stosując zasadę współmierności.

Rachunek zysków i strat prowadzony jest w układzie rodzajowym oraz w układzie miejsc powstawania kosztów (układ kalkulacyjny), przy czym dla celów sprawozdawczych stosuje się układ kalkulacyjny.

Całkowity koszt sprzedanych produktów (usług), materiałów i towarów stanowią:

- koszty wytworzenia sprzedanych produktów (usług),
- koszty sprzedaży towarów i materiałów,
- koszty sprzedaży,
- koszty ogólnego zarządu.

Opodatkowanie

Podatek bieżący do zapłaty

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku za okres bieżący i okresy poprzednie wycenia się w wysokości kwoty przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych (w przypadku należności

podlegających zwrotowi od organów podatkowych) z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które na dzień bilansowy prawnie obowiązywały.

Bieżące obciążenie podatkowe oblicza się na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk podlegający opodatkowaniu różni się od zysku ujętego w sprawozdaniu finansowym, ponieważ nie obejmuje pozycji przychodów lub kosztów, które podlegają opodatkowaniu lub stanowią koszty uzyskania przychodu w innych latach, a także pozycji, które w ogóle nie podlegają opodatkowaniu lub nie stanowią kosztu uzyskania przychodu.

Podatek odroczony

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, rezerwa na podatek dochodowy jest tworzona metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych. Z wyjątkiem sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania niemającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych ulg podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu odroczonego podatku dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku jest ujmowany w bilansie jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana na każdy dzień bilansowy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym, a nie w rachunku zysków i strat.

Zysk netto na akcję

Zysk netto na akcję dla każdego okresu jest obliczany poprzez podzielenie zysku netto za dany okres przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym.

Jednostki powiązane

Na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego do jednostek powiązanych zalicza się: znaczących akcjonariuszy, spółki zależne, członków Zarządów i Rad Nadzorczych, ich najbliższe rodziny oraz podmioty przez nich kontrolowane.

14. SEGMENTY OPERACYJNE

Informacje dotyczące segmentów działalności Grupa Kapitałowa Atrem wykazuje zgodnie z MSSF 8. Dla celów zarządczych Grupa została podzielona na części w oparciu o wytwarzane produkty i świadczone usługi.

W Grupie Kapitałowej Atrem istnieją następujące sprawozdawcze segmenty operacyjne:

Segment automatyki i klimatyzacji – zajmujący się świadczeniem usług inżynierskich z zakresu automatyki przemysłowej, aparatury kontrolno-pomiarowej, informatyki, telemetrii, teletechniki, regulacji, elektroniki, metrologii oraz świadczy usługi z zakresu instalacji klimatyzacyjnych, wentylacji i ogrzewania.

Segment elektroenergetyki – świadczący usługi z zakresu energetyki niskich, średnich i wysokich napięć dla klientów z branży energetycznej, budowlanej oraz przemysłowej.

Zarząd monitoruje oddzielnie wyniki operacyjne segmentów w celu podejmowania decyzji dotyczących alokacji zasobów, oceny skutków tej alokacji oraz wyników działalności.

Wynik segmentu odzwierciedla kalkulację wyników działalności segmentu zweryfikowaną przez Zarząd (będący głównym decydem w sprawach operacyjnych).

Kalkulacja ta różni się od kwot przedstawionych w skonsolidowanym sprawozdaniu sporządzonym zgodnie z MSSF w następujących obszarach:

- *Przychody finansowe* – przy ustalaniu wyniku segmentu nie uwzględnia się przychodów z odsetek od środków pieniężnych na rachunkach bankowych, gdyż nie wynikają one z podstawowej działalności żadnego z prezentowanych segmentów,
- *Koszty finansowe* – koszty finansowe (w tym korekty związane z dyskontowaniem rezerw) nie są uwzględniane przy ustalaniu wyniku segmentu,
- *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży* – zyski lub straty wynikające ze zmian wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży nie są uwzględniane przy ustalaniu wyniku segmentu,
- *Utrata wartości aktywów* – odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych, w tym wartości firmy, nie są uwzględniane przy ustalaniu wyniku segmentu, jeżeli nie wchodzi one w zakres działalności kontynuowanej i nie oczekuje się, że mogą wystąpić ponownie,
- *Wyłączenie zysku z transakcji między segmentami* – przy ustalaniu wyniku segmentu uwzględnia się skutki transakcji dokonanych między segmentami.

Z wyjątkiem wyłączenia przychodów z transakcji dokonywanych pomiędzy segmentami, nie ma różnicy między przychodami segmentów ogółem i przychodami skonsolidowanymi.

Z aktywów segmentu wyłączono aktywa z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego oraz wartość firmy uznając, iż aktywa te mają charakter ogólnokorporacyjny i w związku z tym nie należy ich przypisywać do poszczególnych segmentów operacyjnych.

Zobowiązania segmentu nie zawierają podatku odroczonego, zobowiązań z tytułu podatków, kredytów bankowych, ponieważ te zobowiązania zarządzane są na poziomie Grupy.

Podstawą oceny wyników działalności jest zysk lub strata na działalności operacyjnej.

Finansowanie Grupy oraz podatek dochodowy są monitorowane na poziomie Grupy.

Ceny transakcyjne stosowane przy transakcjach pomiędzy segmentami operacyjnymi są ustalane na zasadach rynkowych, podobnie jak przy transakcjach ze stronami niepowiązanymi.

Przychody i zyski operacyjne segmentów Grupy pochodzą ze sprzedaży przede wszystkim na terenie Polski. Wszystkie aktywa segmentów Grupy są zlokalizowane w Polsce. W konsekwencji nie przedstawiono danych w ujęciu geograficznym.

Nakłady inwestycyjne segmentu stanowią łączne nakłady na rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne, które mają być użytkowane przez ponad 1 rok.

W poniższych tabelach zostały przedstawione przychody i zyski poszczególnych segmentów operacyjnych Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2018 r.

Rok zakończony 31 grudnia 2018	Automatyka i klimatyzacja	Elektroenergetyka	Razem
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	90 278	43 939	134 217
Sprzedaż między segmentami	(17)	(1 371)	(1 388)
Przychody skonsolidowane ogółem	90 261	42 568	132 829
Wynik segmentu	829	(3 920)	(3 091)
Eliminacja zysku/straty między segmentami	–	214	214
Zysk/strata z działalności operacyjnej	829	(3 706)	(2 877)
Przychody finansowe	19	6	25
Koszty finansowe	(398)	(290)	(688)
Odpis utraty wartości firmy	–	–	(1 092)
Zysk/strata brutto	450	(3 990)	(4 632)

Rok zakończony 31 grudnia 2017	Automatyka i klimatyzacja	Elektroenergetyka	Razem
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	44 546	34 744	79 290
Sprzedaż między segmentami	(188)	(1 225)	(1 413)
Przychody skonsolidowane ogółem	44 358	33 519	77 877
Wynik segmentu	(1 176)	(4 126)	(5 302)
Eliminacja zysku/straty między segmentami	(10)	–	(10)
Zysk/strata z działalności operacyjnej	(1 186)	(4 126)	(5 312)
Przychody finansowe	535	60	595
Koszty finansowe	(488)	(191)	(679)
Odpis aktywów	–	–	–
Eliminacja zysku/straty między segmentami	(500)	–	(500)
Zysk/strata brutto	(1 639)	(4 257)	(5 896)

AKTYWA OPERACYJNE SEGMENTÓW

Poniższa tabela przedstawia aktywa segmentów na 31 grudnia 2018 r. w porównaniu z ostatnim dniem poprzedniego okresu sprawozdawczego (31 grudnia 2017 r.).

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Automatyka i klimatyzacja	44 610	39 487
Elektroenergetyka	31 046	29 650
Aktywa segmentów razem	75 656	69 137
Podatek odroczony	4 853	3 072
Wartość firmy	–	1 092
Podatki bieżące	2 303	1 473
Działalność zaniechana	–	–
Aktywa skonsolidowane razem	82 812	74 774

ZOBOWIĄZANIA OPERACYJNE SEGMENTÓW

Poniższa tabela przedstawia zobowiązania operacyjne segmentów na 31 grudnia 2018 r. w porównaniu z ostatnim dniem poprzedniego okresu sprawozdawczego (31 grudnia 2017 r.).

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Automatyka i klimatyzacja	18 445	9 178
Elektroenergetyka	10 922	7 678
Zobowiązania segmentów razem	29 367	16 856
Podatek odroczony	4 968	3 336
Podatki bieżące	3 182	2 535
Kredyty i pożyczki	2 866	5 136
Zobowiązania operacyjne skonsolidowane razem	40 383	27 863

NAKŁADY INWESTYCYJNE I AMORTYZACJA

W poniższej tabeli zostały przedstawione nakłady inwestycyjne i amortyzacja poszczególnych segmentów Grupy za rok zakończony 31 grudnia odpowiednio 2018 i 2017 r.

	2018	2018	2017	2017
	Automatyka i klimatyzacja	Elektroenergetyka	Automatyka i klimatyzacja	Elektroenergetyka
Nakłady inwestycyjne	739	509	835	602
Amortyzacja	1 388	636	1 201	876

INFORMACJE O WIODĄCYCH KLIENTACH

(Przychody należne obejmujące stopień zaawansowania prac)

Przychody należne ze sprzedaży dokonywanej na rzecz Poczta Polska S.A. za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku w kwocie 31.615 tys. zł zostały uzyskane przez segment automatyki i klimatyzacji.

Przychody należne ze sprzedaży dokonywanej na rzecz spółki ENEA Operator sp. z o.o. za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku w kwocie 9.328 tys. zł zostały uzyskane przez segment elektroenergetyki.

Przychody należne ze sprzedaży dokonywanej na rzecz spółki Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S.A. za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku w kwocie 9.093 tys. zł zostały uzyskane przez segment automatyki i klimatyzacji.

Przychody należne ze sprzedaży dokonywanej na rzecz spółek Grupy Kapitałowej PGNiG za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku w kwocie 9.092 tys. zł zostały uzyskane przez segment automatyki i klimatyzacji w kwocie 8.493 tys. zł oraz przez segment elektroenergetyki w kwocie 599 tys. zł.

15. POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Zyski ze zbycia aktywów	81	72
Zysk ze sprzedaży środków trwałych	81	72
Zysk ze sprzedaży nieruchomości inwestycyjnych	–	–
Rozwiązanie odpisów aktualizujących:	104	539
Wartości niematerialne	–	–
Rzeczowe aktywa trwałe	–	–
Należności handlowe	47	539
Zapasy	57	–
Pozostałe przychody operacyjne	859	679
Otrzymane dotacje	–	–
Rozwiązane rezerwy na koszty	–	–
Kary umowne	–	–
Otrzymane odszkodowania	272	128
Sprzedaż pozostała	513	483
Pozostałe pozycje	74	68
Razem	1 044	1 290
Przypadające na:		
Działalność kontynuowana	1 044	1 290
Działalność zaniechana	–	–

Do pozostałych przychodów operacyjnych klasyfikowane są przychody i zyski niezwiązane w sposób bezpośredni z działalnością operacyjną Grupy.

Do tej kategorii zaliczane są otrzymane dotacje, zyski z tytułu sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych, otrzymane odszkodowania związane ze zwrotem kosztów sądowych, nadpłaconych zobowiązań z wyjątkiem podatku dochodowego od osób prawnych oraz otrzymane odszkodowania z tytułu strat w majątku Grupy, który był objęty odszkodowaniem.

Do pozostałych przychodów operacyjnych zalicza się także odwrócenia odpisów aktualizujących wartość należności i zapasów oraz odpisów z tytułu trwałej utraty wartości składników majątku trwałego.

16. POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Strata ze zbycia aktywów	–	–
Strata na sprzedaży nieruchomości inwestycyjnych	–	–
Strata na sprzedaży majątku trwałego	–	–
Utworzone odpisy aktualizujące:	1 483	312
Wartości niematerialne	514	–
Rzeczowe aktywa trwałe	636	–
Należności handlowe	61	133
Zapasy	272	179
Pozostałe koszty operacyjne	552	493
Naprawy powypadkowe	220	141
Darowizny	8	43
Koszty sprzedaży pozostałej	113	184
Kary umowne	43	42
Pozostałe pozycje	168	83
Ogółem	2 035	805
Przypadające na:		
Działalność kontynuowana	2 035	805
Działalność zaniechana	–	–

Do pozostałych kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i straty niezwiązane w sposób bezpośredni z działalnością operacyjną Grupy.

Kategoria ta obejmuje straty powstałe ze sprzedaży składników rzeczowego majątku trwałego, przekazane darowizny, zarówno w formie rzeczowej, jak i pieniężnej na rzecz innych jednostek, w tym jednostek użytku publicznego.

Do pozostałych kosztów operacyjnych zaliczane są także koszty odpisów aktualizujących wartość należności oraz zapasów, a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości składników majątku trwałego.

17. PRZYCHODY FINANSOWE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Przychody odsetkowe	9	87
Lokaty bankowe	4	87
Pozostałe odsetki	5	–
Inwestycje dostępne do sprzedaży	–	–
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	–	–
Pozostałe pożyczki i należności	–	–
Zyski ze sprzedaży inwestycji finansowych	–	–
Zyski z wyceny aktywów i zobowiązań finansowych	–	–
Pozostałe przychody finansowe	16	8
Zysk na różnicach kursowych (saldo)	16	–
Dywidendy otrzymane	–	–
Wycena nieruchomości inwestycyjnych	–	–
Pozostałe pozycje	–	8
Ogółem	25	95
Przypadające na:		
Działalność kontynuowana	25	95
Działalność zaniechana	–	–

Do przychodów finansowych klasyfikowane są przychody z tytułu otrzymanych dywidend, odsetek od działalności lokacyjnej i inwestycyjnej w różnego rodzaju formy instrumentów finansowych.

Do przychodów finansowych zaliczane są także zyski z tytułu różnic kursowych.

18. KOSZTY FINANSOWE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Koszty odsetkowe	309	258
Odsetki od kredytów bankowych	302	258
Pozostałe koszty odsetkowe	7	–
Straty ze sprzedaży inwestycji finansowych	–	–
Zyski z wyceny aktywów i zobowiązań finansowych	–	–
Pozostałe koszty finansowe	1 471	421
Strata na różnicach kursowych (saldo)	–	32
Odpis aktualizujący wartość firmy	1 092	–
Pozostałe pozycje	379	389
Ogółem	1 780	679
Przypadające na:		
Działalność kontynuowana	1 780	679
Działalność zaniechana	–	–

Do kosztów finansowych klasyfikowane są koszty z tytułu wykorzystywania zewnętrznych źródeł finansowania, jakich Grupa jest stroną oraz inne koszty finansowe.

Do kosztów działalności finansowej zaliczane są także straty z tytułu różnic kursowych.

19. KOSZTY RODZAJOWE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Amortyzacja	2 024	2 077
Zużycie materiałów i energii	56 251	35 183
Usługi obce	48 160	19 929
Podatki i opłaty	370	376
Koszty świadczeń pracowniczych	26 424	24 901
Pozostałe koszty rodzajowe	1 814	1 312
Wartość sprzedanych towarów i materiałów	347	769
Koszty według rodzajów ogółem, w tym:	135 390	84 547
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży	119 547	68 686
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży	2 549	2 499
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu	12 619	12 489
Zmiana stanu produktów	675	873

20. AMORTYZACJA I UTRATA WARTOŚCI

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Amortyzacja środków trwałych	1 600	1 788
Amortyzacja wartości niematerialnych	424	289
Utrata wartości	-	-
Amortyzacja i utrata wartości razem	2 024	2 077
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży	797	852
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży	15	3
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu	1 212	1 222

21. KOSZTY ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Wynagrodzenia	22 265	20 712
Koszty ubezpieczeń społecznych	3 595	3 596
Pozostałe koszty świadczeń pracowniczych	564	593
Koszty świadczeń pracowniczych ogółem, w tym:	26 424	24 901
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży	17 837	16 777
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży	930	885
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu	7 657	7 239

22. PODATEK DOCHODOWY

Główne składniki obciążenia podatkowego przedstawiają się następująco:

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Bieżący podatek dochodowy	-	-
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	-	-
Korekty dotyczące podatku dochodowego z lat ubiegłych	-	-
Odroczony podatek dochodowy	149	(1 305)
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	149	(1 305)
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	149	(1 305)

Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie obowiązujących przepisów podatkowych. Zastosowanie tych przepisów różnicuje zysk (stratę) podatkową od księgowego zysku (straty) netto, w związku z wyłączeniem przychodów niepodlegających opodatkowaniu i kosztów niestanowiących

kosztów uzyskania przychodów oraz pozycji przychodów i kosztów, które podlegają opodatkowaniu w bieżącym roku.

Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku podatkowym. Obowiązująca stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi obecnie 19%, przepisy nie przewidują zróżnicowania stawek podatkowych dla przyszłych okresów.

W zakresie podatku dochodowego Grupa podlega przepisom ogólnym w tym zakresie.

Grupa nie tworzy podatkowej grupy kapitałowej, jak również nie prowadzi działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej, co różnicowałoby zasady obciążeń podatkowych w stosunku do przepisów ogólnych w tym zakresie.

Zarówno rok podatkowy, jak i bilansowy pokrywają się z rokiem kalendarzowym.

Różnice pomiędzy nominalną a efektywną stawką podatkową przedstawiają się następująco:

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Zysk brutto przed opodatkowaniem z działalności kontynuowanej	(4 632)	(5 896)
Zysk brutto przed opodatkowaniem z działalności zaniechanej	-	-
Zysk brutto przed opodatkowaniem	(4 632)	(5 896)
Koszt podatku dochodowego według 19% stawki podatkowej	(880)	(1 120)
Korekta przychodów podatkowych według przepisów podatkowych	3 349	5 556
Korekta wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów według przepisów podatkowych	(1 342)	(6 554)
Efekt podatkowy strat podatkowych odliczonych w okresie	(4 018)	-
Efekt podatkowy strat podatkowych poniesionych w okresie	2 891	-
Podatek według efektywnej stawki podatkowej	-	-
Podatek odroczony	149	(1 305)
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	-	-
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	149	(1 305)
Podatek dochodowy przypisany działalności zaniechanej	-	-

Efektywna stawka podatkowa w 2018 r. wyniosła 3,2% (2017 r.: 22,1%).

BIEŻĄCE AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA PODATKOWE

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Bieżące aktywa podatkowe	-	-
Bieżące zobowiązania podatkowe	-	-
Podatek dochodowy do zapłaty	-	-

23. PODATEK ODROZCZONY

Różnice przejściowe dotyczące składników aktywów z tytułu podatku odroczonego:

	01 stycznia 2018	Odniesione w dochód	Odniesione na kapitał własny	Przejęcia/zbycia	31 grudnia 2018
Niezapłacone wynagrodzenia i świadczenia ZUS	143	5	–	–	148
Rezerwa na naprawy gwarancyjne	131	79	–	–	210
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	94	(5)	–	–	89
Rezerwa na odprawy emerytalne	22	5	–	–	27
Rezerwa na przewidywane koszty	18	43	–	–	61
Rezerwa na straty na kontraktach	–	–	–	–	–
Wycena kontraktów długoterminowych	1 672	2 133	–	–	3 805
Wycena należności handlowych	857	(471)	–	–	386
Odpisy aktualizujące zapasy	79	42	–	–	121
Strata podatkowa	–	–	–	–	–
Pozostałe pozycje bilansowe	12	(9)	–	–	3
Korekty konsolidacyjne	44	(41)	–	–	3
Ogółem	3 072	1 781	–	–	4 853

Różnice przejściowe dotyczące składników rezerwy z tytułu podatku odroczonego:

	1 stycznia 2018	Odniesione w dochód	Odniesione na kapitał własny	Przejęcia/zbycia	31 grudnia 2018
Rzeczowe aktywa trwałe	1 224	(75)	–	–	1 149
Leasing finansowy	17	(7)	–	–	10
Wycena kontraktów długoterminowych	2 093	1 715	–	–	3 808
Wycena pozostałych pozycji bilansowych	2	(1)	–	–	1
Ogółem	3 336	1 632	–	–	4 968

Pomimo tego, iż w roku 2018 jednostka dominująca odnotowała dochód podatkowy w wysokości 4.048 tys. zł, jednostka zależna ponownie poniosła stratę podatkową, dlatego też Zarząd Atrem S.A., przyjmując podejście ostrożnościowe, zdecydował o nietworzeniu na dzień 31 grudnia 2018 roku aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od pozostałych do rozliczenia strat podatkowych za lata 2015-2018 w obu spółkach. Łączna wartość nieujętego aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od strat podatkowych poniesionych przez Grupę na koniec 2018 roku wyniosła 4.032 tys. zł.

W ocenie Zarządu spółki dominującej istnieje realna możliwość osiągnięcia w przyszłości dochodu do opodatkowania umożliwiającego rozliczenie poniesionych strat zanim prawo do ich odliczenia wygaśnie, dlatego na koniec każdego okresu sprawozdawczego Zarząd ponownie oceni nieujęte aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

24. ZYSK PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ

Zysk podstawowy przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie zysku netto przypadającego na zwykłych akcjonariuszy spółki dominującej za dany okres przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych występujących w ciągu tego okresu.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące zysku/straty oraz akcji, które posłużyły do wyliczenia podstawowego i rozwodnionego zysku/straty na jedną akcję:

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Zysk/strata za okres sprawozdawczy przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	(4 483)	(7 201)
Inne	–	–
Zysk/strata wykorzystywany do obliczenia podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję	(4 483)	(7 201)
Zysk/strata za okres sprawozdawczy z działalności zaniechanej wykorzystany przy obliczeniu podstawowego zysku na jedną akcję z działalności zaniechanej	–	–
Zysk/strata wykorzystywany/a do wyliczenia podstawowego zysku/straty na jedną akcję z działalności kontynuowanej	(4 483)	(7 201)

Zysk wykorzystany do skalkulowania zysku rozwodnionego na akcję nie różni się od tego wykorzystanego do obliczenia zwykłego zysku na akcję.

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Średnia ważona liczba wyemitowanych akcji zwykłych zastosowana do obliczenia podstawowego zysku na jedną akcję (w sztukach)	9 230 079	9 230 079
Podstawowy zysk/strata przypadający/a na jedną akcję przypisany/a akcjonariuszom jednostki dominującej (zł)		
Z działalności kontynuowanej	(0,49)	(0,78)
Z działalności zaniechanej	–	–
Podstawowy zysk/strata na jedną akcję ogółem	(0,49)	(0,78)
Rozwodniony zysk/strata przypadający/a na jedną akcję przypisany/a akcjonariuszom jednostki dominującej (zł)		
Z działalności kontynuowanej	(0,49)	(0,78)
Z działalności zaniechanej	–	–
Rozwodniony zysk/strata na jedną akcję ogółem	(0,49)	(0,78)

25. POŻYCZKI UDZIELONE

Na podstawie umowy z dnia 10 grudnia 2014 r. spółka zależna od Emitenta udzieliła pracownikowi pożyczki w kwocie 40 tys. zł. Kwota udzielonej pożyczki została wypłacona jednorazowo. Oprocentowanie pożyczki ustalono na dzień udzielenia pożyczki w wysokości 3,5%. Odsetki od pożyczki są naliczane i płatne miesięcznie. Pożyczki udzielono na okres 60 miesięcy, kwota pożyczki została spłacona do 31.12.2018 r.

Na podstawie umowy z dnia 10 lutego 2017 r. Spółka dominująca udzieliła pracownikowi pożyczki w kwocie 9 tys. zł. Kwota pożyczki została wypłacona jednorazowo. Oprocentowanie pożyczki ustalono na dzień udzielenia pożyczki w wysokości WIBOR 6M plus 1,39 pkt. Odsetki od pożyczki są naliczane i płatne miesięcznie. Pożyczki udzielono na okres 36 miesięcy. Kwota pożyczki ma zostać spłacona najpóźniej do dnia 10 lutego 2020 r.

Na podstawie umowy z dnia 18 lipca 2018 r. spółka zależna od Emitenta udzieliła pracownikowi pożyczki w kwocie 20 tys. zł. Kwota udzielonej pożyczki została wypłacona jednorazowo. Oprocentowanie pożyczki ustalono na dzień udzielenia pożyczki w wysokości 5,5%. Odsetki od pożyczki są naliczane i płatne miesięcznie. Pożyczki udzielono na okres 30 miesięcy. Kwota pożyczki ma zostać spłacona najpóźniej do dnia 10 stycznia 2021 r.

W okresie objętym niniejszym sprawozdaniem spółki z Grupy nie udzielały pożyczek podmiotom powiązanym.

26. POZOSTAŁE AKTYWA FINANSOWE

Pozostałe aktywa finansowe stanowią lokaty bankowe długoterminowe na kwotę 259 tys. zł. Lokata długoterminowa na kwotę 129 tys. zł stanowi zabezpieczenie wniesione w formie cesji wierzytelności z tej lokaty na rzecz InterRisk Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. Vienna Insurance Group, tytułem zabezpieczenia udzielonej przez ubezpieczyciela gwarancji usunięcia wad i usterek nr 06GG03/0437/13/006 z dnia 15 listopada 2013 r. wystawionej dla Tauron Dystrybucja S.A. w związku z realizacją przez spółkę zależną od Emitenta kontraktu pn.: "Przebudowa stacji 110/20 kV Brzegowa wraz budową dowiązań liniowych 110kV".

27. NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE

Nie wystąpiły.

28. RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

	Grunty	Budynki i budowle	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Ogółem
<i>Wartość brutto</i>							
Stan na 01 stycznia 2018	2 224	23 855	7 672	9 800	2 930	927	47 408
Zwiększenia stanu	–	80	455	184	56	477	1 252
Zmniejszenia stanu	–	(457)	(4)	(340)	–	(21)	(822)
Odpis z tytułu utraty wartości	–	–	–	–	–	(636)	(636)
Przekwalifikowanie do aktywów przeznaczonych do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Zwiększenie z przeszacowania	–	–	–	–	–	–	–
Korekta z tytułu różnic kursowych	–	–	–	–	–	–	–
Inne korekty, przesunięcia	–	70	414	293	7	(614)	170
Stan na 31 grudnia 2018	2 224	23 548	8 537	9 937	2 993	133	47 372
<i>Umorzenie i utrata wartości</i>							
Stan na 01 stycznia 2018	–	4 443	5 890	7 125	2 278	–	19 736
Eliminacja wskutek zbycia/likwidacji majątku	–	–	–	(153)	–	–	(153)
Eliminacja wskutek przeszacowania	–	–	–	–	–	–	–
Eliminacja przy przekwalifikowywaniu do aktywów do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Przekwalifikowanie do aktywów do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Koszty amortyzacji	–	556	533	339	172	–	1 600
Stan na 31 grudnia 2018	–	4 999	6 423	7 311	2 450	–	21 183
<i>Wartość bilansowa</i>							
Według stanu na dzień 01 stycznia 2018	2 224	19 412	1 782	2 675	652	927	27 672
Według stanu na dzień 31 grudnia 2018	2 224	18 549	2 114	2 626	543	133	26 189

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE C.D.

	Grunty	Budynki i budowle	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Ogółem
<i>Wartość brutto</i>							
Stan na 01 stycznia 2017	2 295	24 094	7 597	9 291	3 046	710	47 033
Zwiększenia stanu	–	–	242	514	128	624	1 508
Zmniejszenia stanu	–	–	(167)	(5)	(244)	(407)	(823)
Przejęcia w formie połączenia jednostek gospodarczych	–	–	–	–	–	–	–
Przekwalifikowanie do aktywów przeznaczonych do zbycia	(71)	(239)	–	–	–	–	(310)
Zwiększenie z przeszacowania	–	–	–	–	–	–	–
Korekta z tytułu różnic kursowych	–	–	–	–	–	–	–
Stan na 31 grudnia 2017	2 224	23 855	7 672	9 800	2 930	927	47 408
<i>Umorzenie i utrata wartości</i>							
Stan na 01 stycznia 2017	–	3 870	5 652	6 616	2 330	–	18 468
Eliminacja wskutek zbycia/likwidacji majątku	–	–	–	–	–	–	–
Eliminacja wskutek przeszacowania	–	–	–	–	–	–	–
Eliminacja przy przekwalifikowaniu do aktywów do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Przekwalifikowanie do aktywów do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Koszty amortyzacji	–	573	238	509	468	–	1 788
Stan na 31 grudnia 2017	–	4 443	5 890	7 125	2 278	–	19 736
<i>Wartość bilansowa</i>							
Według stanu na dzień 01 stycznia 2017	2 295	20 224	1 945	2 675	716	710	28 565
Według stanu na dzień 31 grudnia 2017	2 224	19 412	1 782	2 675	652	927	27 672

Zabudowana nieruchomości gruntowa w Złotnikach, gmina Suchy Las objęta jest hipoteką łączną umowną ustanowioną w celu zabezpieczenia zawartych z mBank S.A. umów: Umowy Ramowej nr 06/088/09/Z/GX z dnia 24 lipca 2009 r. oraz Umowy Ramowej nr 06/090/09/Z/GX z dnia 24 lipca 2009 r. (umowy o udzielenie linii na gwarancje).

Na będącej w użytkowaniu wieczystym Contrast sp. z o. o. nieruchomości gruntowej oraz będącej własnością Contrast sp. z o. o. nieruchomości budynkowej położonej w Ostrowie Wielkopolskim, gmina Otrów Wielkopolski, przy ulicy ks. Ignacego Jana Skorupki 1B została ustanowiona hipoteka umowna łączna do kwoty 4.800 tys. zł – w celu zabezpieczenia umowy o kredyt w rachunku bieżącym Umbrella Facility z dnia 04 września 2007 roku wraz z późniejszymi zmianami o numerze 06/131/07/Z/VU.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. wystąpiły przesłanki świadczące o utracie wartości rzeczowych aktywów trwałych, w związku z powyższym Grupa dokonywała odpisu aktualizującego w wysokości 636 tys. zł.

29. WARTOŚCI NIEMATERIALNE

	Prawo wieczystego użytkowania	Koszty prac rozwojowych	Koszty prac rozwojowych w toku	Oprogramowa nie komputerowe	Inne	Wartości niematerialne w budowie	Ogółem
<i>Wartość brutto</i>							
Stan na 01 stycznia 2018	104	1 519	24	3 201	1 129	52	6 029
Zwiększenia stanu	–	–	–	98	5	–	103
Zmniejszenia stanu	–	–	(24)	–	–	(52)	(76)
Zwiększenia stanu w wyniku działalności wewnętrznej	–	–	–	–	–	–	–
Przejęcia w formie połączenia jednostek gospodarczych	–	–	–	–	–	–	–
Przekwalifikowanie do aktywów przeznaczonych do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Korekta z tytułu różnic kursowych	–	–	–	–	–	–	–
Stan na 31 grudnia 2018	104	1 519	–	2 785	1 134	–	5 542
<i>Umorzenie i utrata wartości</i>							
Stan na 01 stycznia 2018	11	725	–	2 287	1 126	52	4 149
Zbycia lub klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości odniesiony w rachunek zysków i strat	–	–	–	514	–	514	514
Koszty amortyzacji	1	188	–	227	8	–	424
Stan na 31 grudnia 2018	12	913	–	2 514	1 134	–	4 573
<i>Wartość bilansowa</i>							
Według stanu na dzień 01 stycznia 2018	93	794	24	914	3	52	1 880
Według stanu na dzień 31 grudnia 2018	92	606	–	271	–	–	969

WARTOŚCI NIEMATERIALNE C.D.

	Prawo wieczystego użytkowania	Koszty prac rozwojowych	Koszty prac rozwojowych w toku	Oprogramowanie komputerowe	Inne	Wartości niematerialne w budowie	Ogółem
<i>Wartość brutto</i>							
Stan na 01 stycznia 2017	104	1 178	578	3 795	1 134	17	6 806
Zwiększenia stanu	–	676	24	136	4	52	892
Zmniejszenia stanu	–	(335)	(578)	(730)	(9)	(17)	(1 669)
Zwiększenia stanu w wyniku działalności wewnętrznej	–	–	–	–	–	–	–
Przejęcia w formie połączenia jednostek gospodarczych	–	–	–	–	–	–	–
Przekwalifikowanie do aktywów przeznaczonych do zbycia	–	–	–	–	–	–	–
Korekta z tytułu różnic kursowych	–	–	–	–	–	–	–
Stan na 31 grudnia 2017	104	1 519	24	3 201	1 129	52	6 029
<i>Umorzenie i utrata wartości</i>							
Stan na 01 stycznia 2017	10	992	–	2 781	1 124	–	4 907
Zbycia lub klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do zbycia	–	(335)	–	(711)	–	–	(1 046)
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości odniesiony w rachunek zysków i strat	–	–	–	–	–	–	–
Koszty amortyzacji	1	68	–	217	2	–	288
Stan na 31 grudnia 2017	11	725	–	2 287	1 126	52	4 149
<i>Wartość bilansowa</i>							
Według stanu na dzień 01 stycznia 2017	94	186	578	1 014	10	17	1 899
Według stanu na dzień 31 grudnia 2017	93	794	24	914	3	52	1 880

Na dzień 31 grudnia 2018 r. wystąpiły przesłanki świadczące o utracie wartości w zakresie wartości niematerialnych, w związku z czym Grupa dokonała odpisu aktualizującego w wysokości 514 tys. zł.

Grupa nie wykorzystuje w swojej działalności wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa posiadała w swoim majątku trwałym koszty prac rozwojowych poniesione na prace związane z wprowadzeniem nowych produktów z branży antykorozyjnej, w tym prace związane z opracowaniem nowej generacji urządzenia do zdalnego monitoringu stanu instalacji katodowych oraz pomiarów elektrycznych i fizykochemicznych. Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości tychże aktywów. Testy były oparte o planowane przyszłe przepływy pieniężne. W wyniku przeprowadzonego testu na utratę wartości należy stwierdzić, iż na dzień 31 grudnia 2018 r. nie wystąpiła konieczność dokonania odpisu aktualizującego prace rozwojowe.

30. WARTOŚĆ FIRMY Z KONSOLIDACJI

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Wartość firmy z konsolidacji na początek okresu	1 092	1 092
Zwiększenia wartości firmy z konsolidacji w wyniku nabycia	–	–
Różnice kursowe dotyczące jednostki zagranicznej	–	–
Zmniejszenia wartości firmy z tytułu dokonanych odpisów	(1 092)	–
Razem wartość bilansowa na koniec okresu	–	1 092

Badanie utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy z konsolidacji

Wartość ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których została alokowana wartość firmy, została ustalona na podstawie wartości użytkowej przy przyjęciu modelu DCF.

Wartość firmy z konsolidacji powstała w 2008 roku w wyniku nabycia podmiotu Elektro-System sp. z o.o.

W wyliczeniach dotyczących testu przyjęto następujące założenia:

- szczegółową prognozą objęto okres 5 lat (2019-2023), w czasie którego zostały założone wzrosty przepływów w kolejnych latach, dla reszty okresu funkcjonowania spółki obliczono wartość rezydualną,
- zakładane wzrosty przepływów zależą od strategii całej Grupy, biorą pod uwagę uwarunkowania branżowe, w których spółka zależna działa, jednocześnie odzwierciedlają obecny i potencjalny portfel zamówień,
- potencjalny portfel zamówień zakłada utrzymanie bieżących oraz pozyskanie nowych klientów,
- prognoza pierwszego roku przepływów została przyjęta zgodnie z zatwierdzonym przez Zarząd spółki dominującej budżetem rocznym dla całej Grupy,
- stopa dyskonta wykorzystana w obliczeniach została oszacowana w oparciu o średni ważony koszt kapitału,
- szacując koszt kapitału własnego, jako składowe modelu przyjęto rentowność rządowych obligacji,
- premię za ryzyko oraz współczynnik Beta (Unlevered Beta) przyjęto na podstawie wyników badań opublikowanych przez A. Damodarana,
- stopa dyskonta przed opodatkowaniem zgodna ze średnim ważonym kosztem kapitału wyniosła 12,2%.

W efekcie przeprowadzonego testu na utratę wartości należy stwierdzić, że na dzień 31 grudnia 2018 r. wystąpiły przesłanki oraz potrzeba dokonania odpisu aktualizującego wartość firmy, w związku z tym Grupa dokonała odpisu w wysokości 1.092 tys. zł.

31. NALEŻNOŚCI POZOSTAŁE DŁUGOTERMINOWE

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kwoty zatrzymane związane z realizacją umów długoterminowych	778	855
Ogółem	778	855

Kwoty zatrzymane to kwoty należności, których otrzymanie uwarunkowane jest wykonaniem umów oraz które nie są płacone aż do momentu spełnienia określonych warunków umowy lub do momentu usunięcia usterek. Należności uwarunkowane wykonaniem umów to kwoty naliczone za pracę wykonaną w ramach umowy, niezależnie od tego, czy zostały zapłacone przez zamawiającego czy też nie. Wszystkie należności długoterminowe są wymagalne w okresie do pięciu lat od dnia bilansowego.

32. ZAPASY

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Materiały (według ceny zakupu)	1 403	2 060
Towary (według ceny nabycia)	–	14
Produkcja w toku (według kosztu wytworzenia)	620	461
Produkty gotowe (według kosztu wytworzenia)	107	106
Odpis aktualizujący zapasy	(634)	(420)
Zapasy netto ogółem	1 496	2 221

ZMIANY ODPISU AKTUALIZUJĄCEGO ZAPASY

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Odpis aktualizujący na początek okresu	420	241
Utworzenie odpisu	269	179
Wykorzystanie/rozwiązanie	(55)	–
Odpis aktualizujący na koniec okresu	634	420

Koszt zapasów ujęty w kosztach bieżącego okresu sprawozdawczego wyniósł 14.770 tys. zł (w 2017 r.: 17.282 tys. zł).

Żadna kategoria zapasów nie stanowiła zabezpieczenia kredytu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Materiały zostały wycenione w cenie zakupu, gdyż koszty zakupu ze względu na nieistotność zostały ujęte bezpośrednio w wyniku finansowym, co nie zmniejszyło stanu aktywów oraz wyniku finansowego Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. nie było zapasów wycenianych w cenie sprzedaży netto.

33. NALEŻNOŚCI HANDLOWE ORAZ POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Należności handlowe brutto	23 668	26 431
Odpis aktualizujący wartość należności	(5 953)	(5 939)
Należności handlowe netto	17 715	20 492
Należności publiczno-prawne	1 883	1 116
Udzielone zaliczki	236	347
Należności od klientów z tytułu realizacji umów długoterminowych	20 041	11 018
Pozostałe należności od osób trzecich, w tym:	1 767	1 123
<i>Podatek VAT do rozliczenia w następnych okresach</i>	421	357
<i>Zabezpieczenie roszczeń</i>	797	636
<i>Wadium</i>	367	54
<i>Pozostałe</i>	182	76
Ogółem	41 642	34 096

Ze względu na krótkoterminowy charakter należności z tytułu dostaw i usług ich wartość godziwa jest szacowana jako zbliżona do wartości księgowej.

Należności handlowe nie są oprocentowane i mają zazwyczaj 30-60-dniowy termin płatności.

ANALIZA NALEŻNOŚCI HANDLOWYCH W PRZEDZIAŁACH CZASOWYCH

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Należności nieprzeterminowane i ściągalne	14 265	14 944
Należności przeterminowane do jednego miesiąca	731	4 402
Należności przeterminowane powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	2 532	823
Należności przeterminowane powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	124	477
Należności przeterminowane powyżej 6 miesięcy	6 016	5 785
Odpis aktualizujący należności	(5 953)	(5 939)
Razem	17 715	20 492

ODPISY AKTUALIZUJĄCE NALEŻNOŚCI HANDLOWE

Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych zostały utworzone indywidualnie dla jednostek niepowiązanych, przeterminowanych zazwyczaj powyżej 180 dni lub klientów, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji finansowej.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. należności handlowe w kwocie 5.953 tys. zł (2017 r.: 5.939 tys. zł) zostały uznane za nieściągalne i w związku z tym objęte odpisem aktualizującym.

ZMIANY ODPISU AKTUALIZUJĄCEGO NALEŻNOŚCI HANDLOWE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Odpis aktualizujący na początek okresu	5 939	6 345
Utworzenie odpisu	61	133
Wykorzystanie/rozwiązanie	(47)	(539)
Odpisanie niewykorzystanych kwot	–	–
Korekta dotycząca stopy dyskontowej	–	–
Odpis aktualizujący na koniec okresu	5 953	5 939

ZABEZPIECZENIA USTANOWIONE NA NALEŻNOŚCIACH GRUPY

Zabezpieczenia ustanowione na należnościach brutto (obecnych i przyszłych) Grupy wyniosły na dzień 31 grudnia 2018 r.: 9.626 tys. zł (2017 r.: 6.929 tys. zł) i są one związane z zabezpieczeniem kredytów zaciągniętych przez Grupę opisanych w nocie 37.

34. ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Środki pieniężne w banku i w kasie	2 750	541
Lokaty krótkoterminowe	2 772	1 946
Ogółem	5 522	2 487
Kredyty w rachunkach bieżących	2 866	5 136
Kwota wykazana w rachunku przepływów pieniężnych	2 656	(2 649)

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od stopy oprocentowania jednodniowych lokat bankowych. Lokaty krótkoterminowe są dokonywane na różne okresy, od jednego dnia do kilku miesięcy, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych dla nich stóp procentowych.

35. ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE CZYNNE

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Prenumerata	9	10
Ubezpieczenia majątkowe	159	215
Ubezpieczenia samochodowe	24	30
Rozliczenia informatyczne	270	211
Prowizje i gwarancje bankowe	289	292
Pozostałe	21	47
Ogółem	772	805
Krótkoterminowe	622	622
Długoterminowe	150	183

36. KAPITAŁ PODSTAWOWY I POZOSTAŁE KAPITAŁY

KAPITAŁ AKCYJNY ZAREJESTROWANY I W PEŁNI OPŁACONY NA DZIEŃ 31.12.2018 R.

Seria	Rodzaj akcji	Liczba akcji w szt.	Wartość nominalna w zł
A	imiennie, uprzywilejowane (co do głosu)	4 655 600	2 327 800,00
A	na okaziciela	1 370 000	685 000,00
B	na okaziciela	209 800	104 900,00
C	na okaziciela	2 994 679	1 497 339,50
Razem		9 230 079	4 615 039,50

Wartość nominalna 1 akcji zgodnie ze Statutem spółki dominującej wynosi 0,50 zł (słownie: pięćdziesiąt groszy).

ZMIANY LICZBY AKCJI W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM (W SZTUKACH)

Akcje wyemitowane i w pełni opłacone	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Liczba akcji wyemitowanych na początek okresu	9 230 079	9 230 079
Zwiększenia/zmniejszenia	–	–
Liczba akcji wyemitowanych na koniec okresu	9 230 079	9 230 079

Na dzień przekazania niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego do publikacji następujący akcjonariusze mogli wykonywać ponad 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu Emitenta:

Akcjonariusz	Liczba akcji	% udział w kapitale zakładowym	% udział w liczbie głosów na WZA	Liczba głosów na WZA
Konrad Śniatała	4 117 838	44,61%	55,62%	7 722 676
Nationale-Nederlanden OFE(*)	820 000	8,88%	5,91%	820 000
Quercus Absolute Return FIZ(**)	694 823	7,53%	5,00%	694 823
Marek Korytowski	631 905	6,85%	8,66%	1 201 810
Gabriela Maria Śniatała	480 857	5,21%	6,93%	961 714

(*) Stan posiadania Nationale-Nederlanden OFE na dzień 03 czerwca 2018 r., zgodnie z wygenerowanym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. wykazem akcjonariuszy uprawnionych do udziału w Walnym Zgromadzeniu z tytułu posiadanych akcji zdematerializowanych w dniu rejestracji na WZA (tzw. record date) zgodnie z art. 406[3] ust. 6 ksh.

(**) Stan posiadania QUERCUS Absolute Return FIZ na dzień 30 maja 2018 r., zgodnie z zawiadomieniem z dnia 05 czerwca 2018 r. otrzymanym na podstawie art. 69 ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i wprowadzaniu instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

Struktura akcjonariatu uaktualniana jest na podstawie formalnych zawiadomień od akcjonariuszy posiadających, co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki, a także na podstawie generowanych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. wykazów akcjonariuszy uprawnionych do udziału w Walnym Zgromadzeniu z tytułu posiadanych akcji zdematerializowanych w dniu rejestracji na WZA (tzw. record date) zgodnie z art. 406[3] ust 6. Kodeksu spółek handlowych.

Na dzień 31.12.2017 r. następujący akcjonariusze mogli wykonywać ponad 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu Emitenta:

Imię i nazwisko akcjonariusza (nazwa, firma)	Liczba akcji	% udział w kapitale zakładowym	% udział w liczbie głosów na WZA	Liczba głosów na WZA
Konrad Śniatała	4 117 838	44,61%	55,62%	7 722 676
Marek Korytowski	631 905	6,85%	8,66%	1 201 810
Quercus Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. (*)	1 858 992	20,14%	13,39%	1 858 992
Gabriela Maria Śniatała	480 857	5,21%	6,93%	961 714
Nationale-Nederlanden OFE(**)	800 000	8,67%	5,76%	800 000

(*) Stan posiadania Funduszy zarządzanych przez Quercus Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S. A. na dzień 18 grudnia 2017 r., zgodnie z zawiadomieniem z dnia 19 grudnia 2017r. otrzymanym na podstawie art. 69 ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i wprowadzaniu instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych(**) Stan posiadania Nationale-Nederlanden OFE na dzień 13 czerwca 2017 r., zgodnie z wygenerowanym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. wykazem akcjonariuszy uprawnionych do udziału w Walnym Zgromadzeniu z tytułu posiadanych akcji zdematerializowanych w dniu rejestracji na WZA (tzw. record date) zgodnie z art. 406[3] ust. 6 ksh.

NADWYŻKA ZE SPRZEDAŻY AKCJI PONAD ICH WARTOŚĆ NOMINALNĄ

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji ponad ich wartość nominalną w kwocie 19.457 tys. zł powstał z nadwyżki wartości emisyjnej nad nominalną w kwocie 21.262 tys. zł, która to nadwyżka została pomniejszona o koszty emisji akcji w kwocie 1.805 tys. zł.

KAPITAŁ ZAPASOWY (ZYSKI ZATRZYMANE)

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Stan na początek okresu	10 288	10 703
Zwiększenia (podział zysku)	–	–
Zmniejszenia (pokrycie straty)	(5 076)	(415)
Zmniejszenia (wypłata dywidendy)	–	–
Stan na koniec okresu	5 212	10 288

KAPITAŁ REZERWOWY (ZYSKI ZATRZYMANE)

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Stan na początek okresu	18 286	20 291
Zwiększenia	–	4 000
Zmniejszenia (pokrycie straty)	(2 124)	(6 005)
Stan na koniec okresu	16 162	18 286

KAPITAŁ REZERWOWY (NABYCIE AKCJI WŁASNYCH)

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Stan na początek okresu	–	4 000
Utworzenie kapitału na nabycie akcji własnych	–	–
Zmniejszenia	–	(4 000)
Stan na koniec okresu	–	–

KAPITAŁ ZAPASOWY Z TYTUŁU PŁATNOŚCI W FORMIE AKCJI

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Stan na początek okresu	1 466	1 466
Zwiększenia (koszty płatności w formie akcji)	–	–
Zmniejszenia	–	–
Stan na koniec okresu	1 466	1 466

Kapitał zapasowy z tytułu świadczeń pracowniczych w formie akcji odzwierciedla wartość programu płatności rozliczanych w formie akcji przyznanych Zarządowi i kluczowej kadrze zarządzającej jako część ich wynagrodzenia. Program płatności w formie akcji w Grupie realizowany był w latach 2008-2011.

37. OPROCENTOWANE KREDYTY BANKOWE I POŻYCZKI

Wierzyciel	Kwota kredytu/pożyczki	Termin spłaty	Warunki oprocentowania	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
<i>Krótkoterminowe</i>					
mBank S.A.	Kredyt w rachunku bieżącym	20.06.2019 r.	WIBOR O/N plus marża banku	2 866	5 136
Razem kredyty krótkoterminowe				2 866	5 136

W okresie sprawozdawczym marża realizowana przez kredytodawcę Grupy kształtowała się na poziomie około 2%.

W 2018 r. spółki Grupy nie wypowiedziały, ani nie została im wypowiedziana dotychczasowa umowa kredytowa.

Zabezpieczenia kredytu bankowego na dzień 31 grudnia 2018 r. przedstawiają się następująco:

Kredyt w rachunku bieżącym udzielony przez mBank S.A. (Umbrella Facility) uprawniający spółki Grupy (Atrem S.A. i Contrast Sp. z o.o.) do korzystania z linii zabezpieczony jest:

- wekslem in blanco wystawionym przez Atrem S.A., awalowanym przez Contrast sp. z o.o. z siedzibą w Ostrowie Wielkopolskim wraz z deklaracją wekslową z dnia 11 czerwca 2018 roku,
- cesją na rzecz Banku wierzytelności należnych Atrem S.A. na podstawie Umowy o cesję globalną nr 06/055/13 z dnia 22 lipca 2013 roku wraz z późniejszymi zmianami,
- cesją na rzecz Banku wierzytelności należnych Contrast sp. z o.o. na podstawie Umowy o cesję globalną nr 06/056/13 z dnia 22 lipca 2013 roku wraz z późniejszymi zmianami,
- hipoteką umowną łączną do kwoty 4.800 tys. zł (słownie: cztery miliony osiemset tysięcy złotych 00/100) na będącej w użytkowaniu wieczystym nieruchomości gruntowej oraz nieruchomości budynkowej będącej własnością Contrast sp. z o.o. położonej w Ostrowie Wielkopolskim, gmina Ostrów Wielkopolski, przy ulicy ks. Ignacego Jana Skorupki 1B.

38. REZERWY

Zmiany stanu rezerw w roku zakończonym 31 grudnia 2018 r.

	Rezerwa na naprawy gwarancyjne	Rezerwa na odprawy emerytalne	Rezerwa na urlopy	Rezerwa na straty na kontraktach	Rezerwa na sprawy sądowe	Inne rezerwy	Razem
1 stycznia 2018	690	114	491	20	–	126	1 441
Utworzone w ciągu okresu	1 338	31	41	–	–	389	1 799
Wykorzystane	(923)	–	(67)	(18)	–	(153)	(1 161)
Rozwiązane	–	–	–	–	–	(26)	(26)
31 grudnia 2018	1 105	145	465	2	–	336	2 053
Krótkoterminowe	1 105	–	465	2	–	336	1 908
Długoterminowe	–	145	–	–	–	–	145

Zmiany stanu rezerw w roku zakończonym 31 grudnia 2017 r.

	Rezerwa na naprawy gwarancyjne	Rezerwa na odprawy emerytalne	Rezerwa na urlopy	Rezerwa na straty na kontraktach	Rezerwa na sprawy sądowe	Inne rezerwy	Razem
1 stycznia 2017	635	164	360	108	–	1 140	2 407
Utworzone w ciągu okresu	1 273	2	146	20	–	336	1 777
Wykorzystane	(1 218)	(47)	(15)	(108)	–	(1 305)	(2 693)
Rozwiązane	–	(5)	–	–	–	(45)	(50)
31 grudnia 2017	690	114	491	20	–	126	1 441
Krótkoterminowe	690	–	491	20	–	126	1 327
Długoterminowe	–	114	–	–	–	–	114

REZERWY NA NAPRAWY GWARANCYJNE

Grupa tworzy rezerwę na koszty przewidywanych napraw gwarancyjnych w oparciu o poziom napraw gwarancyjnych w latach ubiegłych. Przewiduje się, że większość tych kosztów zostanie poniesiona w następnym roku obrotowym. Założenia zastosowane do obliczenia rezerwy na naprawy gwarancyjne oparte zostały na bieżących poziomach sprzedaży i aktualnych dostępnych informacjach na temat napraw w okresie gwarancyjnym udzielonym na sprzedane usługi.

ŚWIADCZENIA EMERYTALNE ORAZ INNE ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA

Grupa wypłaca pracownikom przechodzącym na emerytury kwoty odpraw emerytalnych w wysokości określonej przez Kodeks pracy. W związku z tym Grupa na podstawie dokonanej wyceny tworzy rezerwę na wartość bieżącą zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych.

39. ZOBOWIĄZANIA HANDLOWE ORAZ POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania handlowe	22 571	10 708
Zobowiązania na rzecz klientów (kontrakty długoterminowe)	1 739	1 575
Otrzymane zaliczki	45	135
Rozrachunki publiczno-prawne	3 182	2 535
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	1 200	1 175
Pozostałe zobowiązania, w tym:	1 172	1 464
<i>Podatek VAT do rozliczenia w następnych okresach</i>	–	–
<i>Zabezpieczenie roszczeń</i>	951	1 293
<i>Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń</i>	18	19
<i>Pozostałe</i>	203	152
Razem zobowiązania handlowe i pozostałe zobowiązania	29 909	17 592

Transakcje z podmiotami powiązаныmi są zawierane na warunkach rynkowych (typowe transakcje handlowe).

Zobowiązania handlowe są oprocentowane i zazwyczaj rozliczane w terminach od 30 do 90-dniowych.

Zobowiązania publiczno-prawne są płacone zgodnie z terminami płatności regulowanymi przez polskie przepisy prawa.

Zobowiązania w stosunku do pracowników są regulowane w terminie do 10 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczą koszty wynagrodzeń.

Kwota wynikająca z różnicy pomiędzy zobowiązaniami a należnościami z tytułu podatku od towarów i usług jest płacona właściwym władzom podatkowym w okresach miesięcznych.

Zobowiązania z tytułu odsetek są zazwyczaj rozliczane na podstawie zaakceptowanych not odsetkowych.

Zabezpieczenie roszczeń stanowią kwoty pieniężne otrzymane od kontrahentów w celu pokrycia ewentualnych strat w przypadku niewywiązania się ze zobowiązań wynikających z umów długoterminowych.

ZOBOWIĄZANIA HANDLOWE WYRAŻONE W WALUTACH OBCYCH

Waluta	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
EUR	400	9
PLN	1 720	37

ANALIZA ZOBOWIĄZAŃ HANDLOWYCH WEDŁUG WIEKU

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania nieprzeterminowane i ściągane	18 799	7 984
Zobowiązania przeterminowane do jednego miesiąca	3 600	1 558
Zobowiązania przeterminowane powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	122	840
Zobowiązania przeterminowane powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	–	317
Zobowiązania przeterminowane powyżej 6 miesięcy	50	9
Razem	22 571	10 708

40. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE DŁUGOTERMINOWE

Nie wystąpiły.

41. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kwoty zatrzymane związane z realizacją umów długoterminowych	587	358
Ogółem	587	358

Pozostałe zobowiązania długoterminowe to kwoty zatrzymane kontrahentom (podwykonawcom) z tytułu realizacji kontraktów (umów) długoterminowych. Zobowiązanie do zwrotu tych kwot, uwarunkowane jest prawidłowym wykonaniem umów przez kontrahentów. Kwoty te nie są płacone aż do momentu spełnienia określonych warunków umowy lub do momentu usunięcia usterek.

Wszystkie pozostałe zobowiązania długoterminowe są wymagalne w okresie do pięciu lat od dnia bilansowego.

42. UMOWY O BUDOWE

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Całkowity przychód związany z umowami długoterminowymi ujęty w rachunku zysków i strat za okres sprawozdawczy	120 711	64 047
Umowy długoterminowe w trakcie realizacji na dzień bilansowy		
Koszty poniesione plus ujęte zyski minus straty poniesione do dnia bilansowego	82 612	66 315
Minus: faktury wystawione zgodnie z postępowaniem prac	64 310	56 872
Saldo netto dla umów w trakcie realizacji	18 302	9 443
Ujęte w sprawozdaniu finansowym, jako kwoty należne:		
Od klientów w ramach realizacji prac wynikających z umów długoterminowych	20 041	11 018
Na rzecz klientów w ramach realizacji prac wynikających z umów długoterminowych	1 739	1 575
Kwoty zatrzymane z tytułu realizacji prac wynikających z umów długoterminowych (należności):	1 575	1 491
- krótkoterminowe	797	636
- długoterminowe	778	855
Kwoty zatrzymane z tytułu realizacji prac wynikających z umów długoterminowych (zobowiązania)	1 538	1 651
- krótkoterminowe	951	1 293
- długoterminowe	587	358
Zaliczki otrzymane od klientów z tytułu realizacji umów długoterminowych	45	135
Zaliczki udzielone klientom z tytułu realizacji umów długoterminowych	236	347

Zgodnie z MSR przychody z realizacji kontraktów długoterminowych są uznawane zgodnie ze stopniem ich zaawansowania.

Grupa w 2018 r., jak i w latach poprzednich, dokonywała pomiaru stopnia zaawansowania realizowanych kontraktów długoterminowych ustalając stosunek kosztów poniesionych do kosztów całego projektu.

W aktywach w pozycji „należności handlowe oraz pozostałe należności” oraz nocie 33 w pozycji „należności od klientów z tytułu realizacji umów długoterminowych”, a w pasywach w pozycji „zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania oraz nocie 39 w pozycji „zobowiązania na rzecz klientów (kontrakty długoterminowe)” prezentowane są skutki wyceny stopnia zaawansowania niezakończonych usług w korelacji z dodatkowymi przychodami lub korektą zafakturowanej sprzedaży.

Kwoty zatrzymane z tytułu realizacji prac wynikających z umów długoterminowych (aktywa) to kwoty należności, których otrzymanie uwarunkowane jest wykonaniem umów oraz które nie są płacone aż do momentu spełnienia określonych warunków umowy lub do momentu usunięcia usterek. Należności uwarunkowane wykonaniem umów to kwoty naliczone za pracę wykonaną w ramach umowy.

Należności długoterminowe z tytułu kwot zatrzymanych są wymagalne w okresie do pięciu lat od dnia bilansowego.

Kwoty zatrzymane z tytułu realizacji prac wynikających z umów długoterminowych (pasywa) stanowią zobowiązanie do zwrotu tych kwot, uwarunkowane prawidłowym wykonaniem umów. Kwoty te nie są płacone aż do momentu spełnienia określonych warunków umowy lub do momentu usunięcia usterek. Zobowiązania długoterminowe z tytułu kwot zatrzymanych są wymagalne w okresie do pięciu lat od dnia bilansowego.

43. DYWIDENDY WYPŁACONE I ZAPROPONOWANE DO WYPŁATY

W związku z wykazaną w sprawozdaniu finansowym Atrem S.A. za rok 2017 r. stratą netto w kwocie: 2.124 tys. zł Zwyczajne Walne Zgromadzenie Emitenta zatwierdzające sprawozdanie finansowe za rok obrotowy 2017 nie podjęło uchwały o wypłacie dywidendy.

44. DZIAŁALNOŚĆ ZANIECHANA

W okresie sprawozdawczym żadna ze spółek Grupy Kapitałowej Atrem nie zaniechała wykonywania żadnej z prowadzonych działalności.

45. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE

	31.12.2018	31.12.2017
Należności warunkowe		
Od pozostałych jednostek (z tytułu)	2 943	4 260
- gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych	737	1 410
- poręczeń wekslowych, poręczeń według prawa cywilnego	—	—
- weksli otrzymanych pod zabezpieczenie	1 788	2 432
- spraw sądowych	418	418
Zobowiązania warunkowe		
Na rzecz pozostałych jednostek (z tytułu)	31 506	28 878
- zawartych umów cesji wierzytelności	—	—
- gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych	23 289	22 207
- poręczeń wekslowych, poręczeń według prawa cywilnego	855	372
- weksli wystawionych pod zabezpieczenie	7 362	6 299
- spraw sądowych	—	—
Inne	—	—
Pozycje pozabilansowe razem	34 449	33 138

Grupa Kapitałowa Atrem dokonuje wyłączeń konsolidacyjnych w pozycjach pozabilansowych w zakresie poręczeń i weksli udzielonych jednostkom powiązanym, objętym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym.

46. ZOBOWIĄZANIA INWESTYCYJNE

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r., Grupa planuje w 2019 r. ponieść nakłady na rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne w kwocie ok. 3.000 tys. zł. Nakłady zostaną sfinansowane ze środków własnych.

47. SPRAWY SĄDOWE

- W dniu 15 lutego 2016 r. Konsorcjum z udziałem Emitenta w składzie: Techmadex S.A. (Lider Konsorcjum), Atrem S.A. (Partner Konsorcjum) oraz GP Energia Sp. z o. o. (Partner Konsorcjum) złożyło w Sądzie Okręgowym w Warszawie pozew przeciwko spółce Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. z siedzibą w Warszawie o zapłatę kwoty 12.140.070,20 zł tytułem należności wynikających z realizacji umowy na wykonanie zamówienia pn.: „Budowa Laboratorium Wzorcowania Gazomierzy przy ciśnieniu roboczym na terenie TJE Hołowczyce” w ramach realizacji projektu pn.: „Opracowanie i wdrożenie technologii wzorcowania gazomierzy na średnim i wysokim ciśnieniu w systemie otwarto-zamkniętym” (zwanej dalej Umową), odpowiadającą wartości nienależnego świadczenia. Spółki wchodzące w skład Konsorcjum, w ramach przedmiotowego postępowania, dochodzą od pozwanej osobnych roszczeń zgodnie z procentowym podziałem zakresu Zamówienia, odpowiadającym następującym wartościom: Techmadex S.A.: 40% wartości przedmiotu sporu, Atrem S.A.: 40% wartości przedmiotu sporu, GP Energia Sp. z o. o.: 20% wartości przedmiotu sporu. W ocenie Atrem S.A. roszczenie objęte przedmiotowym sporem jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie. W trakcie realizacji Umowy, Konsorcjum Wykonawcy z udziałem Emitenta zostało zmuszone do wykonania szeregu prac dodatkowych, nieprzewidzianych w SIWZ, z przyczyn spowodowanych wadami dokumentacji przetargowej

oraz wystąpieniem okoliczności niemożliwych do przewidzenia przez strony na etapie zawierania Umowy. Emitent wszelkie działania związane ze skierowaniem sprawy na drogę postępowania sądowego poprzedził dogłębną analizą stanu faktycznego oraz zasadności roszczeń Emitenta. Aktualnie Emitent oczekuje na dalszy bieg sprawy.

- W dniu 22 lutego 2018 r. członkowie Konsorcjum z udziałem Emitenta: Techmadex S.A. (Lider Konsorcjum) oraz Atrem S.A. (Partner Konsorcjum) złożyli w Sądzie Okręgowym w Warszawie pozew przeciwko spółce Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. z siedzibą w Warszawie (Zamawiający) o zapłatę kwoty 2.647.000,00 zł (słownie złotych: dwa miliony sześćset czterdzieści siedem tysięcy złotych 00/100) tytułem zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia uzyskanego kosztem członków Konsorcjum przez Zamawiającego bez podstawy prawnej, na skutek dokonania wypłaty wskazanej powyżej kwoty przez spółkę InterRisk Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. Vienna Insurance Group (Gwarant) na rzecz Zamawiającego, z ubezpieczeniowej gwarancji należytego wykonania kontraktu i usunięcia wad i usterek (Gwarancja) wniesionej przez Lidera Konsorcjum tj. Techmadex S.A. działającej w imieniu członków Konsorcjum w składzie Techmadex S.A., Atrem S.A. oraz GP Energia sp. z o. o., zgodnie z żądaniem Zamawiającego, o którym Spółka informowała raportem bieżącym nr 11/2017. Spłata kwoty wypłaconej przez Gwaranta dokonana została przez Techmadex S.A. w części obejmującej 60% oraz przez Atrem S.A. w części obejmującej 40%. Zamawiający uzasadnił żądanie wypłaty środków z Gwarancji, nienależytym wykonaniem przez Konsorcjum zamówienia pn.: „Budowa Laboratorium Wzorcowania Gazomierzy przy ciśnieniu roboczym na terenie TJE Hołowczyce“ w ramach realizacji projektu pn.: „Opracowanie i wdrożenie technologii wzorcowania gazomierzy na średnim i wysokim ciśnieniu w systemie otwarto-zamkniętym” i naliczeniem z tego powodu kary umownej w wysokości 9.767.430,00 zł, o nałożeniu której Emitent informował raportem bieżącym nr 28/2016. Wartość przedmiotu sporu wynosi 2.647.000,00 zł (słownie: dwa miliony sześćset czterdzieści siedem tysięcy złotych 00/100). Żądanie pozwu dotyczy zasądzenia kwoty 1.588.200,00 zł (słownie złotych: jeden milion pięćset osiemdziesiąt osiem tysięcy dwieście złotych 00/100) na rzecz Techmadex S.A. oraz kwoty 1.058.800,00 zł (słownie złotych: jeden milion pięćdziesiąt osiem tysięcy osiemset złotych 00/100) na rzecz Emitenta, co odpowiada wysokości kwot uiszczonych przez tych Uczestników Konsorcjum na rzecz Gwaranta, tj. w następujących udziałach: Techmadex S.A.: 60%, Atrem S.A.: 40%. W ocenie Emitenta roszczenie objęte przedmiotowym pozvem jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie. Emitent kwestionuje w całości roszczenia Zamawiającego z tytułu kar umownych, uznając je za całkowicie bezpodstawne, w związku z czym domaga się zwrotu przypadającej na Spółkę części kwoty wypłaconej przez Gwaranta na rzecz Zamawiającego z Gwarancji. Celem postępowania jest odzyskanie kwoty uzyskanej przez Zamawiającego kosztem powodów, w tym Emitenta bez podstawy prawnej. Aktualnie Emitent oczekuje na dalszy bieg sprawy.

- W dniu 07 października 2016 r. Emitent złożył w Sądzie Okręgowym w Poznaniu pozew przeciwko spółce Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu o zapłatę kwoty 2.018.430,00 zł (słownie: dwa miliony osiemnaście tysięcy czterysta trzydzieści złotych 00/100) tytułem wynagrodzenia za realizację umowy na wykonanie zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego” (zwanej dalej Umową). W zakresie dochodzonej przez Emitenta pozvem kwoty spółka Atrem S.A. otrzymała od spółki Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu oświadczenie o potrąceniu wierzytelności w łącznej kwocie 4.243.114,26 zł (słownie: cztery miliony dwieście czterdzieści trzy tysiące sto czternaście złotych 26/100), które rzekomo miałyby przysługiwać spółce Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z przysługującą Atrem S.A. wierzytelnością dochodzoną pozvem. Emitent utworzył odpis aktualizujący wartość należności na kwotę dochodzoną pozvem. W treści pozwu Emitent przedstawił argumentację potwierdzającą bezzasadność roszczeń spółki Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu o zapłatę poniższych kwot:

- 1.666.251,96 zł (słownie: jeden milion sześćset sześćdziesiąt sześć tysięcy dwieście pięćdziesiąt jeden złotych 96/100), wynikającej z noty księgowej z dnia 20 czerwca 2016 roku, wystawionej tytułem odszkodowania za szkodę związaną z rzekomym nieterminowym i nienależytym wykonaniem umowy na realizację zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego”, która została przez Emitenta odesłana do Zamawiającego bez księgowania, jako wystawiona bezpodstawnie;

- 2.576.862,30 zł (słownie: dwa miliony pięćset siedemdziesiąt sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt dwa złote 30/100), wynikającej z noty księgowej z dnia 21 lipca 2016 roku, wystawionej tytułem rzekomej zwłoki w przystąpieniu przez Emitenta do usuwania wad ujawnionych w przedmiocie

umowy na realizację zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego”, która została przez Emitenta odesłana do Zamawiającego bez księgowania, jako wystawiona bezpodstawnie.

Odnosząc się do poszczególnych not obciążeniowych wystawionych przez spółkę Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu, należy podkreślić, iż w treści pisma przewodniego do noty wystawionej na kwotę 1.666.251,96 zł, Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o.o., wskazał, iż nota została wystawiona tytułem odszkodowania za szkodę związaną z rzekomym nieterminowym i nienależytym wykonaniem umowy na realizację zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego”. Z treści noty obciążeniowej wynika, że wartość szkody obejmuje wartość utraconego dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, wartość zastępczego usuwania domniemywanych przez spółkę Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o.o. wad oraz szkodę odpowiadającą wartości rzekomo niewykonanych prac. W ocenie Emitenta kierowane przez spółkę Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. roszczenia nie znajdują uzasadnienia w zaistniałym stanie faktycznym i prawnym, a tym samym nota księgowa wystawiona została bezpodstawnie. Na podstawie stosunku prawnego łączącego Emitenta ze spółką Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o.o., a także wobec zaistniałego w trakcie realizacji przedmiotowego zamówienia stanu faktycznego, nie sposób przypisać Emitentowi odpowiedzialności za ewentualną utratę przez Zamawiającego dofinansowania. Emitent wskazuje także, że nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne wystąpienie po stronie spółki Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o.o. pozostałych szkód wskazanych w treści pisma uzasadniającego wystawienie noty obciążeniowej. Emitent kwestionuje zatem zasadność obciążenia Spółki kwotą wskazaną w nocie obciążeniowej wystawionej przez Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. Nota z dnia 20 czerwca 2016 r. została odesłana do Zamawiającego bez księgowania jako wystawiona bezpodstawnie.

Druga z not księgowych wystawiona została przez spółkę Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu na kwotę 2.576.862,30 zł tytułem rzekomej zwłoki w przystąpieniu przez Emitenta do usuwania wad ujawnionych w przedmiocie Umowy na realizację zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego”. W ocenie Emitenta kierowane przez spółkę Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. roszczenia nie znajdują uzasadnienia w zaistniałym stanie faktycznym i prawnym, a tym samym nota księgowa wystawiona została bezpodstawnie. Emitent wykonywał swoje obowiązki umowne zgodnie z postanowieniami Kontraktu. Przez przystąpienie do usuwania wad należy rozumieć pierwszą czynność zmierzającą do jej usunięcia czy uznania za bezzasadną, czyli w szczególności dokonanie oceny charakteru zgłaszanej nieprawidłowości, potwierdzenie jej zaistnienia oraz ustalenie przyczyn jej powstania, a tym samym podmiotu ponoszącego odpowiedzialność za jej zaistnienie. Należy dodać, iż strony umieszczając w umowie zapis dotyczący możliwości obciążenia Wykonawcy karą umowną za nieterminowe przystąpienie do usuwania wad posłużyły się określeniem „zwłoka”. Tym samym, strony zgodnie przyjęły, że podstawą do nałożenia kar umownych jest zawinienie Spółki. W odniesieniu do przedstawianych przez Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. nieprawidłowości, nie sposób jest przypisać Spółce niedotrzymania terminu wyznaczonego umową na przystąpienie do usuwania wad, a tym samym winy w jego niedotrzymaniu. W ocenie Emitenta nota księgowa z dnia 21 lipca 2016 roku została wystawiona bezpodstawnie i jako taka została odesłana do Zamawiającego, bez księgowania.

Aktualnie Emitent oczekuje na dalszy bieg sprawy.

- W dniu 30 listopada 2016 r. Emitent złożył w Sądzie Okręgowym w Poznaniu pozew przeciwko spółce Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu o zapłatę kwoty 290.403,43 zł (słownie: dwieście dziewięćdziesiąt tysięcy czterysta trzy złote 43/100) tytułem wynagrodzenia za wykonanie robót dodatkowych, w związku z realizacją umowy na wykonanie zamówienia pn.: „Zaprojektowanie, dostawa i wdrożenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa Portu Lotniczego Poznań - Ławica oraz wymiana fragmentu ogrodzenia Portu Lotniczego”. Wykonane przez Emitenta roboty dodatkowe obejmowały – prace związane z koniecznością zmiany przebiegu tras kablowych, w związku z brakiem zezwolenia przez Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. na skorzystanie z istniejącej kanalizacji oświetlenia nawigacyjnego, a także roboty wynikające z potrzeby usunięcia kolizji północno-wschodniej stopy fundamentowej z siecią podziemną (studnią kanalizacyjną) oraz roboty dodatkowe powstałe na skutek konieczności przeniesienia urządzeń klimatyzacji budynku CARGO. W ocenie Atrem S.A. roszczenie Atrem S.A. objęte przedmiotowym sporem jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie. Aktualnie Emitent oczekuje na dalszy bieg sprawy.

- W dniu 09 marca 2018 r. Członkowie Konsorcjum z udziałem Emitenta w składzie: Techmadex S.A. (Lider Konsorcjum), Atrem S.A. (Partner Konsorcjum), GP Energia sp. z o.o. (Partner Konsorcjum), złożyli do Międzynarodowej Izby Handlowej (International Chamber of Commerce) z siedzibą w Paryżu (Francja) wniosek o arbitraż przeciwko Force Technology (Pozwany) z siedzibą w Brøndby (Dania). Wniosek dotyczy naprawienia szkody powstałej w wyniku wyrządzenia przez Pozwanego czynu niedozwolonego, a także z tytułu nienależytego wykonania umowy zawartej w dniu 25 kwietnia 2013 r. pomiędzy Techmadex S.A. a Pozwanym, w przedmiocie dostawy urządzeń przemysłowych, w ramach realizacji zamówienia pn.: „Budowa Laboratorium Wzorcowania Gazomierzy przy ciśnieniu roboczym na terenie TJE Hołowczyce w ramach realizacji projektu pn.: Opracowanie i wdrożenie technologii wzorcowania gazomierzy na średnim i wysokim ciśnieniu w systemie otwarto-zamkniętym”, wykonywanego na podstawie umowy zawartej w dniu 05 listopada 2012 r. pomiędzy Konsorcjum a spółką Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S.A. z siedzibą w Warszawie (Zamawiający). W dniu 08 czerwca 2018 r. spółka Atrem S.A. oraz GP Energia Sp. z o.o. wystąpiły z opisanego powyżej postępowania arbitrażowego. Decyzja została podyktowana brakiem bezpośredniego powiązania Emitenta węzłem kontraktowym z Force Technology z siedzibą w Brøndby.
- W dniu 08 czerwca 2018 r. Emitent otrzymał zawiadomienie od Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie nałożenia kary pieniężnej w związku z niewywiązaniem się z obowiązku, o którym mowa w art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 07 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2062, z późn. zm) za rok 2014, 2015 i 2017, który to obowiązek ma charakter informacyjny. Wartość kary wymierzonej przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej za niewypełnienie wskazanych obowiązków sprawozdawczych (informacyjnych) wyniosła 10.200,00 zł (słownie: dziesięć tysięcy dwieście złotych 00/100). W 2018 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia związane z postępowaniami sądowymi.

48. TRANSAKCJE Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI

Transakcje pomiędzy spółką dominującą a jednostką zależną, będącą podmiotem powiązaniem spółki dominującej, zostały wyeliminowane w trakcie konsolidacji i nie wykazano ich w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Informacje o wzajemnych transakcjach zawartych przez podmioty wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Atrem w 2017 i 2018 r. przedstawia poniższa tabela:

	Rok	Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych	Zakupy od podmiotów powiązanych	Należności od podmiotów powiązanych	Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych
<i>Podmioty powiązane</i>					
Jednostki zależne (Contrast sp. z o. o)	2018	150	1 373	30	34
Jednostki zależne (Contrast sp. z o. o)	2017	305	1 235	5	52

WARUNKI TRANSAKCJI Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI

Transakcje pomiędzy podmiotami powiązanyimi odbyły się na warunkach równorzędnych z tymi, które obowiązują w transakcjach zawartych z podmiotami niepowiązanymi (warunki rynkowe).

Kwoty nieuregulowanych płatności nie są zabezpieczone i zostaną rozliczone w środkach pieniężnych.

W okresie sprawozdawczym nie ujęto kosztów z tytułu należności wątpliwych i zagrożonych wynikających z transakcji ze stronami powiązanymi.

POŻYCZKI UDZIELONE CZŁONKOM ZARZĄDU

Nie wystąpiły.

INNE TRANSAKCJE Z UDZIAŁEM CZŁONKÓW ZARZĄDU

Nie wystąpiły

49. WYNAGRODZENIE GŁÓWNEJ KADRY KIEROWNICZEJ

Wynagrodzenie głównej kadry kierowniczej (Zarząd, prokurenci) z tytułu pełnienia funkcji w jednostce dominującej:

	Za rok zakończony 31 grudnia 2018	Za rok zakończony 31 grudnia 2017
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia i narzuty)	1 813	1 757
Świadczenia po okresie zatrudnienia	–	–
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	–	–
Pozostałe świadczenia pracownicze	35	35
Łączna kwota wynagrodzenia	1 848	1 792

Wynagrodzenie głównej kadry kierowniczej (Zarząd, prokurenci) z tytułu pełnienia funkcji w jednostkach zależnych:

	Za rok zakończony 31 grudnia 2018	Za rok zakończony 31 grudnia 2017
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia i narzuty)	411	704
Z tytułu członkostwa w Radach Nadzorczych (wynagrodzenia i narzuty)	57	72
Świadczenia po okresie zatrudnienia	–	–
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	–	–
Pozostałe świadczenia pracownicze	–	–
Łączna kwota wynagrodzenia	468	776

Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej z tytułu pełnienia funkcji w jednostce dominującej:

	Za rok zakończony 31 grudnia 2018	Za rok zakończony 31 grudnia 2017
Wynagrodzenia Rady Nadzorczej (wynagrodzenia i narzuty)	288	257
Pozostałe świadczenia	–	–
Łączna kwota wynagrodzenia	288	257

Wynagrodzenie imienne wypłacone poszczególnym członkom Zarządu oraz Rady Nadzorczej spółki dominującej przedstawiono w nocie 33 w sprawozdaniu Zarządu z działalności Spółki Atrem S.A. i Grupy Kapitałowej Atrem za 2018 r.

50. STRUKTURA ZATRUDNIENIA

Zatrudnienie w Grupie kształtowało się następująco:

	31.12.2018	31.12.2017
Zarządy spółek Grupy	6	6
Pion Techniczny	62	69
Pion Informatyki i Nowych Technologii	41	49
Pion Budownictwa Energetycznego	91	95
Pion Przygotowania Produkcji	9	12
Pion Przygotowania Kontraktów	4	4
Pion Administracyjno-Handlowy	14	13
Personel Ekonomiczno-Administracyjny	34	34
Razem	261	282*

*korekta w stosunku do 2017 r.

51. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM FINANSOWYM

Grupa Kapitałowa Atrem narażona jest na szereg ryzyk związanych z prowadzoną działalnością oraz posiadanymi przez Grupę instrumentami finansowymi. Do głównych instrumentów finansowych, z których korzysta Grupa należą kredyt bankowy, środki pieniężne i lokaty krótkoterminowe.

Grupa posiada też inne instrumenty finansowe, takie jak należności i zobowiązania handlowe, które powstają bezpośrednio w toku prowadzonej przez nią działalności. Głównym celem instrumentów finansowych jest pozyskanie środków finansowych na działalność Grupy oraz eliminacja ryzyk powstających w toku działalności.

Opis istotnych czynników ryzyka i zagrożeń z określeniem, w jakim stopniu Grupa jest na nie narażona.

Zarządy spółek Grupy kreują i wdrażają rozwiązania w zakresie architektury zintegrowanego zarządzania ryzykiem w całej Grupie Kapitałowej Atrem. W szczególności kształtują polityki, standardy i praktyki zarządzania ryzykiem, opracowują i rozwijają wewnętrzne narzędzia IT wspomagające proces, określają maksymalny dopuszczalny limit ryzyka, a także monitorują jego poziom.

Spółki Grupy, podobnie jak inne podmioty działające w szeroko rozumianej branży budowlanej, narażone są na ryzyka i zagrożenia wynikające ze specyfiki prowadzonej działalności operacyjnej oraz funkcjonowania w określonym otoczeniu rynkowym i regulacyjno-prawnym. Spółki Grupy konsekwentnie rozwijają kompleksowy system zarządzania ryzykiem. Mechanizmy identyfikacji obszarów narażonych na ryzyko oraz sposoby pomiaru jego poziomu podlegają ciągłej weryfikacji i doskonaleniu, dzięki czemu istotne ryzyka dotyczące poszczególnych segmentów działalności są utrzymywane w ustalonych granicach poprzez ograniczanie negatywnych skutków tych zagrożeń oraz podejmowanie działań wyprzedzających lub naprawczych.

Spółki Grupy dokonują stałej analizy ryzyk związanych z prowadzoną przez Grupę działalnością, podejmując działania mające na celu zmniejszenie ich potencjalnie niekorzystnego wpływu na działalność Grupy. Ryzyka na jakie Grupa jest narażona można podzielić na ryzyka związane z otoczeniem, w jakim Grupa prowadzi działalność oraz ryzyka związane bezpośrednio z działalnością spółek Grupy.

Czynniki ryzyka związane z otoczeniem, w jakim Grupa prowadzi działalność

Ryzyko konkurencji

Grupa Kapitałowa Atrem prowadzi działalność na rynku specjalistycznych usług w zakresie projektowania, programowania, wykonawstwa, modernizacji i eksploatacji instalacji i urządzeń z branży automatyki, klimatyzacji oraz elektroenergetyki, w tym w szczególności automatyki przemysłowej, informatyki, teletechniki oraz instalacji elektrycznych. Rynek ten charakteryzuje się dużą konkurencją pomiędzy działającymi na nim podmiotami, którymi są zarówno firmy krajowe jak i zagraniczne. Biorąc pod uwagę, w szczególności, wysokie wymagania, jakie są stawiane firmom uczestniczącym w przetargach na usługi, dostawy i roboty budowlane, istotnymi czynnikami decydującymi o przewadze konkurencyjnej danego podmiotu są, oprócz wysokiego poziomu kapitału i zasobów ekonomicznych i finansowych, ocenianych przez potencjalnych inwestorów jako gwarancja wykonania zlecenia, posiadane doświadczenie w podejmowaniu i realizacji specjalistycznych przedsięwzięć, wysoka jakość świadczonych usług, sprawna organizacja umożliwiająca terminowe wykonywanie pozyskanych kontraktów oraz, w największym stopniu, oferowana cena usług, stanowiąca główne kryterium wyboru ofert. Strategia działania spółek Grupy w zakresie rywalizacji z konkurencją koncentruje się na:

- wysokiej specjalizacji oraz systematycznym podnoszeniu kwalifikacji w zakresie nowoczesnych technologii, co umożliwi tworzenie i plasowanie na rynku konkurencyjnej oferty usług,
- umacnianiu dotychczasowej pozycji rynkowej i przewagi konkurencyjnej na rynkach, na których spółki Grupy są obecne, poprzez politykę stałego podnoszenia jakości świadczonych usług,
- budowaniu kompetencji w nowych obszarach działalności,
- oferowaniu kompleksowych rozwiązań,
- elastyczności oferty,
- budowie opartych na partnerstwie, trwałych relacji z klientami oraz dbałości o poziom ich obsługi,
- współpracy z renomowanymi firmami, działającymi na rynku polskim i światowym,
- przyjmowaniu zleceń zapewniających dodatnią marżę (rezygnacji z postępowań, w których wybierane są podmioty oferujące usługi poniżej kosztów ich świadczenia).

Mając na uwadze ograniczoną liczbę projektów rozpoczynanych na terenie Polski w zakresie branż objętych działalnością Grupy, Grupa Kapitałowa Atrem podjęła decyzję o rozszerzeniu zakresu poszukiwanych zamówień, także na rynki zagraniczne. Podejmowane w tym zakresie zadania oraz poszukiwane zamówienia poprzedzone są dogłębną analizą ryzyk związanych z realizacją prac poza granicami kraju.

Ryzyko niesolidnych dostawców materiałów i podwykonawców

Warunki współpracy między spółkami Grupy z ich dostawcami materiałów i podwykonawcami wpływają bezpośrednio na poziom jakości realizowanych zleceń oraz renomę spółek Grupy.

Nienależyte wykonanie prac przez podwykonawców, jak również niezgodne z umową dostarczenie materiałów przez dostawców mogłoby się przełożyć na wymierne straty finansowe, wynikające z konieczności wykonania napraw gwarancyjnych lub zapłaty kar umownych czy odszkodowania na rzecz zleceniodawców spółek Grupy. Z tego właśnie względu ważne jest, aby współpraca z dostawcami materiałów i usług rozkładała stopień ryzyka danej transakcji, w sposób maksymalizujący zabezpieczenie spółek Grupy.

Grupa Kapitałowa Atrem ogranicza ryzyko niesolidnych podwykonawców i dostawców poprzez:

- współpracę z firmami wykonawczymi o ugruntowanej pozycji na rynku, posiadającymi wiarygodne referencje na oferowane usługi,
- współpracę wyłącznie ze sprawdzonymi dostawcami materiałów i urządzeń,
- dywersyfikację dostawców materiałów i urządzeń,
- dążenie do tego by warunki umów zawieranych z dostawcami i podwykonawcami obejmowały, w szczególności:
 - postanowienia dotyczące przeniesienia na podwykonawców/dostawców obowiązków gwarancyjnych tożsamyh do tych jakie zostały nałożone na spółki Grupy,
 - zabezpieczenia należytego wykonania umowy przez podwykonawców poprzez wprowadzanie do umów postanowień o karach umownych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy,
 - obowiązek złożenia przez podwykonawców/dostawców zabezpieczenia należytego wykonania umowy w formie kaucji pieniężnej, gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej oraz w szczególnych sytuacjach, uzasadnionych m.in. kondycją finansową podwykonawcy, także weksli in blanco wraz z deklaracją wekslową.

Ryzyko związane z sezonowością branży

Spółki Grupy generują znaczną część przychodów ze sprzedaży z działalności budowlano-montażowej, w której występuje charakterystyczna dla branży sezonowość sprzedaży.

Na sezonowość sprzedaży największy wpływ mają warunki atmosferyczne w okresie zimowym, ograniczające możliwość wykonywania części robót, w szczególności zewnętrznych.

Biorąc pod uwagę zakres prac realizowanych w obiektach budowlanych, tj. w szczególności montaż instalacji elektrycznych i elektronicznych wewnątrz budynków, można uznać, iż możliwości ich wykonywania są istotnie mniej uzależnione od warunków pogodowych niż możliwości branży ogółem. Należy jednak mieć na uwadze, iż w przypadku poszczególnych obiektów możliwość rozpoczęcia prac przez spółki z Grupy jest zawsze uzależniona od poziomu zaawansowania prac związanych stricte ze wznoszeniem obiektu, które są w sposób bezpośredni związane z warunkami pogodowymi.

Korzystny wpływ na niwelowanie sezonowości przychodów ze sprzedaży dokonywanej przez spółki Grupy ma realizacja długoterminowych kontraktów o wysokiej wartości jednostkowej, które w większym stopniu umożliwiają równomierne rozłożenie przychodów w ciągu roku oraz realizacja umów eksploatacyjnych, w których nie występuje sezonowość uzyskiwania przychodów ze sprzedaży.

W kolejnych latach nie można wykluczyć występowania trudniejszych od przeciętnych warunków atmosferycznych, które mogą mieć wpływ na zmniejszenie przychodów Grupy, np. utrzymujące się w dłuższych okresach niskie temperatury mogą spowodować utrudnienia w realizacji robót budowlano-montażowych, a w konsekwencji przesunięcia w czasie osiągniętych przez Grupę przychodów. Podobnie, nie można wykluczyć takiego zbiegu cykli inwestycyjnych przyszłych kontraktów, który może spowodować przesunięcie części planowanych do osiągnięcia przychodów ze sprzedaży na przyszłe okresy.

Powyższe czynniki mają niewątpliwie wpływ na wielkość osiągniętych przez Grupę przychodów ze sprzedaży, które są zwykle najniższe w pierwszym kwartale, a zdecydowany ich wzrost następuje w czwartym kwartale.

Ryzyko związane z działalnością eksploatacyjną

Działalność w zakresie usług eksploatacyjnych związanych z siecią gazową stanowiła jedno z głównych źródeł przychodów Emitenta. Z uwagi na zmianę polityki inwestorów w zakresie usług eksploatacyjnych, związaną ze zmniejszeniem poziomu outsourcingu na rzecz wykonywania tych usług coraz częściej przy wykorzystaniu własnych zasobów, udział przychodów Grupy z działalności eksploatacyjnej uległ zmniejszeniu. Postępujące ograniczenie prac eksploatacyjnych zleczanych przez właścicieli infrastruktury gazowej wpływa negatywnie na poziom przychodów z eksploatacji. W celu minimalizacji ryzyka Grupa poszukuje nowych, dotychczas nieobsługiwanych przez nią obiektów, które mogłyby zwiększyć zakres działania oraz wykluczyć ryzyko uzależnienia Grupy od dotychczasowych zlecniodawców usług eksploatacyjnych.

Grupa nie rezygnuje z działalności w zakresie usług eksploatacyjnych, dostosowując się do zmieniających się kierunków zapotrzebowania. W szczególności świadczone przez Emitenta usługi eksploatacyjne obejmują aktualnie m.in. systemy informatyczne, w tym systemy paszportyzacji oraz systemy teletechniczne.

Ryzyko związane z koniunkturą gospodarczą w Polsce

Na sytuację finansową spółek Grupy mają wpływ między innymi czynniki makroekonomiczne. Do czynników tych zaliczyć należy w szczególności: poziom wielkości produktu krajowego brutto i jego zmienność, poziom inflacji i jego zmienność, poziom bezrobocia i jego zmienność, poziom nakładów inwestycyjnych w gospodarce i jego zmienność oraz ogólne postrzeganie kondycji gospodarki przez uczestników życia gospodarczego. Mając na uwadze, iż działalność Grupy związana jest bezpośrednio z budownictwem przemysłowym oraz infrastrukturalnym, popyt na usługi oferowane przez Emitenta i jego spółkę zależną jest silnie związany z ogólną sytuacją gospodarczą kraju, w szczególności z poziomem optymizmu wśród inwestorów angażujących środki w budowę lub modernizację obiektów budowlanych.

Ryzyko zmiany cen

Ryzyko zmiany cen związane jest z zagrożeniem wzrostu cen dostaw materiałów i usług podwykonawców w trakcie realizacji kontraktów długoterminowych w stosunku do poziomu kosztów ustalonych w budżecie danego projektu.

Grupa minimalizuje ryzyko zmian cen dotyczące realizowanych kontraktów długoterminowych poprzez zawieranie kontraktów w cenach stałych, stosowanie etapowości dostaw oraz wnioskowanie o przedstawianie ofert z długim okresem związania ofertą.

Grupa monitoruje przepływy pieniężne na każdym kontrakcie i dopasowuje strumienie wpływów i wydatków w czasie.

Każdy kontrakt ma własną wycenę kosztową wraz z utworzonym rachunkiem analitycznym kontraktu, na którym ewidencjonuje się wszystkie poniesione koszty, porównuje się odchylenia od założonego budżetu, analizuje rentowność.

Ryzyko zmienności stóp procentowych

Grupa lokuje wolne środki pieniężne w krótkoterminowe depozyty lub krótkoterminowe aktywa finansowe o zmiennej stopie procentowej. Wszystkie tego typu inwestycje mają zapadalność do jednego roku. Dodatkowo, Grupa jest stroną kredytu bankowego o zmiennej stopie procentowej opartej na WIBOR plus marża banku. Struktura finansowania działalności Grupy oparta jest w znacznym stopniu na finansowaniu długiem, jednakże skala ponoszonych kosztów odsetkowych obliczanych na podstawie rynkowych poziomów stóp procentowych jest niewielka. W Grupie nie występują istotne zagrożenia związane z ryzykiem stopy procentowej.

Ryzyko kursu walutowego

Grupa podejmuje działania mające na celu minimalizowanie ryzyka walutowego poprzez podpisywanie umów z podwykonawcami i dostawcami, wyrażonych w walucie kontraktowej (hedging naturalny). Grupa dokonuje transakcji w walutach obcych, w związku z czym pojawia się ryzyko wahań/zmian kursu walut. Grupa jest narażona na ryzyko zmian kursu EUR/PLN oraz USD/PLN.

Grupa zmierza do minimalizowania niniejszego ryzyka poprzez:

- dążenie do optymalizacji liczby i wartości umów zawieranych w walucie obcej,
- wykorzystanie instrumentów finansowych, szczególnie przez zawieranie transakcji zabezpieczających typu forward,
- zawieranie umów z dostawcami i podwykonawcami usług w walucie kontraktu.

Wobec powyższego należy uznać, iż ryzyko zmiany kursu walutowego może mieć wpływ na rentowność działalności Grupy. Z uwagi jednak na niewielki udział przychodów i kosztów denominowanych w walucie obcej w łącznych przychodach i kosztach Grupy, Emitent ocenia, że wpływ powyższego ryzyka na działalność Grupy jest niewielki.

Ryzyko niekorzystnych zmian przepisów podatkowych

W Polsce mają miejsce częste zmiany przepisów podatkowych. Ponadto wiele z przepisów nie zostało sformułowanych w sposób precyzyjny i brak jest ich jednoznacznej wykładni. W tym miejscu, tytułem przykładu można wskazać na zmiany, które weszły w życie w 2017 r. i w 2018 r. w szczególności w zakresie ustawy o podatku od towarów i usług, związane z rozliczaniem podatku VAT przez podwykonawców określonych kategorii robót budowlanych, poprzez przeniesienie obowiązku rozliczenia podatku z dostawcy na nabywcę (procedura odwrotnego obciążenia), wprowadzeniem mechanizmu podzielonej płatności czy też przepisy dotyczące dokumentowania cen transferowych. Przepisy te w dalszym ciągu budzą wiele wątpliwości. Częste zmiany w regulacjach dotyczących podatku od towarów i usług (VAT), podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ubezpieczeń społecznych skutkują brakiem odniesienia do utrwalonych regulacji lub do interpretacji doktryny. Pojawiające się niezgodności interpretacji Ministra Finansów z rozstrzygnięciami sądów administracyjnych powodują brak możliwości przewidzenia jednolitych skutków podatkowych dla konkretnych transakcji. Zjawiska te powodują, że ryzyko podatkowe prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce jest znacząco wyższe niż istniejące zwykle w krajach o bardziej rozwiniętym systemie podatkowym. Prowadząc działalność gospodarczą należy uwzględnić fakt, że na skutek mylnej interpretacji zawilego prawa czy też błędu pracownika można w niezamierzony sposób spowodować zaległość podatkową. Organy podatkowe zgodnie ze swoimi kompetencjami mogą przeprowadzić kontrole i weryfikować zapisy operacji gospodarczych ujęte w księgach rachunkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku podatkowego, w którym złożono deklaracje podatkowe. Ponadto istnieje ryzyko zmiany obecnych przepisów w taki sposób, że nowe uregulowania mogą okazać się niekorzystne, zarówno dla spółek Grupy i ich zleceniodawców, jak i firm współpracujących ze spółkami Grupy, co w konsekwencji może przełożyć się w sposób pośredni bądź bezpośredni na pogorszenie wyników finansowych Grupy. Istnieje również ryzyko odmiennej interpretacji przepisów podatkowych przez organy podatkowe w stosunku do interpretacji przyjętej przez spółki Grupy.

Emitent stara się zabezpieczać przed tym ryzykiem poprzez ciągłą analizę przepisów, występowanie do właściwych organów podatkowych z wnioskiem o przedstawienie opinii w sprawie przyjmowanej interpretacji określonych przepisów, jak również poprzez korzystanie z konsultacji doradców podatkowych. Ponadto Grupa zabezpiecza się przed powyższym ryzykiem poprzez dołożenie należytej staranności w zakresie właściwej interpretacji przepisów prawa.

Ryzyko niekorzystnych zmian przepisów prawnych innych niż przepisy podatkowe

Mając na uwadze przedmiot działalności, w ocenie Emitenta za ryzyko dla prowadzonej przez Grupę działalności należy uznać również potencjalne zmiany prawa w zakresie w szczególności przepisów kodeksu cywilnego, prawa handlowego, prawa budowlanego, prawa zamówień publicznych, ochrony danych osobowych oraz ochrony środowiska.

Według wiedzy posiadanej przez Emitenta, żadna z aktualnie opracowanych nowelizacji ww. aktów prawnych nie powinna się przełożyć negatywnie na działalność Grupy. Emitent nie może jednak wykluczyć takiej sytuacji w przyszłości.

Czynniki ryzyka związane bezpośrednio z działalnością spółek Grupy

Ryzyko związane z utratą kluczowych pracowników

Działalność spółek Grupy prowadzona jest przede wszystkim w oparciu o wiedzę, innowacyjność i doświadczenie wysoko kwalifikowanej kadry pracowniczej, w szczególności inżynierskiej. Biorąc pod uwagę sytuację na rynku pracy w Polsce istnieje ryzyko utraty kluczowej kadry pracowniczej. Istnieje także potencjalne ryzyko odejścia pracowników o kluczowym znaczeniu z punktu widzenia rozwoju Grupy, co mogłoby mieć negatywny wpływ na poziom świadczonych usług. Emitent zakłada, jako priorytet, ochronę kluczowych pracowników, niezbędnych do realizacji misji i celów firmy.

Ponadto w celu ograniczenia ryzyka związanego z utratą kluczowych pracowników, Grupa podejmuje działania polegające na:

- utrzymaniu wysokiej wewnętrznej kultury organizacyjnej, dzięki której pracownicy identyfikują się ze spółkami Grupy,

- monitorowaniu rynku pracy i oferowaniu konkurencyjnych warunków zatrudnienia,
- wprowadzaniu odpowiedniego systemu motywacji poprzez systemy wynagrodzeń połączone z odpowiednim systemem premiowania za uzyskane efekty,
- wprowadzaniu elastycznych systemów płacowych zgodnych ze strategią Grupy,
- prowadzeniu programu systematycznych szkoleń,
- budowaniu więzi pomiędzy pracownikami Grupy poprzez organizację spotkań oraz wyjazdów szkoleniowo-integracyjnych.

Ryzyko wzrostu kosztów zatrudnienia pracowników

Z uwagi na wspomnianą w powyższym punkcie sytuację na rynku oraz ryzyko utraty kluczowej kadry pracowniczej, istnieje ryzyko wzrostu kosztów zatrudnienia pracowników, w związku z wdrażanymi zmianami niezbędnymi dla pozyskania i utrzymania wykwalifikowanej kadry inżynierskiej.

Ryzyko związane z niewywiązaniem się lub nienależytym wywiązaniem się z warunków umowy

Ryzyko związane z karami za niewykonanie lub nieterminowe wykonanie zleceń jest związane głównie z działalnością operacyjną prowadzoną przez Grupę. Kary przewidziane w umowach dotyczą odpowiedzialności za zwłokę w świadczeniu usług, odpowiedzialności za odstąpienie przez zamawiającego od umowy z przyczyn zależnych od spółek Grupy oraz odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązań z tytułu rękojmi i gwarancji. Czynnikiem ryzyka jest tu wysokość kar umownych oraz brak limitów kar lub narzucanie ich na bardzo wysokim poziomie. W celu ograniczenia tego ryzyka spółki Grupy przenoszą ww. ryzyka do umów o współpracy zawieranych przez Grupę z producentami, dostawcami oraz podwykonawcami. Należy zwrócić uwagę, iż z uwagi na ograniczoną liczbę przetargów organizowanych w zakresie szeroko rozumianej branży budowlanej, Zamawiający niejednokrotnie narzucają w umowach zapisy uprawniające ich do nałożenia kar rażąco wysokich, niewspółmiernych do skali ewentualnych naruszeń i możliwych do nałożenia także w razie braku winy ze strony wykonawcy. Niemniej, Grupa dostrzegając ryzyko związane z zapłatą kar umownych, stara się je zminimalizować poprzez rozważne wprowadzanie zapisów dotyczących kar umownych do zawieranych umów, w tym m.in. poprzez ograniczenie możliwości naliczania kar umownych jedynie do określonej części należnego spółkom Grupy wynagrodzenia z tytułu wykonywania postanowień danej umowy, czy też przez uzależnienie zapłaty kary umownej od zwłoki spółek Grupy (przyczyny zawinione przez spółki Grupy). Ponadto Grupa stara się wprowadzać w zawieranych przez siebie umowach tzw. „klauzulę siły wyższej”. Powyższe ryzyko jest również minimalizowane poprzez ubezpieczenie działalności prowadzonej przez Grupę. Niezależnie od powyższego należy zwrócić uwagę, że potencjalna zapłata nieprzewidzianych kar umownych, czy też odszkodowania może mieć negatywny wpływ na wyniki finansowe Grupy.

Umowy dotyczące realizacji kontraktów zawierają szereg klauzul gwarantujących należyte wykonanie kontraktu oraz właściwe usunięcie wad i usterek, z czym najczęściej związane jest wnoszenie przez spółki Grupy zabezpieczeń, przeważnie w formie kaucji gwarancyjnej, gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej.

Zabezpieczenie zwykle wnoszone jest w dniu podpisania kontraktu, a następnie rozliczane jest częściowo po zakończeniu realizacji kontraktu, a w pozostałej części po zakończeniu okresu udzielonej gwarancji i rękojmi. Wysokość zabezpieczenia należytego wykonania umowy uzależniona jest od rodzaju kontraktu. Zwykle jego wysokość kształtuje się na poziomie od 3% do 10% wartości brutto kontraktu.

W sytuacji, gdyby spółki Grupy nie wywiązały się lub niewłaściwie wywiązały się z realizowanych umów, istnieje ryzyko wystąpienia przez kontrahentów z roszczeniami o zapłatę kar umownych, wypłatę odszkodowania z tytułu poniesionych strat i utraconych korzyści oraz potrącenia należnych z tego tytułu kwot z wniesionego zabezpieczenia należytego wykonania umowy.

W przypadku sporu z inwestorem dotyczącego niewykonania lub nienależytego wykonania przedmiotu umowy, kwota zabezpieczenia może pozostawać nierozliczona do czasu jego zakończenia. W wielu przypadkach spory takie mogą prowadzić do długotrwałych i kosztownych procesów sądowych, dlatego Grupa dąży do rozwiązywania wszelkich sporów na drodze pozasądowej.

W celu ograniczenia tego ryzyka Grupa podejmuje następujące działania:

- obejmuje ochroną ubezpieczeniową kontrakty, w tym działanie podwykonawców,
- w sposób ciągły monitoruje jakość i postęp prac,
- stosuje narzędzia informatyczne do zarządzania realizowanymi przedsięwzięciami,
- dąży do podnoszenia kwalifikacji osób bezpośrednio odpowiedzialnych za realizację kontraktów poprzez program szkoleń,

- przenosi zidentyfikowane ryzyka do umów zawieranych przez Grupę z producentami oraz dostawcami materiałów i urządzeń, podwykonawcami (odpowiedzialność za produkt, odpowiedzialność za usługi, różnice między zamówionym a dostarczonym asortymentem, podwyżki cenowe itp.).

Ryzyko związane z uzależnieniem od kluczowych odbiorców

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania Grupa nie była uzależniona od jakiegokolwiek odbiorcy. Rozszerzenie zakresu działalności Grupy na nowe obszary powoduje, że obecnie w coraz mniejszym stopniu występuje ryzyko uzależnienia od jednego z odbiorców usług. Niemniej na wynik Grupy ma niewątpliwie wpływ liczba przetargów organizowanych w zakresie branży elektroenergetycznej, stanowiącej podstawowy segment działalności spółki zależnej od Emitenta – Contrast sp. z o. o.

Grupa stale analizuje udział zamówień od poszczególnych klientów w ogólnej liczbie zamówień pozyskiwanych przez Grupę, celem minimalizowania ryzyk związanych z ewentualnym uzależnieniem przychodów Grupy od danego odbiorcy. Grupa minimalizuje niniejsze ryzyko w szczególności poprzez:

- dywersyfikację źródeł przychodów i pozyskiwanie nowych klientów,
- rozszerzanie działalności na rynki zagraniczne.

Ryzyko związane z wielkością portfela zamówień

Rozwój spółek Grupy zależy od rodzaju, ilości i wartości prowadzonych przedsięwzięć w ramach ich podstawowej działalności. Mimo perspektyw szeroko rozumianego rynku budowlanego, Grupa musi spełniać szereg warunków formalnych, m. in. określonych w specyfikacjach przetargowych, aby pozyskiwać zlecenia.

W tym celu Grupa skupia uwagę na:

- identyfikowaniu potrzeb rynku poprzez monitoring ogłaszanych zamówień publicznych i niepublicznych,
- pogłębianiu znajomości branży,
- składaniu ofert wolnych od wad formalnych i prawnych,
- prowadzeniu bazy referencji wystawianych przez klientów Grupy, dotyczących przebiegu dotychczasowej współpracy,
- dbałości o spełnianie wszelkich wymogów prawa zamówień publicznych, umożliwiających Spółce uczestniczenie w procedurach przetargowych;
- poszukiwaniu wiarygodnych kontrahentów, celem nawiązywania współpracy na potrzeby pozyskania poszczególnych zleceń, w ramach konsorcjum lub podwykonawstwa związanego z udostępnieniem zasobów wymaganych przetargiem,
- monitorowaniu zamówień oferowanych do realizacji na rynkach zagranicznych.

Ryzyko wystąpienia wypadków przy pracy

Działalność Grupy obarczona jest pewnym ryzykiem wystąpienia wypadków przy pracy. Celem maksymalnego ograniczenia możliwości wystąpienia wypadku przy pracy Grupa organizuje cyklicznie szkolenia z zakresu BHP i PPOŻ, które są przeprowadzane na terenie siedziby spółek Grupy zarówno przez własne kadry jak i przez zewnętrzną firmę szkoleniową. Szkolenie kończy się egzaminem sprawdzającym nabytą wiedzę z zakresu szkolenia. Prowadzenie szkoleń zapewnia Grupie posiadanie odpowiedniego, wykwalifikowanego personelu do realizacji zadań wykonawczych, serwisowych, projektowych i handlowych. Przeprowadzenie szkoleń nie zwalnia jednak spółek Grupy z odpowiedzialności związanej z wypadkiem przy pracy. W związku z powyższym ryzyko wystąpienia wobec Grupy z roszczeniami cywilnoprawnymi w przypadku zaistnienia wypadku przy pracy jest możliwe. Celem minimalizacji ryzyka Grupa zawiera konieczne umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej oraz od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Ryzyko związane z prowadzoną działalnością operacyjną

Z działalnością Grupy, zwłaszcza w zakresie prac budowlanych związanych z systemami elektrycznymi, wiążą się zagrożenia, polegające między innymi na możliwości wystąpienia awarii skutkującej stratami ludzkimi i materialnymi. Grupa przeciwdziała tym zagrożeniom poprzez:

- stałe szkolenia i nadzór w zakresie bhp,
- treningi i podnoszenie kwalifikacji pracowników,
- przestrzeganie procedur ISO,

- systematyczne doposażenie pracowników w najnowocześniejszy sprzęt ochronny,
- ścisłe przestrzeganie procedur technicznych związanych z wykonawstwem i rozruchem instalacji,
- ubezpieczenie działalności od odpowiedzialności cywilnej.

Ryzyko niewypłacalności odbiorców

W przypadku sprzedaży o dużej wartości, w szczególności w przypadku nowych kontrahentów, tj. nieznanymi wcześniej Grupie, spółki Grupy wymagają przedpłaty lub innej formy finansowego zabezpieczenia należności. Grupa ma wypracowany wewnętrzny system monitoringu należności i oceny standingu finansowego klienta. W razie stwierdzenia opóźnienia w zapłacie, Grupa niezwłocznie podejmuje działania windykacyjne. W strukturach organizacyjnych Emitenta i spółki zależnej od Emitenta wyodrębniono Dział Budżetowania i Controllingu, któremu powierzono kontrolę i nadzór nad wykonywaniem budżetu poszczególnych projektów.

Ryzyko związane z ewentualnym brakiem płynności finansowej

Specyfika rozliczania kontraktów o znacznej wartości jednostkowej w powiązaniu z koniecznością zaangażowania znacznych środków pieniężnych sprawia, że Grupa może być narażona na utratę płynności finansowej. Spółki Grupy monitorują ryzyko braku funduszy przy pomocy narzędzia okresowego planowania płynności. Narzędzie to uwzględnia terminy wymagalności/zapadalności zarówno inwestycji jak i aktywów finansowych (np. konta należności, pozostałych aktywów finansowych) oraz prognozowane przepływy pieniężne z działalności operacyjnej. Celem Grupy jest utrzymanie równowagi pomiędzy ciągłością a elastycznością finansowania, poprzez korzystanie z różnych źródeł finansowania, takich jak kredyt w rachunku bieżącym. Grupa zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wysokość kapitałów zapasowego i rezerwowego, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz dopasowując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych, a także poprzez bieżące monitorowanie poziomu wymagalnych zobowiązań, prognozowanie przepływów pieniężnych oraz odpowiednie zarządzanie środkami pieniężnymi. Grupa inwestuje środki pieniężne w bezpieczne, krótkoterminowe instrumenty finansowe (depozyty bankowe), które mogą być wykorzystane do obsługi zobowiązań.

Spółki Grupy zobowiązały się zapisami w umowie kredytowej z bankiem oraz w umowie o udostępnienie linii na gwarancje bankowe do utrzymywania wskaźników finansowych na odpowiednim poziomie. Nieutrzymanie ich na określonym w umowach poziomie może skutkować wypowiedzeniem danej umowy przez bank lub podwyższeniem marży. Umowy te zostały zabezpieczone szeregiem instrumentów standardowo stosowanych w przypadku tego rodzaju umów, w tym w szczególności hipoteką oraz cesjami wierzytelności należnych spółkom z Grupy z tytułu realizowanych kontraktów. Cesje dokonywane z kontraktów zabezpieczają całość zobowiązań wobec banku, nie tylko środki wykorzystywane na finansowanie kontraktu stanowiącego zabezpieczenie. Umowa kredytowa zabezpieczana jest równocześnie cesją z kilku kontraktów, co daje bankowi gwarancję wypłacalności spółek. Ponadto w celu ograniczenia tego ryzyka Grupa:

- prowadzi systematyczny monitoring należności przeterminowanych,
- przykładą należyłą uwagę do utrzymywania transparentności w relacjach z instytucjami finansowymi,
- zabezpiecza się poprzez utrzymywanie dostępu do linii kredytowej oraz limitów gwarancyjnych,
- jest elastyczna w zakresie sposobów rozliczenia, poddaje pod rozagę propozycje wcześniejszego rozliczenia przy założeniu udzielenia skonta czy też wyraża zgodę na zapłatę należności przez faktora (na zasadzie odwróconego faktoringu).

Grupa inwestuje środki pieniężne w bezpieczne, krótkoterminowe instrumenty finansowe (depozyty bankowe), które mogą być wykorzystane do obsługi zobowiązań.

Ryzyko nierealizowania kontraktów przez podmioty będące w konsorcjum ze spółkami z Grupy lub zrealizowania takich kontraktów z opóźnieniem

W związku z realizacją przez spółki z Grupy zleceń poprzez współpracę w formie konsorcjum z innymi podmiotami, istnieje ryzyko niewywiązania się przez konsorcjanta z przyjętych zobowiązań, a w skutek tego, nierealizowania przyjętego wspólnie do realizacji zlecenia w wyznaczonym terminie lub wykonania go w sposób nienależyty. Realizacja ryzyka może wymusić na spółkach z Grupy obowiązek dokończenia prac w zamian za pozostałych członków konsorcjum oraz naraża Grupę, ze strony zamawiającego, na obciążenie karami umownymi. Negatywne sankcje prowadzenia kontraktów w ramach konsorcjum, z uwagi na solidarną odpowiedzialność podmiotów tworzących konsorcjum, mogą obniżyć wynik finansowy Grupy Kapitałowej Atrem.

W celu minimalizacji powyższego ryzyka, Zarządy spółek Grupy podejmują współpracę konsorcjalną z podmiotami posiadającymi zaplecze techniczne i finansowe niezbędne do realizacji zleceń. Konsorcja zawierane są wyłącznie z podmiotami, których kondycja finansowa i posiadane zasoby są wcześniej zweryfikowane. W umowach konsorcjum Grupa zamieszcza zapisy dotyczące podziału ryzyka, obowiązków oraz wewnętrznej wzajemnej odpowiedzialności konsorcjantów za niewykonanie lub nienależyte wykonanie przydzielonej części zamówienia.

Ryzyko negatywnego dla Emitenta rozstrzygnięcia sporów sądowych, opisanych w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy

Na wynik finansowy Grupy wpłyną rozstrzygnięcia prowadzonych przez Emitenta postępowań sądowych, w tym prowadzonego przez Konsorcjum z udziałem Emitenta postępowania sądowego przeciwko spółce Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. z siedzibą w Warszawie o zapłatę kwoty 12.140.070,20 zł tytułem należności wynikających z realizacji umowy na wykonanie zamówienia pn.: „Budowa Laboratorium Wzorcowania Gazomierzy przy ciśnieniu roboczym na terenie TJE Hołowczyce” w ramach realizacji projektu pn.: „Opracowanie i wdrożenie technologii wzorcowania gazomierzy na średnim i wysokim ciśnieniu w systemie otwartozamkniętym”. Postępowanie to zostało opisane w pkt. 47 niniejszego sprawozdania.

Ponadto sposób rozwiązania sporu powstałego pomiędzy spółką Atrem S.A. a spółką Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. na tle roszczeń spółki Port Lotniczy Poznań - Ławica sp. z o. o. przedstawianych w notach obciążeniowych opisanych w pkt. 47 niniejszego sprawozdania.

Ryzyko ubezpieczeniowe

Ryzyko ubezpieczeniowe związane jest z zagrożeniem utraty zdolności Grupy do przedkładania ubezpieczeń realizowanych kontraktów długoterminowych oraz niewłaściwego doboru pakietu ubezpieczeń, który z chwilą zaistnienia zdarzenia losowego mógłby spowodować odszkodowanie niemające charakteru odtworzeniowego. Spółki Grupy przyjęły strategię, której celem jest uzyskanie efektu pełnego pokrycia ubezpieczeniowego, stosując instrumenty dostosowane indywidualnie do wymogów danego kontraktu długoterminowego.

Zarządy spółek Grupy okresowo weryfikują i uzgadniają zasady zarządzania każdym z wyżej wymienionych rodzajów ryzyka. W ich ocenie Grupa jest w niskim stopniu narażona na powyższe ryzyka.

Wykorzystanie finansowych instrumentów regulują zasady obowiązujące w Grupie, zatwierdzone przez Zarząd spółki dominującej, określające sposoby kontrolowania ryzyka kursowego, stopy procentowej, ryzyka kredytowego, ubezpieczeniowego, stosowania instrumentów finansowych oraz inwestowania nadwyżek płynności.

52. UMOWY Z FIRMA AUDYTORSKA.

Zarząd Atrem S.A. oświadcza, iż Rada Nadzorcza Spółki w dniu 30 maja 2018 r. dokonała wyboru spółki B-think Audit sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu przy ul. Św. Michała 43 do badania jednostkowego sprawozdania finansowego Atrem S.A. i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Atrem za 2018 r. Umowa ze spółką B-think Audit sp. z o.o. została podpisana w dniu 14 czerwca 2018 r. Umowa ta obejmując dodatkowo badanie sprawozdania jednostkowego Atrem S.A. oraz skonsolidowanego Grupy za lata 2019 i 2020 r. została zawarta na czas niezbędny do dokonania badania.

Spółka B-think Audit sp. z o.o. została wpisana na listę firm audytorskich, prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 4063.

Spółka korzystała również z usług B-think Audit sp. z o. o. przy przeglądzie sprawozdania jednostkowego oraz skonsolidowanego za I półrocze 2018 r. i 2017 r. oraz przy badaniu sprawozdań jednostkowych i skonsolidowanych za 2017 r.

Zarząd Atrem S.A. oświadcza, że firma audytorska dokonująca badania jednostkowego sprawozdania finansowego Atrem S.A. i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Atrem za 2018 r., została wybrana zgodnie z przepisami prawa oraz, że podmiot ten, oraz biegli rewidenci dokonujący tego badania spełniają warunki do wyrażenia bezstronnych i niezależnych opinii z badania jednostkowego sprawozdania finansowego Atrem S.A. i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Atrem zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami zawodowymi.

Wysokość wynagrodzenia za badanie sprawozdań finansowych oraz wynagrodzenia wypłacone z innych tytułów biegłemu rewidentowi przedstawia zestawienie poniżej:

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Badanie rocznych sprawozdań finansowych	35	35
Przegląd sprawozdań finansowych	20	20
Doradztwo podatkowe	–	–
Inne usługi	–	–
Razem	55	55

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Contrast sp. z o.o. w dniu 30 maja 2018 roku dokonało wyboru na biegłego rewidenta do badania sprawozdania finansowego za rok 2018 firmy B-think Audit sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu, ul. Św. Michała 43.

Wybór dokonany przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Contrast sp. z o.o. nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami zawodowymi. Umowa w sprawie badania sprawozdania finansowego została zawarta w dniu 14 czerwca 2018 r. Umowa ta obejmując dodatkowo badanie sprawozdania jednostkowego Contrast sp. z o.o. za rok 2019 została zawarta na czas niezbędny do dokonania badania.

Wysokość wynagrodzenia za badanie sprawozdań finansowych oraz wynagrodzenia wypłacone z innych tytułów biegłemu rewidentowi spółki zależnej przedstawia zestawienie poniżej:

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Badanie rocznych sprawozdań finansowych	18	18
Przegląd sprawozdań finansowych	10	11
Doradztwo podatkowe	–	–
Pozostałe usługi	–	–
Razem	28	29

53. ISTOTNE ZDARZENIA PO DNIU BILANSOWYM

W dniu 11 lutego 2019 r. spółka Grupa Kapitałowa Immobile S.A. z siedzibą w Bydgoszczy ogłosiła za pośrednictwem Santander Bank Polska S.A. – Santander Biuro Maklerskie wezwanie na sprzedaż akcji spółki Atrem S.A., w wyniku którego Grupa Kapitałowa Immobile S.A. zamierza osiągnąć 66% w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu spółki Atrem S.A., z uwzględnieniem utraty uprzywilejowania przez nabyte w wezwaniu akcje imienne, tj. nie mniej niż łącznie 6.091.852 akcji, uprawniających łącznie do 6.091.852 głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy (WZA), w tym 4.655.600 akcji imiennych uprawniających do 4.655.600 głosów na WZA i 1.436.252 akcji na okaziciela uprawniających do 1.436.252 głosów na WZA i nie więcej niż łącznie 7.339.580 akcji, uprawniających łącznie do 7.339.580 głosów na WZA, w tym 2.765.101 akcji imiennych, uprawniających do 2.765.101 głosów na WZA i 4.574.479 akcji na okaziciela, uprawniających do 4.574.479 głosów na WZA.

Ogłoszenie nastąpiło na podstawie art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 512, ze zm.). Cena nabycia akcji w wezwaniu ustalona została na 2,07 zł za akcję na okaziciela oraz 3,95 zł za akcję imienną.

Spółka w dniu 12 lutego 2019 r. otrzymała od akcjonariuszy założycieli Spółki: Pani Gabrieli Śniatała, Pana Konrada Śniatała i Pana Marka Korytowskiego zawiadomienia o woli uczestniczenia w wezwaniu ogłoszonym w dniu 11 lutego 2019 r. przez spółkę Grupa Kapitałowa Immobile S.A. z siedzibą w Bydgoszczy i zbycia posiadanych przez nich akcji imiennych uprzywilejowanych co do głosu serii A, przy czym Pan Konrad Śniatała poinformował o woli zbycia 3.604.838 akcji, Pani Gabriela Śniatała poinformowała o woli zbycia 480 857 akcji, a Pan Marek Korytowski poinformował o woli zbycia 569.905 akcji. Zgodnie z treścią statutu spółki Atrem S.A., zbycie akcji imiennych serii A wymaga zgody Spółki udzielonej przez Zarząd. Uchwałę w tym zakresie Zarząd podejmuje w przypadku niewykonania prawa wykupu, na zasadach określonych w Statucie Atrem S.A.

Wskazani powyżej akcjonariusze poinformowali Zarząd Atrem S.A., że wobec ograniczeń wskazanych w § 10 Statutu spółki Atrem S.A. dotyczących zbywalności akcji serii A imiennych uprzywilejowanych co do głosu, nie skorzystają z przysługującego im prawa wykupu.

Akcjonariusze skierowali do Spółki wnioski o wyrażenie przez Spółkę zgody na zbycie akcji imiennych serii A uprzywilejowanych co do głosu, w odpowiedzi na wezwanie GK Immobile S.A. z siedzibą w Bydgoszczy.

Inne istotne zdarzenia oprócz wyżej wymienionego nie wystąpiły.

54. INFORMACJE O ZNACZĄCYCH ZDARZENIACH DOTYCZĄCYCH LAT UBIEGŁYCH NIEUJĘTYCH W SKONSOLIDOWANYM SPRAWOZDANIU FINANSOWYM

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za 2018 r. nie występują zdarzenia dotyczące lat ubiegłych.

55. WYBRANE DANE FINANSOWE: GRUPA KAPITAŁOWA ATREM

Za okres do:	w tys. złotych		w tys. EUR	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Przychody ze sprzedaży	132 829	77 877	31 130	18 347
Zysk/strata brutto ze sprzedaży	13 282	9 191	3 113	2 165
Zysk/strata z działalności operacyjnej	(2 877)	(5 312)	(674)	(1 251)
Zysk/strata brutto	(4 632)	(5 896)	(1 086)	(1 389)
Zysk/strata netto	(4 483)	(7 201)	(1 051)	(1 696)
Zysk/strata netto akcjonariuszy jednostki dominującej	(4 483)	(7 201)	(1 051)	(1 696)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	6 341	(5 150)	1 486	(1 213)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(726)	(1 236)	(170)	(291)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(2 580)	(3 569)	(605)	(841)
Przepływy pieniężne netto - razem	3 035	(9 955)	711	(2 345)
Liczba akcji (w tys. szt.)	9 230	9 230	9 230	9 230
Rozwadniające potencjalne akcje zwykłe (w tys. szt.)	–	–	–	–
Zysk netto/strata akcjonariuszy jednostki dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	(0,49)	(0,78)	(0,11)	(0,18)
Rozwodniony zysk/strata netto akcjonariuszy jednostki dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	(0,49)	(0,78)	(0,11)	(0,18)

Na dzień:	w tys. złotych		w tys. EUR	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa razem	82 812	74 774	19 259	17 928
Zobowiązania długoterminowe	5 700	3 808	1 326	913
Zobowiązania krótkoterminowe	34 683	24 055	8 066	5 767
Kapitał własny ogółem	42 429	46 911	9 867	11 247
Kapitał podstawowy	4 615	4 615	1 073	1 106
Kapitał własny akcjonariuszy jednostki dominującej	42 429	46 911	9 867	11 247
Liczba akcji (w tys. szt.)	9 230	9 230	9 230	9 230
Rozwadniające potencjalne akcje zwykłe (w tys. szt.)	–	–	–	–
Wartość księgową należną akcjonariuszom jednostki dominującej na jedną akcję (w zł/EUR)	4,60	5,08	1,07	1,22
Rozwodniona wartość księgową należną akcjonariuszom jednostki dominującej na jedną akcję (w zł/EUR)	4,60	5,08	1,07	1,22

Konrad Śniatała Prezes Zarządu

Marek Korytowski Wiceprezes Zarządu

Łukasz Kalupa Członek Zarządu

Przemysław Szmyt Członek Zarządu

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

Żaneta Łukaszewska-Kornosz Główny Księgowy
Grupy Kapitałowej

Złotniki, dnia 12 marca 2019 r.

